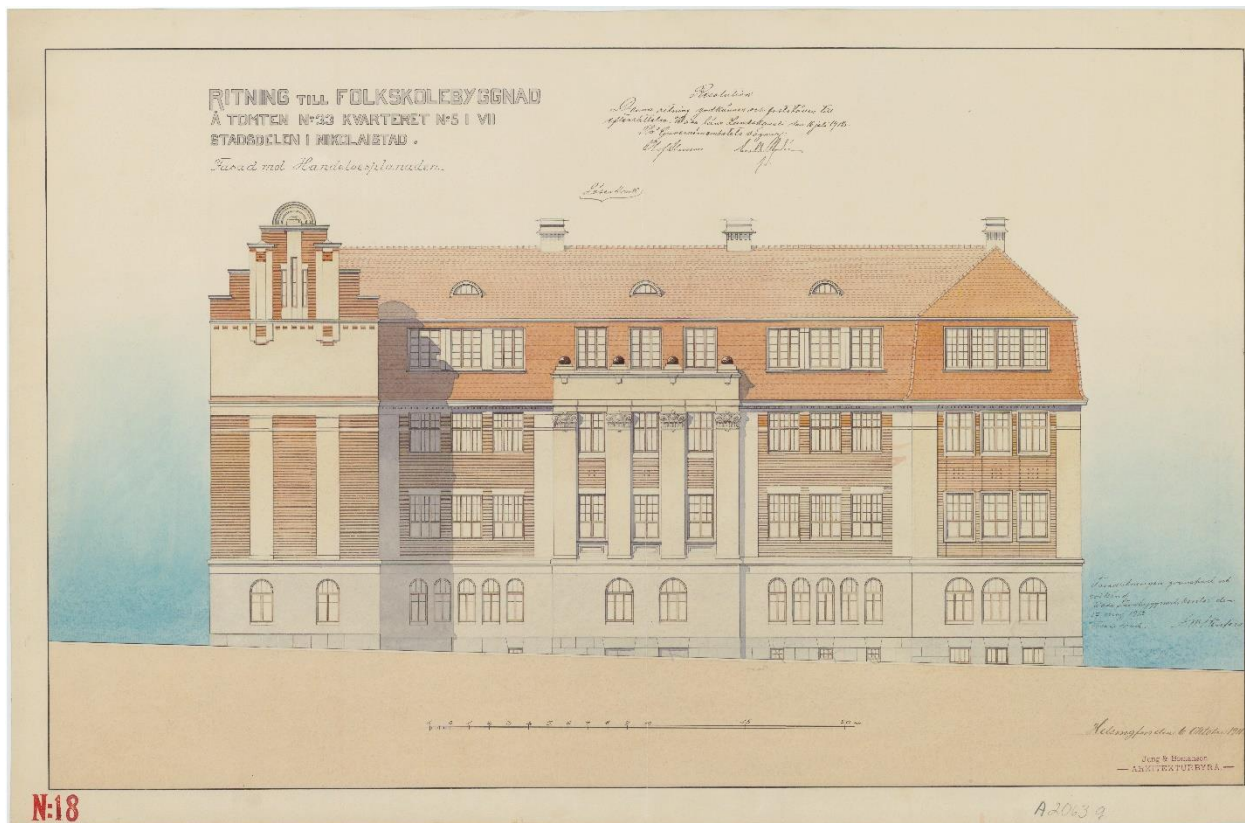

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

HANDELSESPLANADENS FOLKSKOLA/
KAUPPAPUISTIKON KANSAKOULU
KAUPPAPUISTIKKO 22, VAASA

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Sisällys

Yleistiedot	3
Kohteen kuvaus ja perustiedot	3
Kohteen lyhyt kuvaus	3
Perustiedot	4
Käytetyt arkistot ja lähteet	4
Alueen historiaa	4
Rakennustyyppin historiaa	10
Rakentaminen	12
Arkkitehdit ja rakentaja	14
Tilaohjelma	16
Arkkitehtuurista ja tiloista	17
Kallion kansakoulu vertailukohtana	26
Rakenteista ja materiaaleista Kauppapuistikons kansakoulussa	28
Talotekniikasta	31
Muutosvaiheet	33
Koululainsäädännön muutokset	33
Ennen 1950-lukua	34
Laajennus ja muutokset 1950–53	37
Laajennus	37
Muutokset vanhassa osassa	41
Julkisivut	43
Materiaaleista ja rakenteista	43
Muutoksia 1967	47
Korjaus harjoituskoulun tarpeisiin 1974	49
Muutokset	49
Materiaaleista ja rakenteista	51
Talotekniikka	51
Muutoksia 1980-luvulla	52
Korjauksia ja muutoksia 2000-luvulla	53
Ajoittamattomat muutokset	53
Värihistoria	55
Käyttäjät	56
Tilojen käyttötarkoitusten muutokset	57
Ominaispiirteet	60
Säilyneisyys ja muutoskestävyys	65
Ehdotus kulttuurihistoriallisista arvoista ja niiden ylläpitämisestä	72
Yhteenveto	73

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Yleistiedot

Kohde

Handelsesplanadens folkskola / Kauppapuistikon kansakoulu
Kauppapuistikko 22
Vaasa

Tilaaja

Vaasan kaupunki, Talotoimi
Kirkkopuistikko 26A
65101 Vaasa

Yhteyshenkilö: Kukka Potka

Tekijä

Vahanen Rakennusfysiikka Oy
Linnoitustie 5
02600 ESPOO

Arkkitehti Anu Laurila, anu.laurila@vahanen.com

Tehtävä

Tämä rakennushistoriallinen selvitys tehdään asemakaavamuutoksen ja tulevien korjausten lähtötiedoiksi.

Rakennushistoriaselvityksen tarkoitus on kuvata, miten rakennuksesta on tullut sellainen kuin se nyt on. Lisäksi siinä pyritään selvittämään syitä ja taustoja rakennuksessa tehdyille muutoksille sekä selvittämään, mitä eri aikakausien vaiheista on nykyisin jäljellä.

Rakennushistoriaselvitys auttaa arvioimaan ja arvottamaan rakennuksen kulttuurihistoriallista merkitystä sekä suojelu- ja säilyttämistarpeita. Rakennussuojelun tavoite on säilyttää rakennuksessa tunnistetut arvot. Korjaus- ja muutostyöt tulee suojelukohteissa tehdä todettujen tarpeiden mukaan, tietoon perustuen ja hallitusti, ylikorjaamista tai lyhytnäköisiä muutoksia välttämällä. Tavoitteena rakennusten suojelussa on myös, että rakennus säilyttää tunnistettavuutensa ja että myös mahdollisimman paljon alkuperäistä materiaalia säilyisi. Rakennushistoriaselvityksen yksi tehtävä on tuottaa taustatietoja tällaista hallittua korjaamista varten.

Kohteen kuvaus ja perustiedot

Kohteen lyhyt kuvaus

Handelsesplanadens folkskola eli Kauppapuistikon kansakoulu on valmistunut vuonna 1913. Rakennusta on laajennettu 1950-luvulla, jolloin tehtiin myös pieniä muutoksia vanhaan osaan. Seuraava peruskorjausvaihe oli 1970-luvulla, kun rakennus siirtyi Vasa Övningskolanin käyttöön. Viimeisin pääkäyttäjä rakennuksessa on ollut Vaasan Steinerkoulu vuosina 2005–2019, jona aikana rakennuksessa ei ole tehty merkittäviä muutoksia.

Rakennus on massiivitiilirunkoinen, sen ala-, väli- ja yläpohjat ovat betonirakenteisia. Vesikaton rakenteet ovat puuta ja alkuperäinen katemateriaali on ollut tiili, joka on nykyisin pääosin vaihdettu saumapelliksi.

Tyyliltään rakennus edustaa myöhäisjugendia.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Perustiedot

Nimi	Handelsesplanadens folkskola 1911–1975 Vasa Övningsskola 1975–2005 Steinerkoulu 2005–2019 (osa rakennusta)
Osoite	Kauppapuistikko 22, Vaasa
Kiinteistötunnus	905-7-5-4
Valmistumisvuosi	1911–1913, laajennukset 1954 ja 1973
Suunnittelija	alkuperäinen Arkitektbyrå Jung & Bomanson laajennus 1954 Vaasan kaupungin rakennusviraston arkkitehtiosasto laajennus 1973 Vaasan kaupungin rakennusviraston arkkitehtiosasto
Kerrosala	4303,6 m ² (huoneala), 5460 m ² (bruttoala)
Asemakaavatilanne	Voimassa oleva asemakaava on vahvistettu 11.09.1973, eikä siinä ole rakennuksella suojelumerkintää.
Aiemmat selvitykset	Rakennusperineselvityksessä (Vaasan kaupunkisuunnitteluvirasto 1986) rakennus on tunnistettu kohteeksi, joka tulisi suojella asemakaavassa. Siihen selvityksessä kohdistettu suositus on: ”säilytettävä nykyisellään”. Rakennuksen on ilmoitettu olevan rakennustaiteellisesti tai -historiallisesti mielenkiintoinen sekä miljö- ja historia-arvoiltaan merkittävä kohde.

Käytetyt arkistot ja lähteet

Tärkein arkisto tämän rakennushistoriaselvityksen lähteenä oli Vaasan kaupungin arkisto, jossa olivat mm. rakennuksen alkuperäiset piirustukset ja rakennustoimikunnan asiakirjat sekä vanhoja valokuvia.

Valokuvia saatiin paitsi edellä mainitusta kaupungin arkistosta, myös Pohjanmaan museosta ja Svenska Litteratur Sällskapetin arkistosta, erityisesti Rafael Olinin valokuvakokoelmasta. Myös Museoviraston kuva-arkistosta etsittiin valokuvia, mutta siellä ei ollut yhtään kuvaa Kauppapuistikon koulusta.

Vaasan rakennusvalvonnan arkistossa puolestaan olivat alkuperäiset pääpiirustukset sekä piirustukset 1950-luvun laajennuksesta ja muutoksista sekä 1970-luvun muutoksista. Näiden lisäksi oli lupapiirustukset muutamista muista pienemmistä muutoksista.

Tilaajan eli Vaasan Talotoimen arkistosta oli käytettävissä rakenne- ja taloteknisiä korjaussuunnitelmia pääasiassa 1970- ja 80-luvuilta.

Vaasan kirjaston vasaensis-kokoelmasta saatiin tietoja Vaasan kouluista yleensä sekä käytiin läpi Vasa Övningskolanin vuosikertomukset vuosilta 1974–2005.

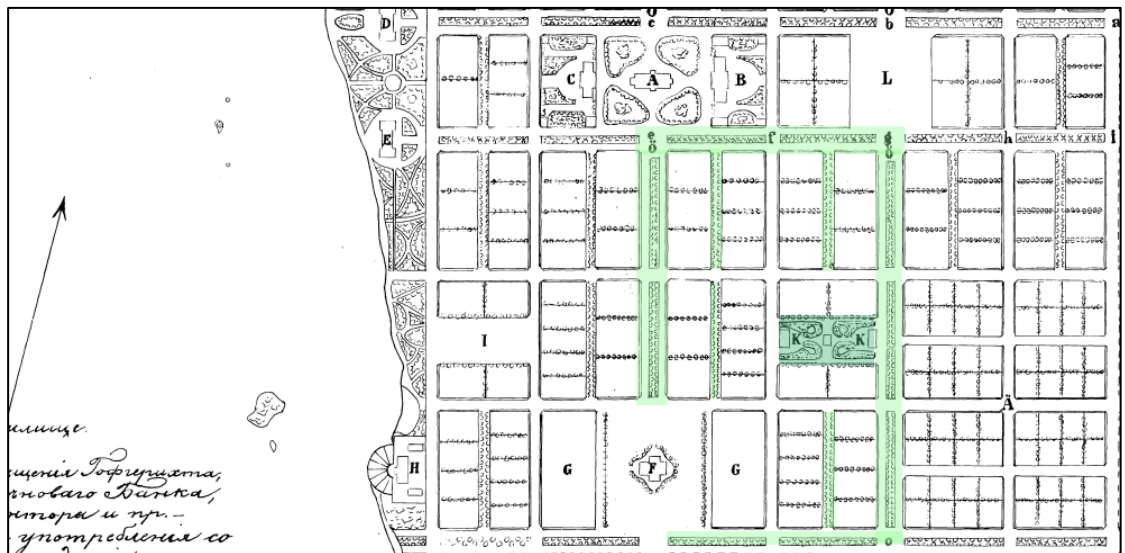
Alueen historiaa

Vaasan kaupungin historia ulottuu keskiajalle, mutta nykyisen Vaasan kaupungin keskustan historia alkaa Vanhan Vaasan palosta 1852, jonka jälkeen tehtiin päätös siirtää kaupunki nykyiselle paikalleen Klemetsön niemelle vuonna 1854. (Kulttuuriympäristöselvitys s.7)

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Uuden kaupungin ensimmäisen asemakaavan laati lääninarkkitehti C. A. Setterberg ja se vahvistettiin vuonna 1855. Asemakaava noudatti ruutukaavan ideaa ja siinä oli kiinnitetty erityistä huomiota paloturvallisuuteen. Esplanadit puurivistöineen jakoivat kaupungin osiin ja toimivat samalla palokatkoina kaupunkirakenteessa. Lisäksi kortteleiden keskelle oli suunniteltu palokujat estämään palon leviämistä puukaupungissa, jollainen Vaasa vielä tuolloin oli. Vuoden 1856 rakennusjärjestys määritteli myös, että niin esplanadien kuin palokujien puiden tuli olla lehtipuita. (Utdredning av brandgatustrukturen i Vasa s. 8–10)

Setterbergin kaavassa oli jo Kauppapuistikon ja Raastuvankadun välille suunniteltu koulutontti, jossa molempien katujen varsille oli esitetty koulurakennukset. (Viljanen & al. s.17–18) Huomattavaa on, että koulujen korttelissa ei asemakaavassa ollut keskellä palokujaa, vaan koulutontti oli esitetty puistomaisena (kts. kuva 1). Tämä oli seurausta asemakaavan ajatuksesta, että julkisten rakennusten (kuten koulujen) ympärillä on oltava puustoa, joka suojaa niitä tulipalolta. (Utdredning av brandgatustrukturen i Vasa s. 12)

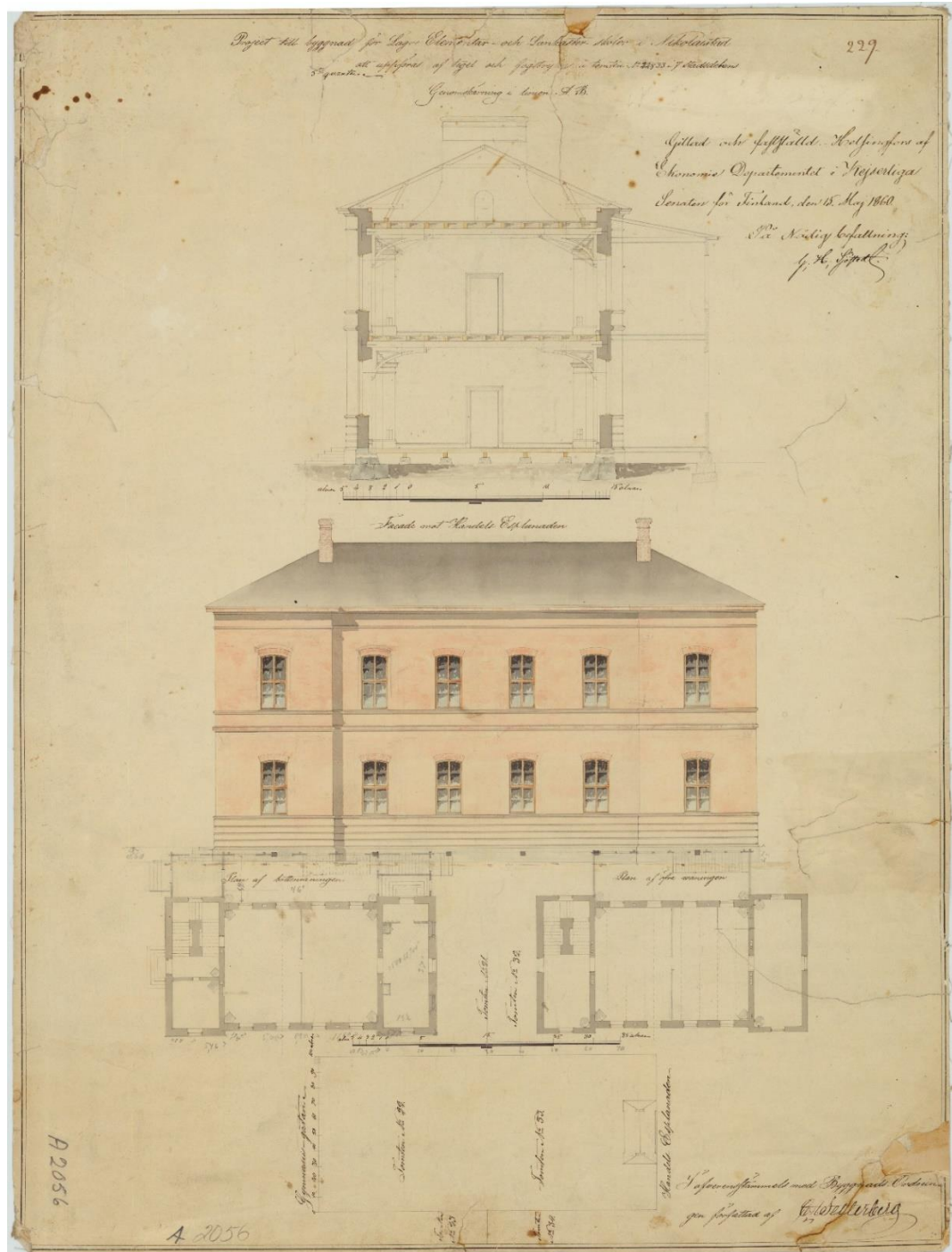
Kuva 1. Ote asemakaavasta 1855, jossa koulujen tontti on merkitty tummemmalla vihreällä, ja sitä ympäröivät palokujat ja esplanadit vaaleammalla. (Kaavakartta Vaasan kaupungin asemakaavoitus)

Puistomaiselle koulutontille, Raastuvankadun varrelle, siirrettiin puinen koulurakennus Vanhasta Vaasasta ja osoitteeseen Kauppapuistikko 22 rakennettiin kaupunginarkkitehti Setterbergin suunnittelema kivikoulu vuonna 1861. Koulussa toimi aluksi ala-alkeskoulu sekä köyhäin lasten koulu eli nk. "Bell-Lancaster-koulu", jossa oli vain yksi opettaja ja vanhemmat oppilaat opettivat nuorempia. Vuonna 1866 julkaistiin asetus, joka velvoitti kaupunkiseurakunnat järjestämään kansakouluopetusta. Tämän seurauksena Bell-Lancaster-koulu muutettiin kansakouluksi 1869. Rakennuksessa oli aluksi alakoulu yläkerrassa ja ylempi kansakoulu alakerrassa aina vuoteen 1875, jolloin yläkertaan muutti tyttökoulu. (Kallenaudio & al s. 108 & 558, Svanljung s.26, 41) Koulutontilla oli myös mm. perunamaa (Mitts s. 42). Koulu muutettiin kunnalliseksi kansakouluksi vuonna 1878 (Sand s.12).

Samalla koulutontilla Raastuvankadun varrella sijainnut puukoulu korvattiin uudella kivikoululla vuonna 1892, kun kansakoulujen oppilasmäärä oli kasvanut niin suureksi, etteivät vanhat tilat enää riittäneet. (Kallenaudio & al s. 559–560) Uusrenessanssia edustavan koulurakennuksen suunnittelivat arkkitehdit Backmansson & Thesleff. Kouluun sijoittui niin ruotsin- kuin suomenkielisiä oppilaita, mutta kun Kauppapuistikko 22:n koulu valmistui vuonna 1913, muuttivat ruotsinkieliset oppilaat siihen. (Hoving s. 326)

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kaupungin väkiluku kasvoi nopeasti 1800-luvun loppuun mennessä ja myös keskusta oli pääpiirteissään rakentunut 1900-luvulle tultaessa. Aluksi rakentamista säädeltiin keskustan alueella vain rakennusjärjestyksellä. Sotien jälkeen, 1950-luvulla huomattiin, ettei se enää riittänyt ja ryhdyttiin uudistamaan keskustan asemakaavaa. (Viljanen & al. s.18–19) Kauppapuistikon ja Raastuvankadun välinen koulutontti säilyi alkuperäisessä muodossaan aina 1980-luvun alkuun asti. Silloin Raastuvankadun varrella olevaan koulutaloon asettunut Vaasan korkeakoulu oli anonut muutosta kaavaan. Muutoksen seurauksena Kauppapuistikko 22:n koulu jäi omalle tontilleen ja Raastuvankadun varteen muodostettiin suurempi tontti laajentumisvaraksi korkeakoululle.

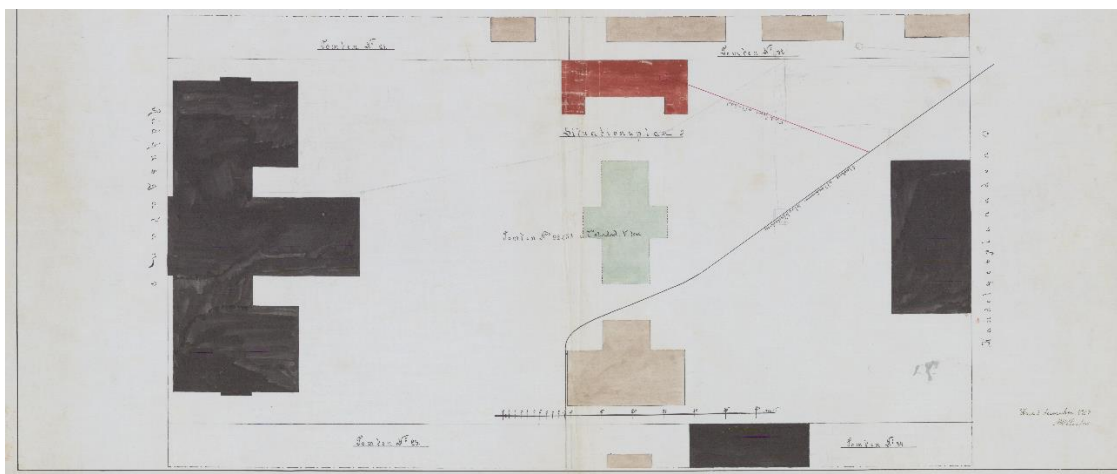

Kuva 2. Arkkitehti C. A. Setterbergin suunnitelma "Kivikoulua" varten Kauppapuistikko 22:een vuodelta 1860. Piirustuksen otsikossa sen sanotaan olevan "Lancaster-skola". (Vaasan kaupungin arkisto, A2056)

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

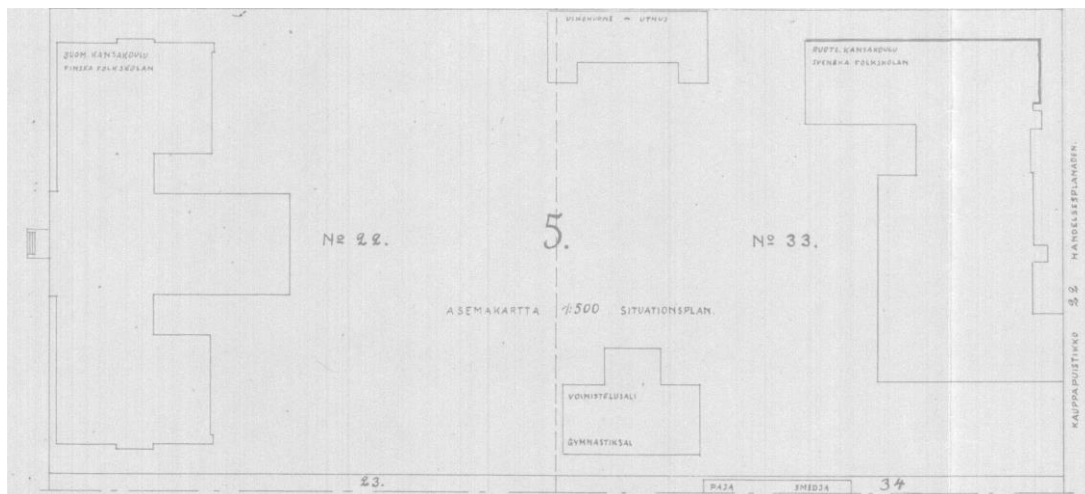

Kuva 3. Kivikoulun valokuva julkaisusta Vaasan kansakoulut 1869–1919. Rakennus oli hyvin yksinkertainen, julkisivut puhtaaksi muurattua tiiltä. Tontilla näkyy puita. (Svanljung s.188)

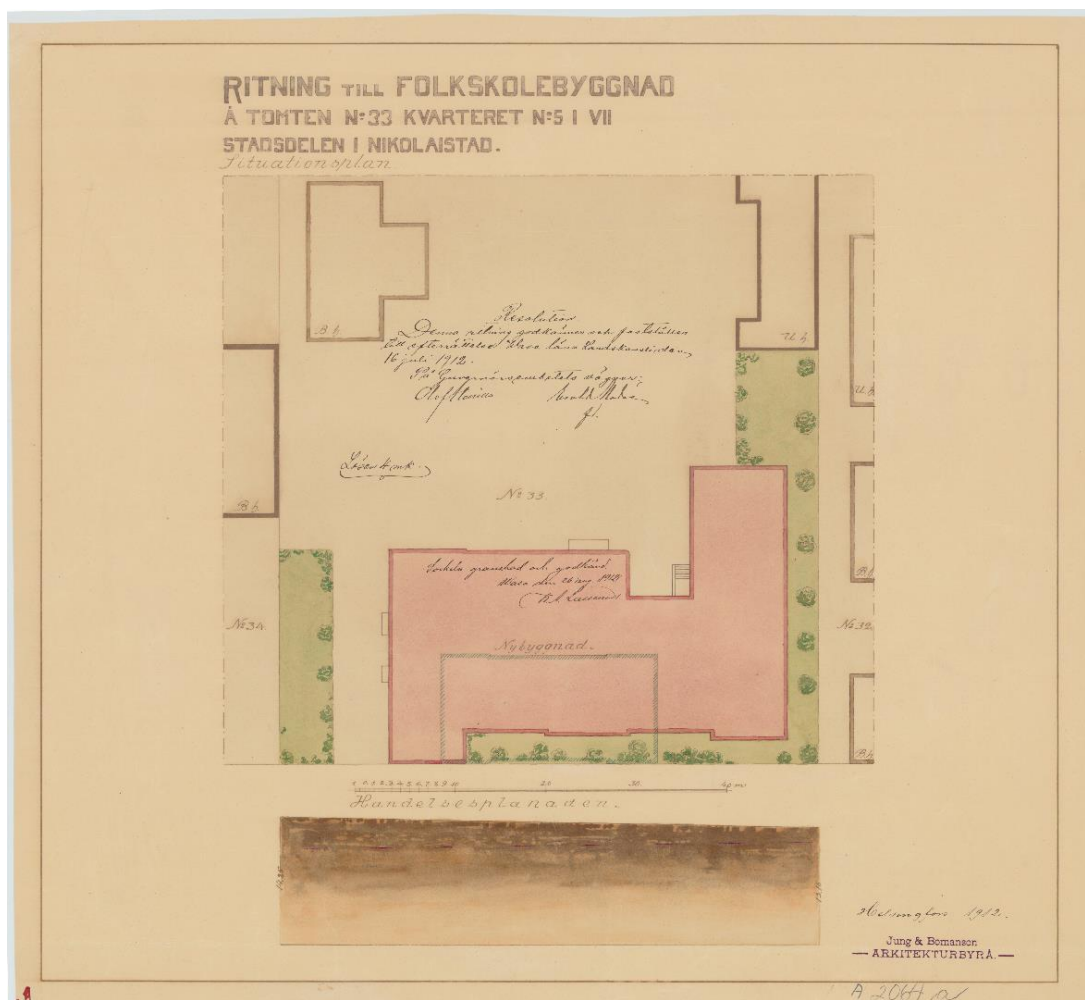

Kuva 4. Tontin asemapiirustus 1903. Kauppapuistikon varrella on "Kivikoulu" ja Raastuvankadun varrella nykyisin Vaasan kansalaisopisto Alma-nimisenä tunnettu rakennus, joka on valmistunut 1890–91 (arkkitehdit Backmansson ja Thesleff). Asemapiirustukseen on myös merkitty tontilla sijaitsevat viemäriinjat. (Vaasan kaupungin arkisto, A2148)

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

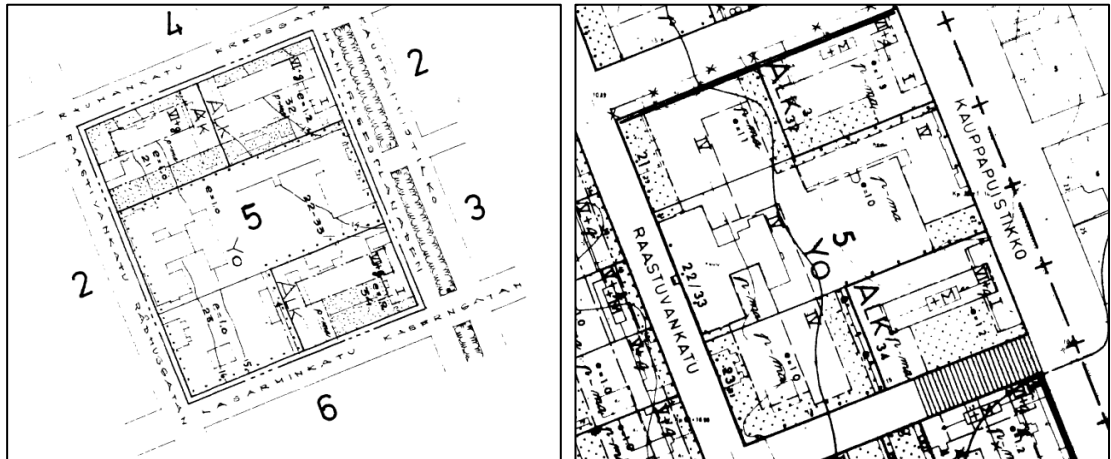

Kuva 5. Tontin asemapiirustus 1937, jossa rakennukset on nimetty: Raastuvankadun varrella on suomalainen kansakoulu, tontin etelälaidalla oleva puurakennus on voimistelusalali ja sen takana on paja. Pohjoisreunalla on ulkokuone ja Kauppapuistikon varrella on ruotsalainen kansakoulu.

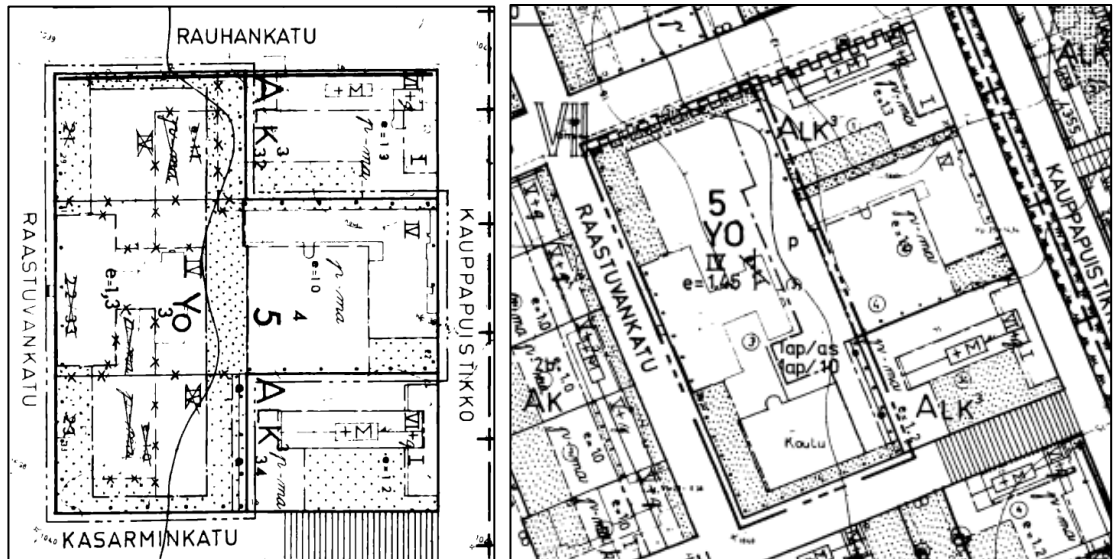

Kuva 6. Asemapiirustus, jossa näkyy, miten nykyinen koulurakennus rakennettiin vanhan kivikoulun kohdalle ja kivikoulu purettiin. Tontilla säilyivät tiilirakenteinen ulkokuone ja puurunkoinen rakennus sekä paja. (Vaasan kaupungin arkisto, A2064a)

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 7. Asemakaavoissa vuosilta 1961 ja 1968 koulujen tontti on yhtenäinen. (Kaavakartat Vaasan kaupungin asemakaavoitus)

Kuva 8. Vuonna 1973 yleisten rakennusten tonttia laajennetaan Raastuvankadun reunassa. Vuonna 1981 Kauppapuistikko 22 muodostaa lopulta oman tontin. (Kaavakartat Vaasan kaupungin asemakaavoitus)

Kun vanhan kivikoulun tilalle valmistui Kauppapuistikons varrelle uusi koulu vuonna 1913, säilyvät pihalla tiilinen ulkhuone sekä puurakennus ja paja. Vuodelta 1937 olevassa asemapiirroksessa on tiilirakennus nimetty ulkhuoneeksi ja puinen voimistelusaliiksi. Puisen rakennuksen nurkalla on lisäksi vanha rakennus, joka on nimetty pajaksi. Itse koulun nimi asemapiirustuksessa on "Ruotsalainen kansakoulu".

Kun koulu valmistui vuonna 1913, oli Vaasa vielä hyvin puutalovaltainen kaupunki ja koulu erottui kaupunkikuvasta suurena ja komeana.

Koulun piha on vanhojen valokuvien perusteella ollut aina hyvin yksinkertainen hiekkakenttä.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 9. Ympäristö on muuttunut. Vasemmalla oleva kuva on otettu mahdollisesti 1930-luvun aikoihin ja oikealla nykytilanne. Alun perin koulu on ollut valtava rakennus pienten puutalojen keskellä. Nykyisin se melkein jää viereisten kerrostalojen varjoon. (Vanha kuva Pohjanmaan museon arkisto, uudempi 2021)

Rakennustyyppien historiaa

Koulurakennusten historian perusteos Suomessa on Henrik Liliuksen ”Suomalaisen koulutalon arkkitehtuurihistoriaa” vuodelta 1982, jossa on kuvattu koulutalon arkkitehtuurin kehitys keskiajalta itsenäisyyden alkuun. Tässä on lyhyesti referoitu kyseisen julkaisun pohjalta koulutalon kehitysvaiheet rakennustyyppinä.

Jo vuonna 1619 kaupunkien hallintoa koskevassa säädöksessä mainittiin koulutalojen rakentamisen kuuluvan kaupunkien velvollisuuksiin pedagogiotalojen eli lastenkoulujen osalta. Vuoden 1649 koulujärjestys otti jo kantaa tilajärjestelyihin, koska siinä edellytettiin kullekin luokalle omaa luokkahuonetta yhden yhteisen suuren tilan sijaan. Näiden lisäksi jokaiseen kouluun esitettiin myös yhteistä tilaa ”auditorium communea” sekä arkistohuonetta. Lisäksi korostettiin, että koulutaloissa oli oltava kunnon lämmitysuunit. (Lilius s. 10) Samantyyppiset vaatimukset säilyivät, kun koulujärjestystä uudistettiin vuonna 1724 (Lilius s.18–19).

Seuraava uudistus kouluja säätelevissä määräyksissä oli vuoden 1843 koulujärjestys, joka lähinnä selkeytti koulurakentamisen taloudellisen vastuun jakoa. Samalla uudistettiin koulujen nimitykset siten, että triviaalikoulu jakaantui ala- ja yläalkeiskouluun. Vuoden 1856 koulujärjestyksen uudistus ei tuonut juurikaan uutta sääntelyä, mutta arkkitehtien mielenkiinto kouluja kohtaan oli herännyt. Pohdittiin rakennustekniikkaa, materiaaleja ja terveellisyyskysymyksiä. Myös julkaisuja kouluarkkitehtuurista ilmestyi. Näistä tärkeimmäksi Vaasan osalta voidaan nostaa P. A. Siljeströmin ”Inledning till Skol-Arkitekturen” (Tukholma 1856), jota silloinen lääninarkkitehti C. A. Setterberg määrättiin noudattamaan Vaasaa koskevissa koulusuunnitelmissaan. (Lilius s.59–60)

Siljeströmin ohjeiden mukaan koulutalojen tuli edistää oppilaiden ja opettajien viihtyvyyttä sekä toimia järjestyksen ja mukavuuden esikuvana. Koulun tuli olla kodin ja työympäristön yhdistelmä monumentin sijaan. Koulutaloihin Siljeström esitti erillisiä voimistelusalajeja sekä lämmityksellä ja hyvällä tuuletuksella varustettuja vaatenaulakoita. Luokkahuoneissa olennaisista olivat kauniit mittasuhteet ja seinien tuli olla koristelemattomia. Jokaisessa luokassa tuli olla kello täsmällisyyden symbolina. (Lilius s. 60)

Portaikot olivat tärkeitä Siljeströmin kouluarkkitehtuurissa. Opettajille ja oppilaille tuli olla erilliset ulko-ovet ja eteiset. Oppilaiden käyttämän portaiden tuli olla tilava, koska jos lapset joutuivat tungeksimaan portaidessa, olivat he luokkiin päästessään rauhatomia, kun taas väljällä porrashuoneella olisi rauhoittava vaikutus. (Lilius s.60)

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Tärkeitä koulusuunnittelussa olivat myös valo ja hyvä sisäilman laatu. Valoa tuli olla riittävästi ja sen tuli langeta vasemmalta oppilaisiin nähden eli ikkunoita sai olla vain yhdellä seinustalla. Raittiin ilman tarvetta arvioitiin laskennallisesti ja päädyttiin 300–400 kuutiojalkaan per oppilas. Siljeströmin laskelmien mukaan tällainen ilmamäärä piti ilman raikkaana noin puoli tuntia, joten ilma oli saatava vaihtumaan 2–3 kertaa tunnissa. Lisäksi ilmanvaihdon tuli tapahtua äänettömästi eikä se saanut vaikuttaa luokkatilan ihanteelliseen lämpötilaan, joka oli +16–18 °C. (Lilius s.61)

Edellä esitetty raittiin ilman tarve olisi litroiksi sekunnissa muunnettuna noin 4,7–6,3 l/s. Nykyisin Suomessa Asumisterveysasetus (545/2015) määrittelee kouluissa ulkoilmavirran ehdottomaksi minimiksi 4 l/s, mutta suosittelee 6 l/s, joten suositukset ovat hyvin linjassa, vaikka aikaa on kulunut välissä. Lisäksi Asumisterveysasetuksen mukaan nykyisin lämpötilan on luokissa oltava +20–26 °C.

Myös senaatti oli kiinnostunut koulutalojen hygieniasta ja antoi vuonna 1859 lääkintöhallitukselle tehtäväksi selvittää koulujen ilmanvaihtoa ja keinoja sen parantamiseksi. Selvityksessä koulujen silloisen ilmanvaihdon todettiin olevan täysin riittämätön. Päädyttiin suosittelemaan mekaanisia tuuletusjärjestelmiä kuten englantilaista Perkinsin ja ruotsalaista Bolinderin systeemiä. Lääkintöhallituksen aineistoon perehtyessään intendentinkonttori puolestaan päätyi siihen, että ongelma ei ollut tuuletusjärjestelmissä, vaan luokkahuoneiden koko oli liian pieni oppilasmääriin nähden. Näin päädyttiin suosittelemaan luokkahuoneen kooksi 30 x 10 x 6–7 kynnärää eli noin 18 x 6 x 3,6–4 m. (Lilius s.61–62)

1800-luvun lopulla koulurakennukset suunniteltiin yleensä kiviaineisina. Ikkunoissa suosittiin pyörökaariaihetta ja julkisivussa rustikointia eli kivihiharkkoja jäljittelevää rappautta. Aluksi koulut rapattiin, mutta 1860-luvulla annettiin suositus puhtaaksi muuratun tiilen käytöstä, syynä ainakin osittain rakennuskustannusten vähentäminen. (Lilius s.99)

Vuonna 1866 annettiin kansakouluasetus ja vuonna 1869 aloitti toimintansa kouluhallitus. Lisäksi oppikoulujärjestelmä uudistettiin vuoden 1872 koulujärjestyksellä. Kansakoulut kuuluivat kaupunkien kustannettaviksi ja oppikoulut olivat valtion. Kaikkien muutosten ansiosta koulujen rakentaminen vilkastui ja hygieeniset kysymykset nousivat koulujen suunnittelussa erittäin tärkeiksi. Koulujen tilojen suunnittelusta annettiin samankaltaisia määräyksiä kuin aiemminkin eli luokkia tuli olla riittävä määrä ja niiden tuli olla valoisia ja terveellisiä. Lisäksi edellytettiin erillisen juhlasalin rakentamista, jos mikään luokka ei ollut tarkoitukseen tarpeeksi suuri. (Lilius s.103)

Vuoden 1900 aikoihin koulusuunnittelussa tapahtui muutoksia. Arkkitehtoninen tyyli alkoi muuttua uusgoottilaisesta jugendiin. Voimistelusalit suositeltiin sijoitettavan alakertaan tai erilliseen rakennukseen ylempien kerrosten sijaan. Valaistus parani sähköistuksen ansiosta ja ilmanvaihtojärjestelmät kehittyivät. Rakennustekniikassa betonivälipohjat olivat 1900-luvun alun uutuus. Kouluihin alettiin rakentaa suihkutiloja ja ruokailuhuoneita, koska hygieeniset kysymykset nousivat tärkeiksi koulusuunnittelussa. Luokat oli aluksi järjestetty keski- tai sivukäytävän varrelle, mutta vähitellen tuli käyttöön hallijärjestelmä. (Lilius s. 116–121)

Kun koulutaloja alettiin rakentaa, oli niissä usein myös opettajien asuntoja, joita edellytettiin vielä vuoden 1866 kansakouluasetuksessakin, mutta vähitellen kouluun jäi vain talonmiehen asunto.

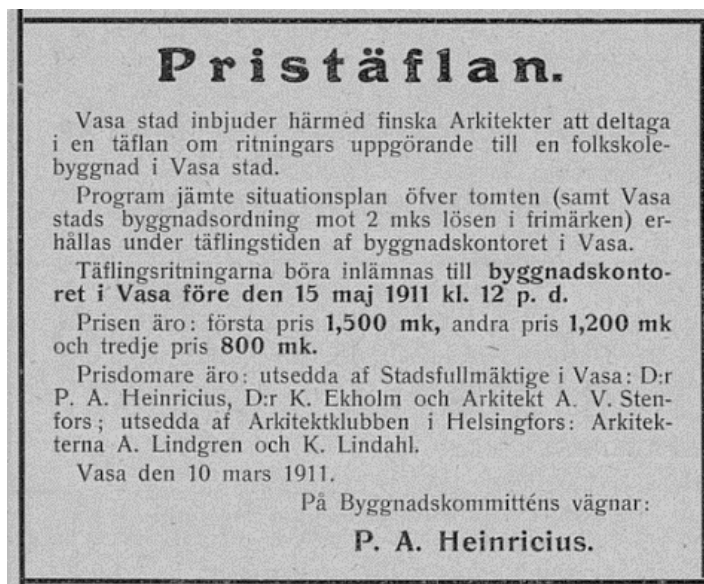
Kansakouluasetus vaikutti erityisesti maalaiskansakoulujen rakentamiseen ja niitä varten laadittiin myös mallipiirustuksia. Sen sijaan kaupunkien kansakoulut noudattivat pitkälti valtiollisten oppikoulujen suunnitteluperiaatteita. Kaupunkikansakoulut suunniteltiin yksilöllisesti ja 1900-luvun alussa niiden suunnittelusta pidettiin usein arkkitehtuurikilpailuja. (Lilius s.123–130)

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Rakentaminen

Kauppapuistikko 22:ssa sijainnut vanha koulurakennus oli käynyt ahtaaksi ja vanhan-aikaiseksi. Lisäksi muutkin toimijat kuten opetuskeittiö, tarvitsivat tiloja. Koululaisten määrä kaupungissa lisääntyi vuosi vuodelta. Tämän vuoksi päätettiin vanhan kivikoulun tontille rakentaa uusi koulu. Kaupunginvaltuusto teki päätöksen uuden koulun rakentamisesta 22.3.1910. Samalla perustettiin rakennustoimikunta valmistelemaan uuden koulun rakentamista. Toimikuntaan nimettiin puheenjohtajaksi kansakoulujen johtokunnan puheenjohtaja P. A. Heinrichius, tohtori K. Ekholm, arkkitehdit A. V. Stenfors ja Tor Lagerroos sekä kansakoulun opettaja A. Kronman. Nopeasti rakennustoimikunta tuli siihen johtopäätökseen, että vanha kivikoulu kannattaa purkaa ja sen tilalle rakentaa uusi suuri ja tarkoituksenmukainen koulurakennus. (Mitts s. 98, 102)

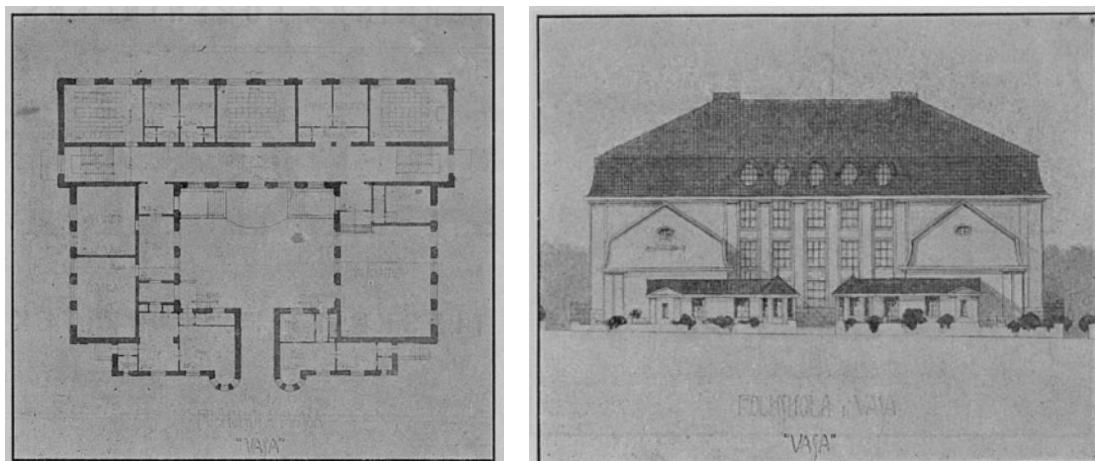
Kauppapuistikons koulurakennuksen suunnittelusta järjestettiin ajan tavan mukaan arkkitehtuurikilpailu vuonna 1911. Siitä ilmoitettiin Arkkitekten-lehdessä 1–2 / 1911 ja kilpailun järjestäjänä oli rakennuskomitea (Byggnadskommittén), jonka puheenjohtaja P. A. Heinrichius oli allekirjoittanut ilmoituksen. Kilpailun tuomaristossa olivat Heinrichiuksen lisäksi kaupungin lääkäri K. Ekholm, arkkitehti A. V. Stenfors ja Arkkitehtiklubin edustajina arkkitehdit Armas Lindgren ja Karl Lindahl (Kilpailuohjelma 10.3.1911).

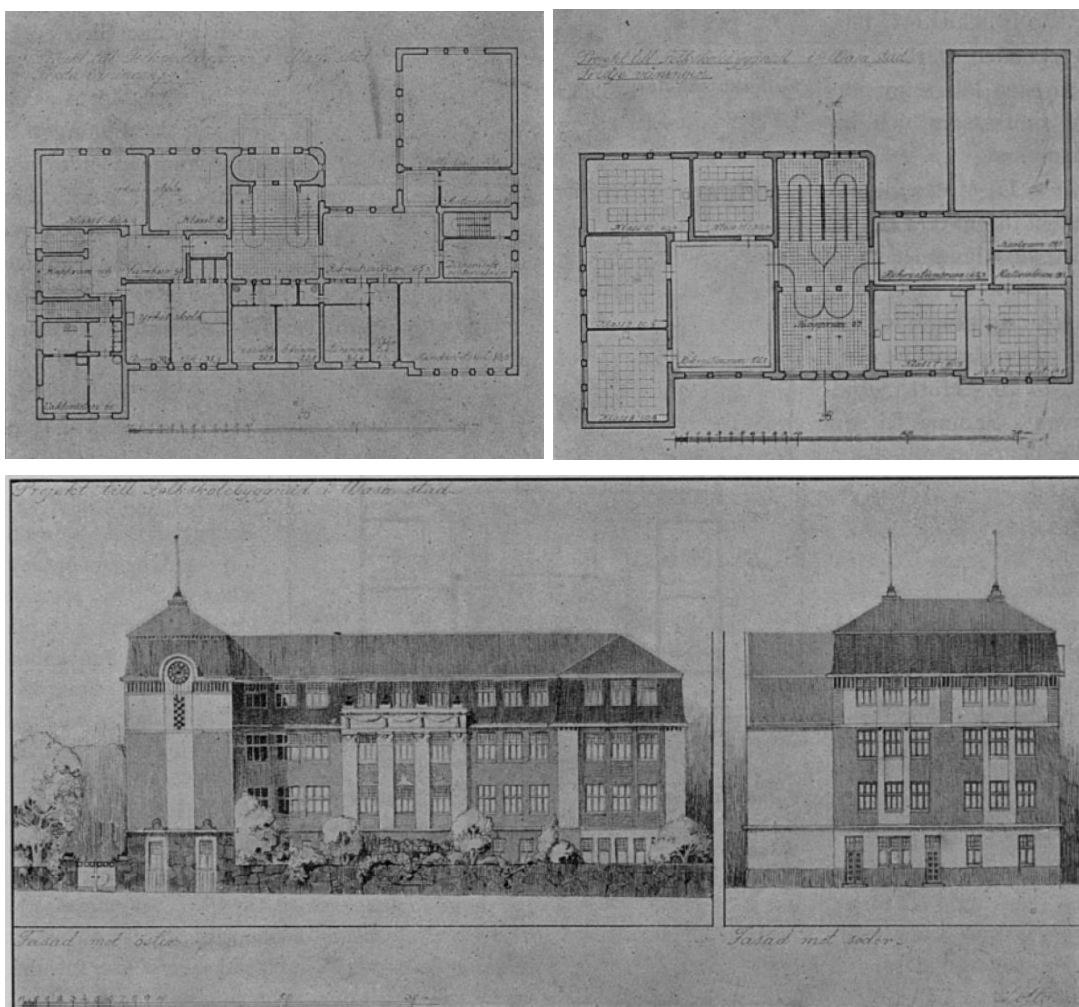
Kuva 10. Ilmoitus Arkkitekten-lehdessä 1–2 / 1911.

Kilpailun voitti arkkitehti Jarl Eklund ehdotuksellaan "Wasa 1" ja arkkitehtien Jung & Bomansson ehdotus "Lotta" tuli toiseksi. Kaupunginvaltuuston nimeämä asiantuntijakomitea kuitenkin valitsi toteutettavaksi Jung & Bomansonin ehdotuksen kokouksessaan 18.10.1911. (Vaasa 119/1911) Jung & Bomansonin ehdotusta tuomaristo oli kuvannut seuraavasti: "Ehdotus on detaljeja myöten huolella mietitty. Sijointi tontilla on onnistunut. Jokaisessa kerroksessa on oma vaatehuone, joka on mahdollista tuulettaa. Suuri virkistystila voisi olla syvyyteensä nähden paremmin valaistu." (Arkkitekten 4/1911 s.53)

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 11. Voittanut Jarl Eklundin ehdotus "Vasa 1". (Arkitekten 4, 1.4.1911)

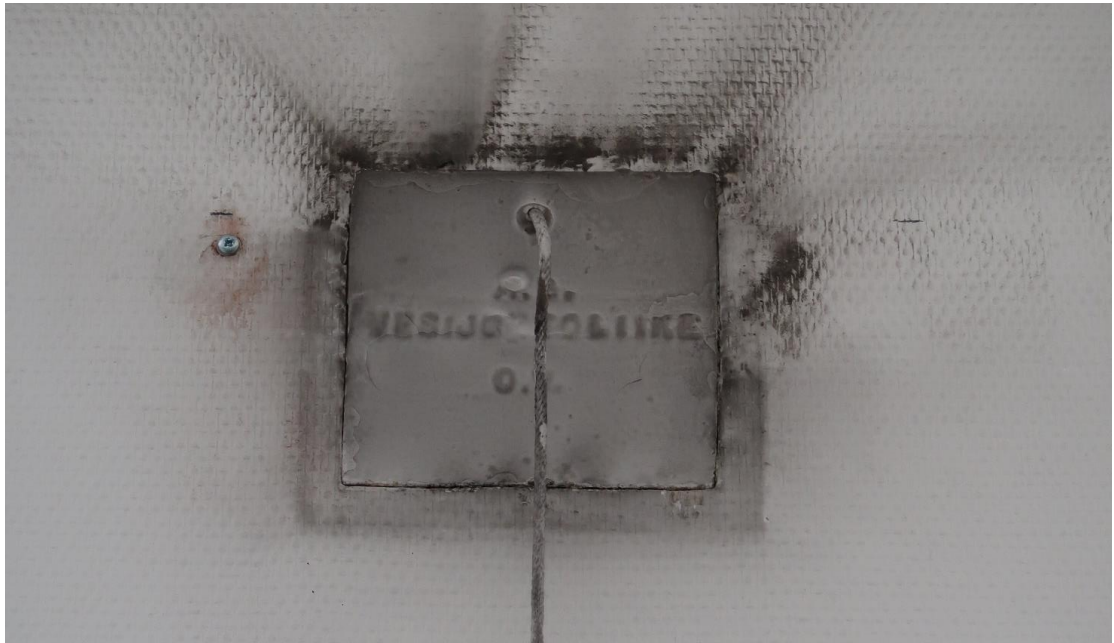
Kuva 12. Jung & Bomansonin ehdotus "Lotta" oli pohjakaavaltaan jo hyvin samanlainen kuin toteutettu rakennus. Julkisivut yksinkertaistuivat toteutussuunnittelun myötä. (Arkitekten 4, 1.4.1911)

Arkkitehdit Jung & Bomanson lupasivat toimittaa pääpiirustukset kustannuslaskelmiin 10.9.1911 mennessä ja 15.11.1911 mennessä työpiirustukset. (VKA: Bomansonin kirje tohtori Heinriciukselle 6.6.1911) Suunnitelmien hinnaksi tuli yhteensä 9 705 markkaa (VKA: Bomansonin kirje tohtori K. Hedmanille 3.8.1912).

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Rakentajaksi valittiin Juho Myntti, joka myös sai tehtäväkseen purkaa vanhan koulurakennuksen. (VKA: Rakennustoimikunnan pöytäkirja 4.6.1912) Samalla nimettiin kaupungin puolelta hankkeen johtaviksi arkkitehdeiksi arkkitehdit A. V. Stenfors ja C. Schoultz.

Lämmitys- ja ilmanvaihtojärjestelmien toimittajaksi valittiin Vesijohtoliike Oy Ab (VKA: Rakennustoimikunnan pöytäkirja 12.6.1912).

Kuva 13. Joissain IV-säleiköissä ja luukuissa lukee edelleen A.B. Vesijohtoliike O.Y. Kuva 2021.

Urakoitsija Myntti esitti rakennuskomitealle pyynnön, että saisi korottaa kellarin pohjaa ainakin 30 cm. Syyksi hän esitti, että oli perustustöiden yhteydessä havainnut, että kaupungin viemärijohdot ovat huomattavasti ylempänä kuin rakennuksen kellarin pohjat. Tämän vuoksi Myntti epäili, ettei saa kellareita vedenpitäviksi ilman niiden lattiataston korotusta. Samalla koko rakennusta korotettaisiin 30 cm. (VKA: Myntin kirje rakennuskomitealle 1.7.1912) Lopulta hän sai luvan korottaa kellarin lattian korkoa 28 cm (VKA: Rakennustoimikunnan pöytäkirja 10.8.1912)

Kesällä 1912 vanha kivikoulu purettiin ja jo 23.11.1912 vietettiin uuden koulun harjannostajaisia. (Folkskolor Årsberättelse 1912–1913)

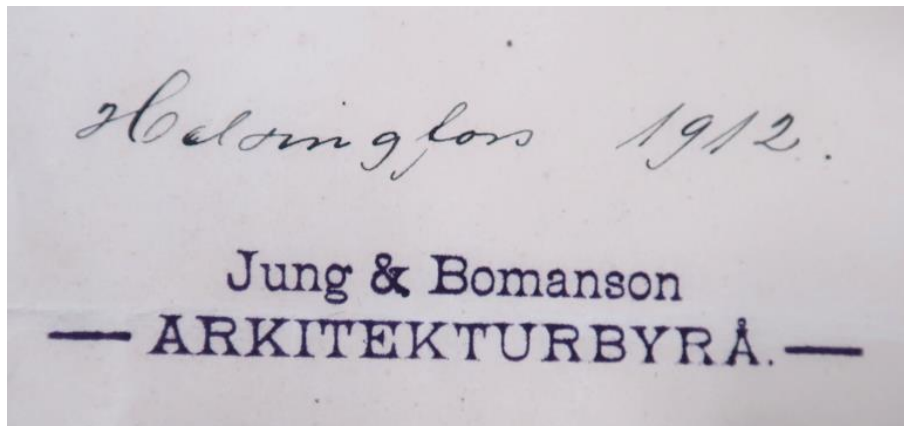
Koulun rakentaminen maksoi 384 036 mk ja 43 penniä. (Wasa stads folkskolor årsberättelse läsåret 1913–1914, s.7)

15.11.1913 koulu vihittiin käyttöön. (Vaasa 136/1913)

Arkkitehdit ja rakentaja

Rakennuksen suunnitelmat eli pääpiirustukset ja kustannusarvio tilattiin arkkitehdeilta Jung ja Bomanson, jotka olivat tulleet toiseksi koulua koskevassa arkkitehtuurikilpailussa (Bomansonin kirje P. A. Heinriciukselle 6.7.1911). Säilyneen kirjeenvaihdon perusteella vaikuttaa, että koulun suunnittelijana toimi Oscar Bomanson.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 14. Arkkitehtitoimiston leima piirustuksen nurkassa.

Arkkitehdit Oscar Bomanson ja Bertel Jung

Karl Oscar Bomanson oli syntynyt vuonna 1869 Saltvikissa Ahvenanmaalla ja Axel Bertel Jung vuonna 1872 Pietarsaareissa. He valmistuivat molemmat arkkitehdeiksi vuonna 1895 Polyteknillisestä opistosta. Tämän jälkeen molemmat jatkoivat opintojaan Berliinissä, Königliche Technische Hochschule 1895–96. Lisäksi molemmat olivat olleet opiskeluaikana töissä arkkitehti Lars Sonckin toimistossa. (Moorhouse s.334 & 337)

Jungilla ja Bomansonilla oli yhteinen toimisto vuosina 1898–1913, joista vuodet 1898–1903 osakkaana oli myös arkkitehti Waldemar Andersin. (Moorhouse s. 335 & 337). Bomanson ja Jung olivat molemmat myös osakkaina Ab Brändö Villastad -yhtiössä, joka perustettiin 1907. Yhtiö perusti Kulosaaren huvilakaupungin. (Moorhouse s.67)

Bomanson ja Jung olivat ennen Vaasan kansakoulun arkkitehtuurikilpailua suunnitelleet Pietarsaaren reaalikoulun (1904) ja voittaneet ja päässet toteuttamaan jo kaksi koulusuunnittelukilpailua: Hangon kansakoulun (1906) ja Kallion kansakoulun (1907). (Kyllönen, s.59–61)

Jung valittiin vuonna 1908 Helsingin ensimmäiseksi asemakaava-arkkitehdiksi, jonka jälkeen hän keskittyi urallaan enemmän asemakaavoitukseen. (Moorhouse s.337) Tämä on todennäköisesti selitys sille, miksi Bomanson on ollut pääasiassa vastuussa Handelsesplanadens folkskolanin suunnitelmista.

Bertel Jung kuoli vuonna 1946 ja Bomanson vuonna 1938.

Rakentaja Juho Myntti

Koulun rakentanut urakoitsija Juho Myntti oli aloittanut urakoinnin 29-vuotiaana vuonna 1879. Tätä ennen hän oli jo tehnyt rakennustöitä muille. Myntti laajensi toimintaansa vuonna 1903 ostamalla Vedenojan tiilitehtaan Laihialta ja vuonna 1904 rakentamalla tiilitehtaan lähelle sahalaitoksen. Muutamia vuosia myöhemmin hän rakensi vielä sahan yhteyteen puujalostustehtaan ja höyrymyllyn. Puunjalostustehtaassa Myntti valmisti ikkunanpuitteita, parkettilattioita ja huonekaluja.

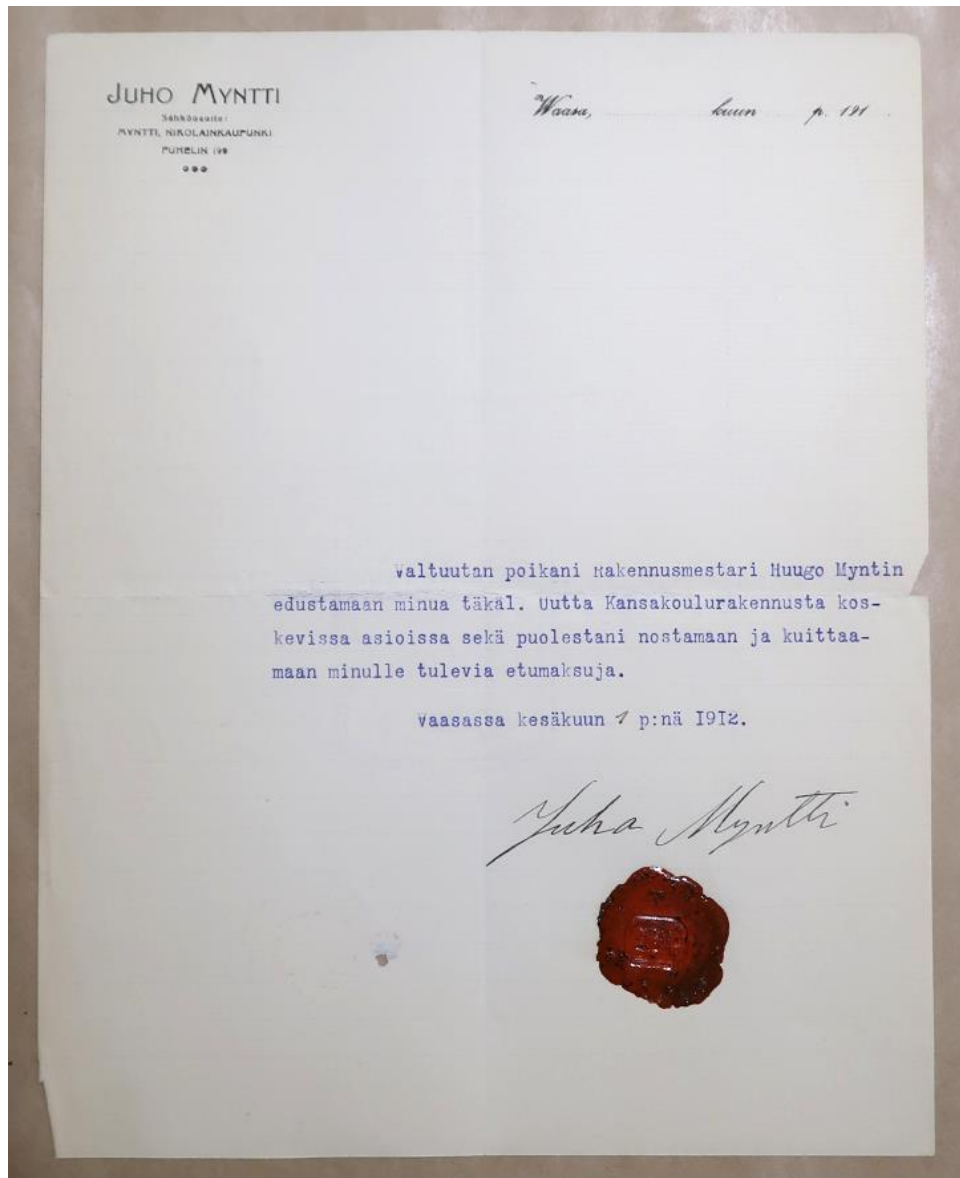
Rakennustöiden lisäksi Myntillä oli maatila Vedenojan tehdasalueensa lähellä.

Myntin rakennusliikkeen konttori sijaitsi Vaasassa Koulukadulla, rakennuksessa, jonka hän oli itse rakentanut vuonna 1910. Rakennusliikkeessä olivat töissä myös Myntin pojat Hugo ja Artturi. Vuonna 1916 rakennusliikkeestä tehtiin ”Juho Myntti osakeyhtiö”.

Juho Myntti myös suunnitteli osan rakentamistaan rakennuksista.

(“Juho Myntti,” *DIGI - Yleisten kirjastojen digitoimaa aineistoa*, viitattu 31. toukokuuta 2021, <https://digi.kirjastot.fi/items/show/126525>)

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 15. Juho Myntin omalle kirjepaperilleen laatima ja sinetillä vahvistettu valtuutus pojalleen hoitaa Kansakoulurakennusta koskevia asioita.

Tilaohjelma

Handelsesplanadens folkskolanin arkkitehtuurikilpailuohjelmassa on esitetty hyvin yksityiskohtainen tilaohjelma koululle. Siinä on määritelty, että kouluun tulee sijoittaa 16 luokkahuonetta, voimistelu- ja veistosalit, huone tyttöjen käsitöille, piirustussali, huone luonnontieteiden opetusta varten sekä kaksi opettajainhuonetta.

Muita koulurakennukseen sijoitettavia tiloja olivat kilpailuohjelman mukaan huoneet tarkastajaa ja taloudenhoitajaa varten, tila oppilaiden oleskelua varten välihetkiksi, tilat oppilaiden päällysvaatteille ja huone kirjastoa varten.

Lisäksi koulurakennukseen tuli suunnitella ammattikoulun huoneisto, jossa on kaksi luokkahuonetta, keittiö, huone, eteinen ja ruokakammiot ja siihen on oltava oma sisäänkäynti. Rakennukseen tuli sijoittaa myös koulunvartijan asunto ensimmäiseen kerrokseen. Teknisistä tiloista mainittiin kilpailuohjelmassa, että kellariin tuli sijoittaa keskuslämmityslaitos ja puuvarasto, korjauspaja, "laitos lauhkeaa suihkua varten" ja huone desinfektiounia varten.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Rakennuksen lämmityksen tuli tapahtua lämpimällä ilmalla ja ilmanvaihto tuli järjestää keskuslämmityslaitoksen yhteyteen.

Luokkien koot oli määritelty siten, että niiden tuli olla 50–60 m², joista esimerkiksi 12 suurempaa ja 4 pienempää. Myös käytävien leveys oli määritelty siten, että jos ne ovat käytössä, on niiden oltava vähintään 4 m leveitä, mutta jos käytävien lisäksi on virkistysaulat, voivat käytävät olla vain 3 m.

Rakennuskomitea perusteli laajaa tilaohjelmaa sillä, että on kannattavaa hyödyntää suuri koulutontti ja rakentaa kerralla iso koulu sen sijaan, että muutaman vuoden kulluttua aletaan jälleen etsiä paikkaa uudelle koululle (VKA: Ote kaupunginvaltuuston esittelystä 19.10.1910)

Arkkitehtuurista ja tiloista

Handelsesplanadens folkskola noudatti aikansa kouluarkkitehtuuria sekä arkkitehtuurikilpailun tilaohjelmaa. Kerrokseen johtava portaikko oli sijoitettu sisäpihan puolelle, suunnilleen keskelle rakennusta. Portaikko oli avara ja valoisa. Portaikon ylin syöksy oli jaettu umpinaisella seinällä siten, että ullakolle johtava porras ei näy toiselle puolelle portaikkoa. Umpiseinää keskelle porrasta esitti osa rakennustoimikunnan jäsenistä aluksi kaikkiin kerrokseen, mutta lopulta päädyttiin rakentamaan se vain ylimpään kerrokseen. Myös portaiden lukumäärästä käytiin toimikunnassa keskustelua, koska osa jäsenistä olisi halunnut jakaa portaat kahdeksi erilliseksi yhden monumentaalisen sijaan. Porrasasioista käytiin kiivas keskustelu rakennustoimikunnassa.

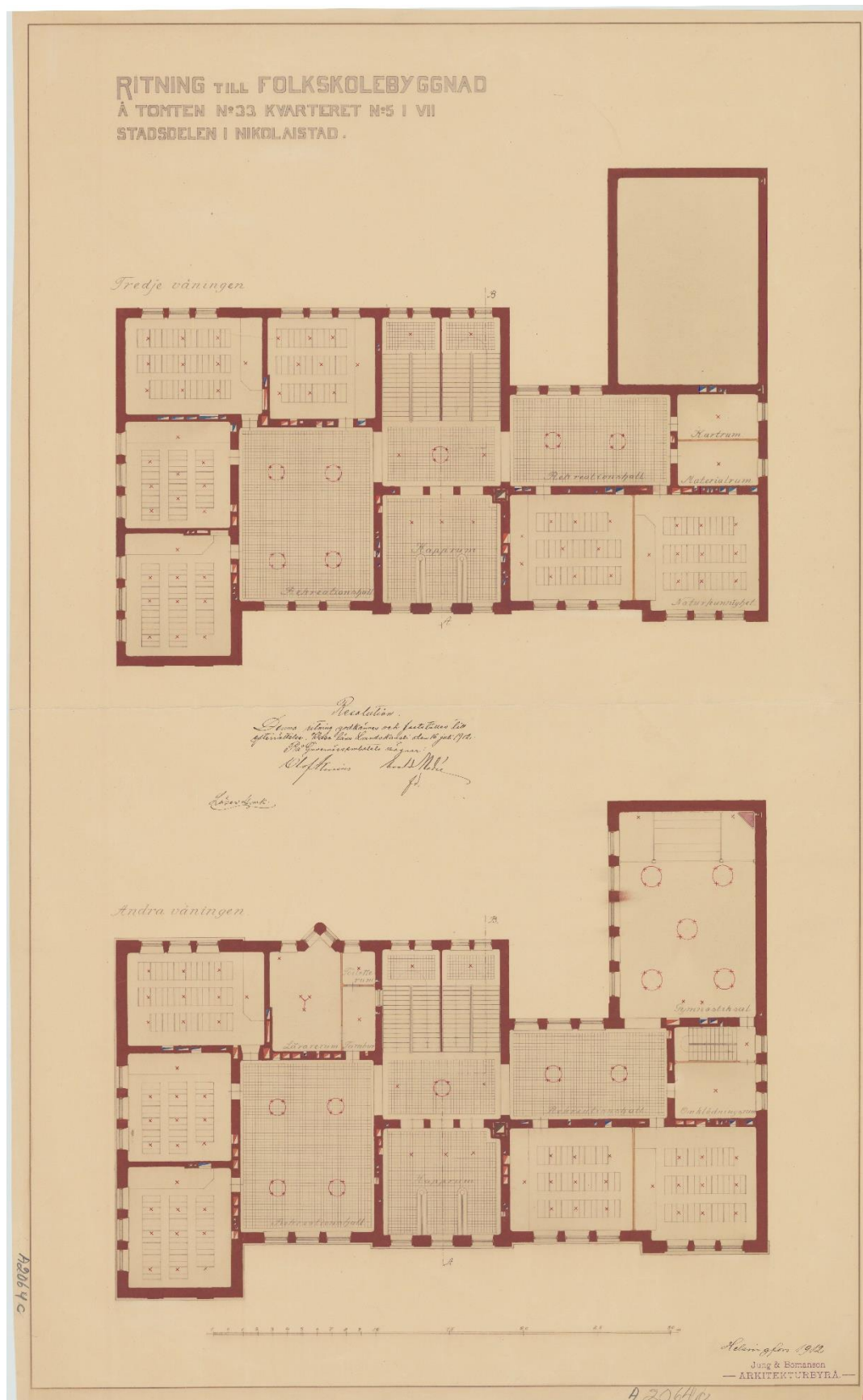
Portaikkoa vastapäätä oli toisessa ja kolmannessa kerroksessa avara vaatesäilytystila. Luokkaosan pohjakaava perustui halliratkaisuun, jossa jokaisessa kerroksessa oli kaksi virkistyshallia (rekreationshall), joista oli käynti luokkatiloihin. Virkistyshalleissa oli ikkunoita yhdellä seinällä.

Ensimmäisen kerroksen pohjakaava poikkesi muista siten, että rakennuksen toisessa päässä olivat ammattikoulun kaksi luokkahuonetta ja opetuskeittiö sekä talonmiehen asunto ja niihin oli omat sisäänkäynnit rakennuksen päädyssä. Toisessa päässä olivat opettajainhuone sekä kaksi toimistohuonetta, kirjasto ja tyttöjen käsityöluokka.

Muiden kerrosten pohjakaavat muistuttivat toisiaan ja olivat selkeitä. Niissä oli kaksi virkistysaulaa, joiden kautta kuljettiin luokkiin. Lisäksi oli vaatetilat, jotka 2. ja 3. kerroksessa olivat vastapäätä portaikkoa ja neljännessä pohjoisen virkistysaulan päädyssä. Aputiloja kuten varastot ja liikuntasalia palvelevat pukuhuoneet oli sijoitettu pohjoisen virkistysaulan päätyyn.

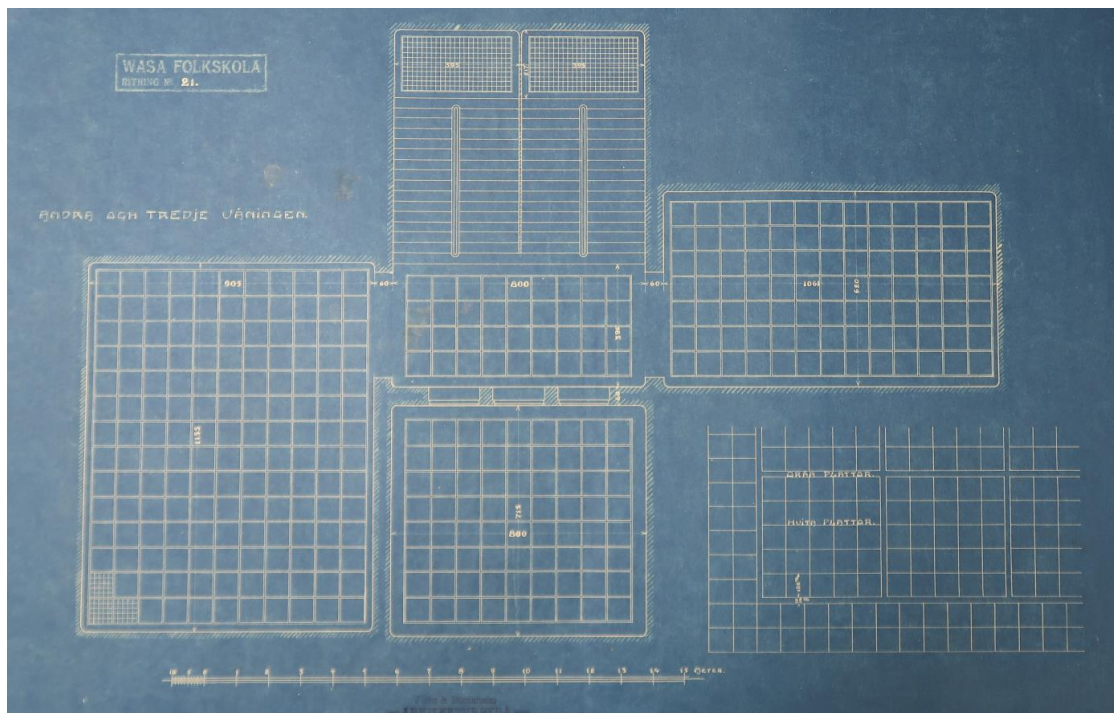
Virkistyshallien ja vaatesäilytystilojen sekä käytävien lattiat oli laatoitettu vaaleilla laatoilla, jotka oli jaettu kenttiin kapeilla tummilla rajauksilla. Rajaukset oli suunnitelmassa esitetty tehtäviksi pienistä laatoista.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

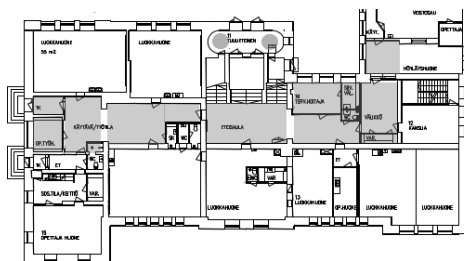

Kuva 16. Toisen ja kolmannen kerroksen pohjapiirrokset 1912. Punaisilla rasteilla merkitty valaisimien paikat. (Vaasan kaupungin arkisto)

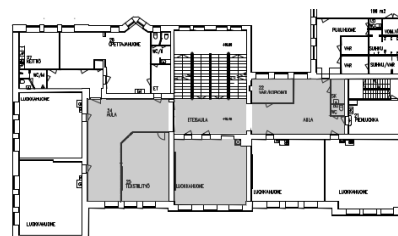
16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

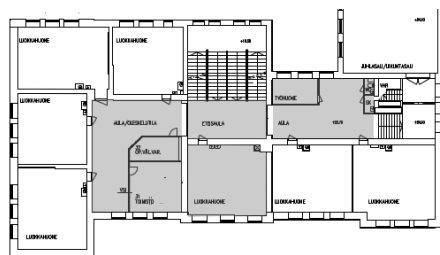
Kuva 17. Laatoitussuunnitelma kolmanteen kerrokseen, Arkkitehtitoimisto Jung & Bomanson. (Vaasan kaupungin arkisto.)

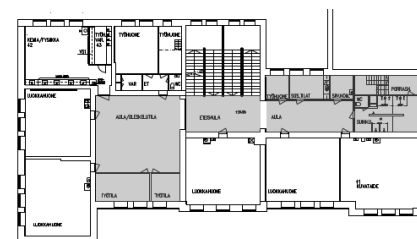
1.kerros

2.kerros

3.kerros

4.kerros

Kuva 18. Alun perin laatoitetut lattia-alueet kerroksissa. Ensimmäisen kerroksen opetuskeittiössä oli todennäköisesti myös laatoitettu lattia, mutta sitä ei ole merkitty laatoituspiirustuksiin. Virkistystahlien ja portaikon seinillä kiersi ornamenttinauha noin reilun metrin korkeudella. Seinien alaosa oli tumma ja yläosa vaalea.

Luokkien seinäpinnat oli jaettu ohuella tummalla viivalla alempaan tummaan osaan ja ylempään vaaleaan osaan. Luokkien lattiat olivat todennäköisesti linoleumimattalla päällystettyjä. Luokissa oli opettajan koroke liitutaulun edessä. Sisäovet olivat peiliovia, jotka oli maalattu useilla väreillä.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 19. Aulatila 1918, kun rakennus toimi varasairaala n:o 1:nä. Seinän alaosa on tummempi kuin yläosa ja niiden rajauksena on ornamentti. Seinän yläosa rajautuu kattoon kapealla viivalla ja katto on valkoinen. Kuva Pohjanmaan museon arkisto.

Kuva 20. Luokkatila 1918, kun rakennus toimi varasairaala n:o 1:nä. Seinän alaosa on tummempi ja yläosa vaaleampi. Välissä on ohut viiva. Kuva Pohjanmaan museon arkisto.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 21. Kuva opetuskeittiöstä kirjasta Vaasan kansakoulut 1869–1919 (Svaljung s.192). Kuvassa näkyvät keittiön kaappien ovet, joka on maalattu kaksivärisiksi.

Kuva 22. Kuva veistosalista kirjasta Vaasan kansakoulut 1869–1919 (Svaljung s.190). Kuvassa näkyvät peiliovet, joka on maalattu kaksivärisiksi. Samoin seinän jako tummaan alaosaan ja vaaleaan yläosaan näkyy hyvin.

Kuva 23. Kuva tyttöjen käsityöluokasta kirjasta Vaasan kansakoulut 1869–1919 (Svaljung s.191). Kuvassa näkyy seinän alaosan tumma sävy ja maalattu raita sen yläosassa. Lisäksi kaapin vieressä seinässä on tuloilmasäleikkö lähellä lattiaa ja ylempänä seinässä poistoilmasäleikkö.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 24. Kuva todennäköisesti 1910–20-luvulta jostain luokkatilasta. Seinä on kaksivärinen ja lattiassa on linoleumimatto. Peiliövi on kaksivärinen. Kuva Vaasan kaupungin arkisto, Handelsplanadens folkskola, kansio Vasa stads svenskspråkiga folkskolor Handelsplanadens folkskola Fotografier 1908–1969.

Kuva 25. Kuva vuodelta 1922 jostain aulasta. Seinällä on hyvin näkyvissä ornamenttikuvio. Kuva Vaasan kaupungin arkisto, Handelsplanadens folkskola, kansio Vasa stads svenskspråkiga folkskolor Handelsplanadens folkskola Fotografier 1908–1969.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 26. Kuva lukuvuodelta 1946–47 jostain aulatilasta. Seinässä on edelleen ornamentti, mutta peiliovet ovat yksivärisiä. Kuva Vaasan kaupungin arkisto, Handelsplanadens folkskola, kansio Vasa stads svenskspråkiga folkskolor Handelsplanadens folkskola Fotografier 1908–1969.

Kuva 27. Liikuntasali vuonna 1918, kun rakennus toimi varasairaala n:o 1:nä. Seinän alaosa on tummempi ja yläosa vaaleampi. Välissä on ohut viiva. Peiliovi on kaksivärinen. Kuva Pohjanmaan museon arkisto.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Veisto- ja liikuntasalit oli sijoitettu erilliseen sisäpihan siipiosaan päällekkäin. Alakerassa oli veistosali ja materiaalihuone ja toisessa kerroksessa liikuntasali.

Opettajainhuoneita oli kaksi, joista toinen oli ensimmäisessä ja toinen toisessa kerroksessa. Opettajainhuoneiden yhteydessä oli wc-tila molemmissa kerroksissa. Koska koulurakennuksen pohjapiirustuksissa ei ole esitetty wc-tiloja koululaisille, on todennäköistä, että he käyttivät pihalla ollutta vanhaa ulkokuonetta.

Rakennuksen julkisivut oli jaettu kerroksittain siten, että pohjakerroksen korkeudelta ne oli rapattu ja maalattu vaaleiksi, toisen ja kolmannen kerroksen korkeudella julkisivut olivat pääosin puhtaaksi muurattua tiiltä ja ylin kerros sulautui tiilikattoon. Katua vasten oli yksi ulkoneva pääty, jossa oli luokahuoneita ja joka rikkoi julkisivun symmetrian hallitusti. Ulkoneva pääty oli yläosastaan porrastettu ja koristeltu. Keskellä katu-julkisivua oli neljä pilasteria korinttilaisine kapiteeleineen. Suunnitelmissa oli lisäksi esitetty kiiltävän mustat, puolipallon muotoiset koristeaiheet pilastereiden kantaman palkin päälle. Valokuvien perusteella puolipallojen jalustat ovat kyllä olleet olemassa, mutta puolipalloja ei kuvista havaittu.

Kuva 28. Kauppapuistikko 22 rakennusvaiheessa, kun ikkunoita asennetaan. Kuva Pohjanmaan museon arkisto, kuvaaja Knackstedt & Co, Hamburg.

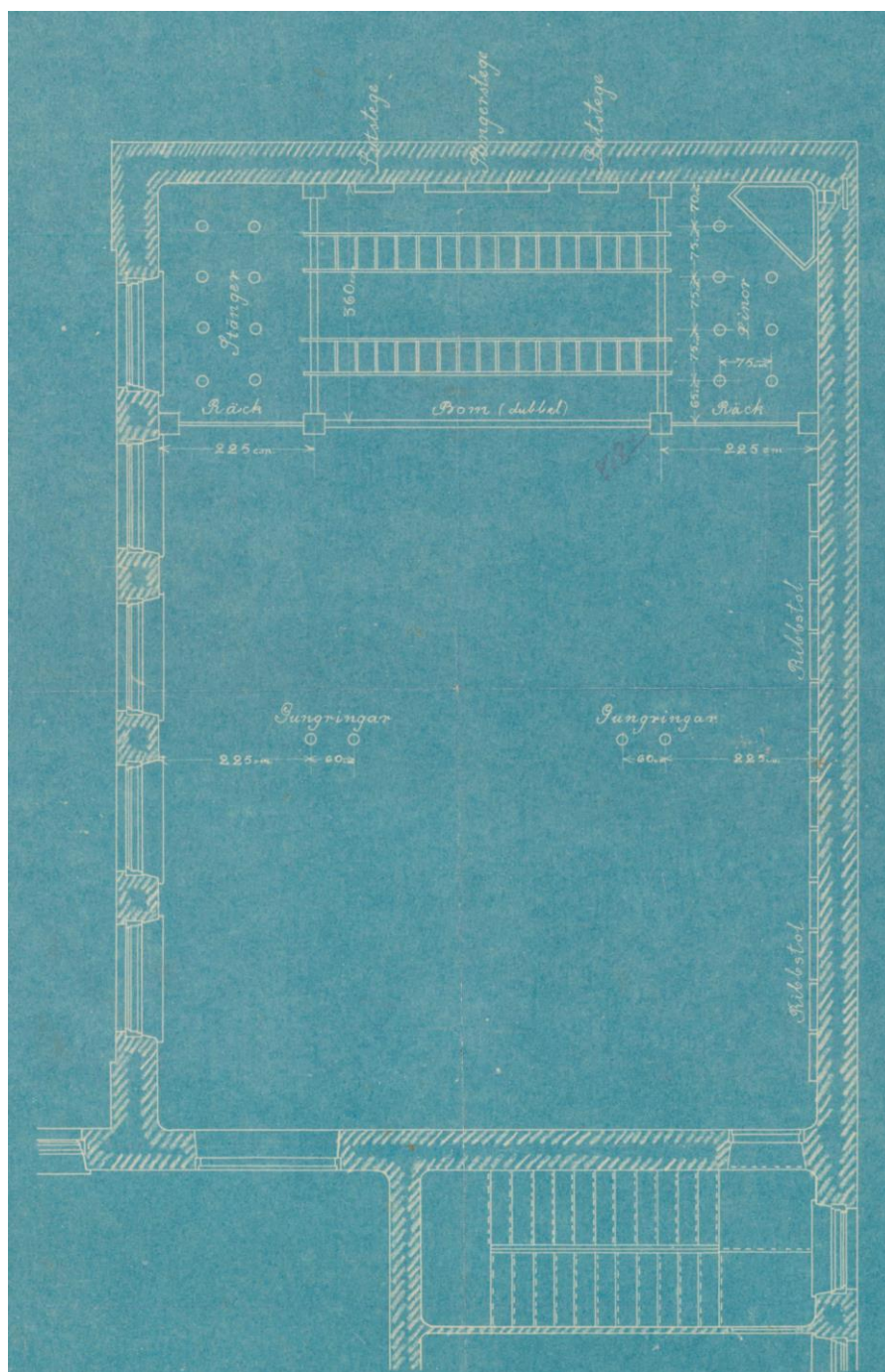
Rakennus edustaa arkkitehtuuriltaan tyyppillistä myöhäisjugendin koulurakennusta. Se on arkkitehtuuriltaan sopivan juhlallinen, mutta ei liian monumentaalinen. Siinä on nähtävissä useita piirteitä, jotka ovat tulleet koulurakennustyyppiin sen kehittyessä. Tällaisia ovat mm. valoista ja avara portaikko, isot ja korkeat luokahuoneet, joihin valo tulee aina yhdeltä seinustalta sekä avarat vaatesäilytystilat, joita voi tuulettaa. Lisäksi rakennuksessa on kiinnitetty huomiota ilmanlaatuun ja lämmitykseen sekä oppilaiden hygieniaan.

Vastavalmistuneen rakennuksen tiloja kuvataan kansakoulujen vuosikertomuksessa 1913–1914 siten, että kellarissa on lukemattomia puuvarastoja, kellari, pannuhuone siihen kuuluvine lämminilmakanaaleineen, jopa suihkuhuone ja pukuhuone sekä desinfiointihuone. Ensimmäisessä kerroksessa ovat vahtimestarin tilat, kaksi huonetta

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

koulukeittiötä varten, kaksi ammattikoululuokkaa, kansakoulutarkastajan ja taloudenhoitajan toimistot, opettajainhuone kirjastoineen, käsityöhuone ja valmiiden töiden huone, veistoluokka ja materiaalihuone.

Toisessa kerroksessa on viisi luokkaa, liikuntasali ja sen vieressä portaan yhdistäminä kaksi pukuhuonetta päällekkäin, opettajainhuone eteistiloineen sekä kaksi suurta virkistysaulaa ja vaatenaulakkotila. Kolmannessa kerroksessa on aulojen ja naulaukkotilan lisäksi viisi luokkaa ja luonnontiedeluokka, varastotila laitteille ja kokoelmille sekä kartoille ja muille opetusmateriaaleille. Ylimmässä, neljännessä kerroksessa on kuusi luokkaa ja piirustussali virkistysaulojen ja vaatenaulakkotilan lisäksi.

Kuva 29. Liikuntasalin alkuperäiset järjestelyt, jotka on suunniteltu pääosin telinevoimistelun tarpeisiin. Keskellä on tuplapuomi, jonka molemmiin puolin on rekit. Toisessa reunassa on liinat (narut) ja toisessa tangot. Keskellä salia on kahdet renkaat. Salin nurkassa on lisäksi lämmitysuuni. Vaasan kaupungin arkisto.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kallion kansakoulu vertailukohtana

Seuraavassa on vertailtu Kauppapuistikons koulua aiemmin valmistuneeseen Kallion kansakouluun Helsingissä, jonka ovat suunnitelleet samat arkkitehdit Jung & Boman-son, jotka suunnittelivat Kauppapuistikons kansakoulun. Rakennuksesta on tehty diplomityö, jonka osana on rakennushistoriaselvitys. (Kyllönen Mira, Kallion ala-aste jugend-koulusta 2000-luvun oppimisympäristöksi. Diplomityö Aalto-yliopisto, arkkitehtuurin historia 2015)

Kauppapuistikons kansakoulun arkkitehtuuri muistuttaa jonkin verran Jung & Boman-sonin arkkitehtuurikilpailuvoiton kautta toteuttamaa Kallion kansakoulua. Kallion kansakoulun kilpailu pidettiin 1907 ja koulu valmistui vuonna 1910. Kooltaan rakennus oli jonkin verran suurempi kuin Kauppapuistikons kansakoulu, mutta arkkitehtuurin peruspiirteiltään hyvin samankaltainen. Kallion alakoulun bruttoala on 6401m² ja Handelsplanadens folkskolanin 5460 m²

Kallion kansakoulun tilaratkaisu perustuu sivukäytävään, joka toisessa päädyssä on virkistyshalli. Portaikkoja on kaksi rakennuksen molemmissa päädyissä. Vaatesäilytys-tilat ovat pohjakerroksessa ja sinne on sijoitettu myös wc-tilat. Liikuntasali on rakennuksen toisen siiven päädyssä.

Kallion alakoulun käytävien lattiat ovat valokuvien perusteella samaa laatoitusta kuin Kauppapuistikons kansakoulun. Myös luokkien seinien maalaustapa on samanlainen, mutta seinien alaosan sävy on Kallion kansakoulussa huomattavan vaalea. Käytävillä ja auloissa on Kallion kansakoulussa myös seinän alaosassa tummempi maali ja yläosassa vaaleampi ja niiden välissä ornamenttinauha.

Julkisivuissa on Kauppapuistikons kansakoulun tapaan korostettu alinta ja ylintä kerrosta. Kalliossa alin kerros on graniittipintainen ja ylin vaaleaksi rapattu. Muuten Kallion koulun julkisivut on kokonaan rapattu. Rakennuksen julkisivut katuja vasten ovat samaan tapaan kuin Kauppapuistikons kansakoulussa melkein symmetriset, mutta ulkonevat risaliitit rikkovat symmetrian hallitusti. Lisäksi ikkunat on yleensä sijoitettu molemmissa kouluissa kolmen ryhmiin.

Kuva 30. Kallion kansakoulun ulkokuva Constantin Grünberg 1965. Helsingin kaupunginmuseon kuvakokoelmat.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 31. Kallion kansakoulun käytävätila 1910-luvulla. Kuvaaja tuntematon. Helsingin kaupunginmuseon kuvakokoelmat.

Kuva 32. Kallion kansakoulun luokka. Kuvaaja Signe Brander 1913. Helsingin kaupunginmuseon kuvakokoelmat

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Rakenteista ja materiaaleista Kauppapuistikons kansakoulussa

Rakennus tehtiin rakennusajankohdalle tyypilliseen tapaan ulko- ja väliseinien osalta massiivitiilestä muuraten. Sokkeli oli ulkopinnastaan luonnonkiveä, mutta kellarin puolelta tiilimuurausta. Perustukset on tehty todennäköisesti luonnonkivestä.

Kuntotutkimuksessa (Vahanen Rakennusfysiikka Oy 2021) ei havaittu vedeneristettä kuten bitumisivelyä maanvastaisissa seinissä. Alapohja on piirustusten perusteella maanvarainen betonilaatta, johon ei piirustuksessa ole esitetty vedeneristettä ja jossa ei vedeneristettä havaittu kuntotutkimuksessa. Sen sijaan ensimmäisen kerroksen alkuperäisessä alapohjarakenteessa havaittiin kuntotutkimuksessa bitumisively vedeneristeenä.

Välipohjat ja yläpohja tehtiin betonista kaksoislaattapalkistorakenteina, mikä oli tuolloin uudehko rakennetyyppi. Leikkauspiirustuksessa ei välipohjiin tai yläpohjaan ole esitetty eristeitä, mutta rakennustoimikunnan pöytäkirjassa oli merkintä, että yläpohjaan asennetaan koksikuonaa eristeeksi ja ylälaatan paksuus on 5 cm. Tällä saatettiin tarkoittaa liikuntasalin yläpohjaa, joka oli alun perin muodoltaan vesikaton muotoa mukaileva rakenne. (VKA: Rakennustoimikunnan pöytäkirja 4.11.1912)

Koska välipohjien rakenneratkaisu oli uudehko, tehtiin välipohjille kuormituskoe 8.1.1913. Ullakon lattiaa kuormitettiin 55 kg hiekkasäkeillä siten, että neliömetrille asetettiin 600 kg painoa. Muita välipohjia kuormitettiin 650 kg neliötä kohden. Liikuntasalin välipohjan koekuormitus oli 1000 kg neliötä kohden ja lisäksi painona oli ”21 täysikasvuista poikaa”. Luokkahuoneiden välipohjien taipuma oli suurimmillaan 0,7 mm ja liikuntasalin 1,2 mm, josta painuma palautui 0,8 mm:iin. Koekuormituksen perusteella todettiin betonityön lopputulos hyväksi. (VKA: Koekuormituspöytäkirja)

Rakennuksen portaat on tehty betonipalkkien kannattamista betoniaskelmista ja lepotasot ovat betonisia kaksoislaattapalkistorakenteita. Pääportaassa on mosaiikkibetoniaskelmat, sivuportaissa vain betonia.

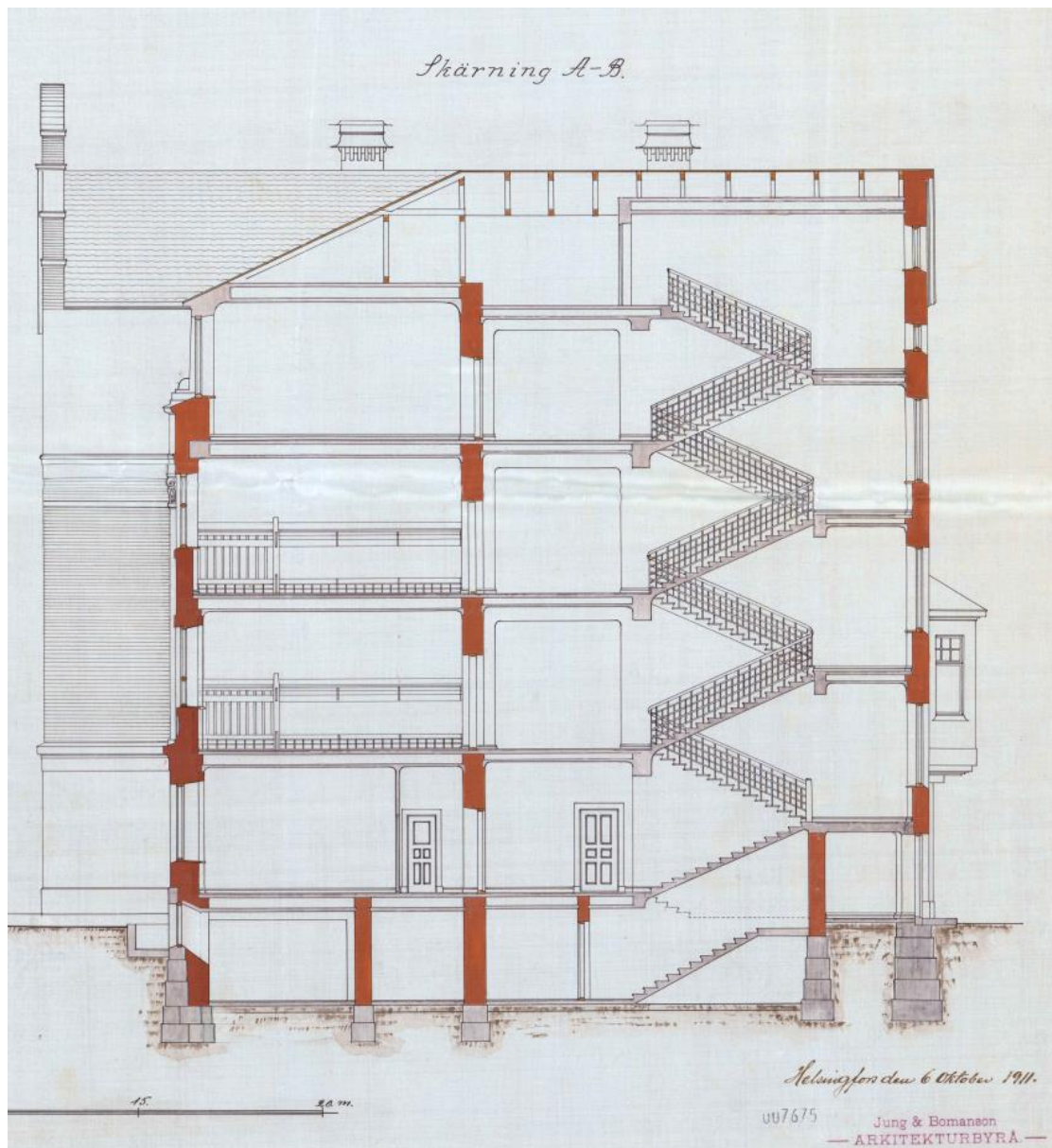
Rakennuksessa oli kadun puolella tiilikatto, joka ikään kuin taittui kadun puolella ylimmän kerroksen julkisivupinnaksi. Pihan puolella ja siipiosassa vesikatto on ollut jo alun perin konesaumapeltiä. Lisäksi vesikatolla oli puolipyöreitä kattoikkunoita, lunetti-ikkunoita, jotka toivat luonnonvaloa ullakolle.

Aulatilojen laatoiksi oli alun perin määritelty Mettlacher-laatat, mutta urakoitsija ei ollut niitä ajoissa tilannut, vaan joutui hankkimaan toisia laattoja tilalle. Alun perin olivat arkitehdit suunnitelleet, että käytetään useamman värisiä laattoja, mutta urakoitsijan hankkimaa laattaa ei saanut erilaisissa väreissä, siksi kaikkiin kerroksiin tehtiin laatoitus samalla värillä.

Luokissa oli lattianpäällysteenä linoleumimatot. Tapetteja käytettiin toimistotilojen ja vahtimestarin asunnon seinissä. Tapettien valinnassa rakennustoimikunta vaati kiinnittämään huomiota siihen, ettei niissä saanut olla arsenikkia.

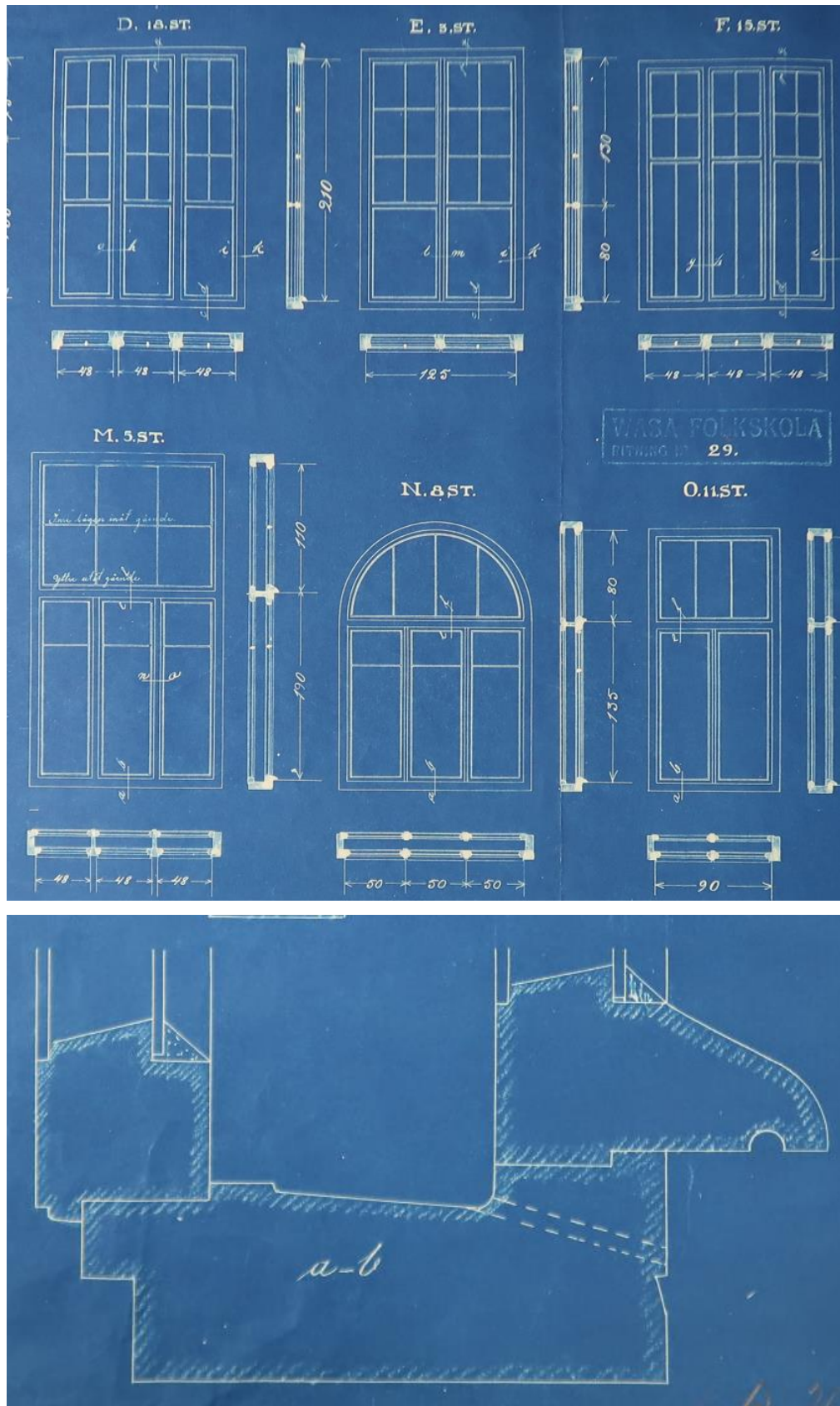
Seinien maalauksessa oli yleensä käytetty alaosassa kulutusta kestävää öljymaalia ja yläosassa sekä kattopinnoissa heikompaa liimamaalia.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 33. Leikkauspiirustus Arkkitehtitoimisto Jung & Bomanson. Vaasan kaupungin rakennusvalvonnan arkisto.

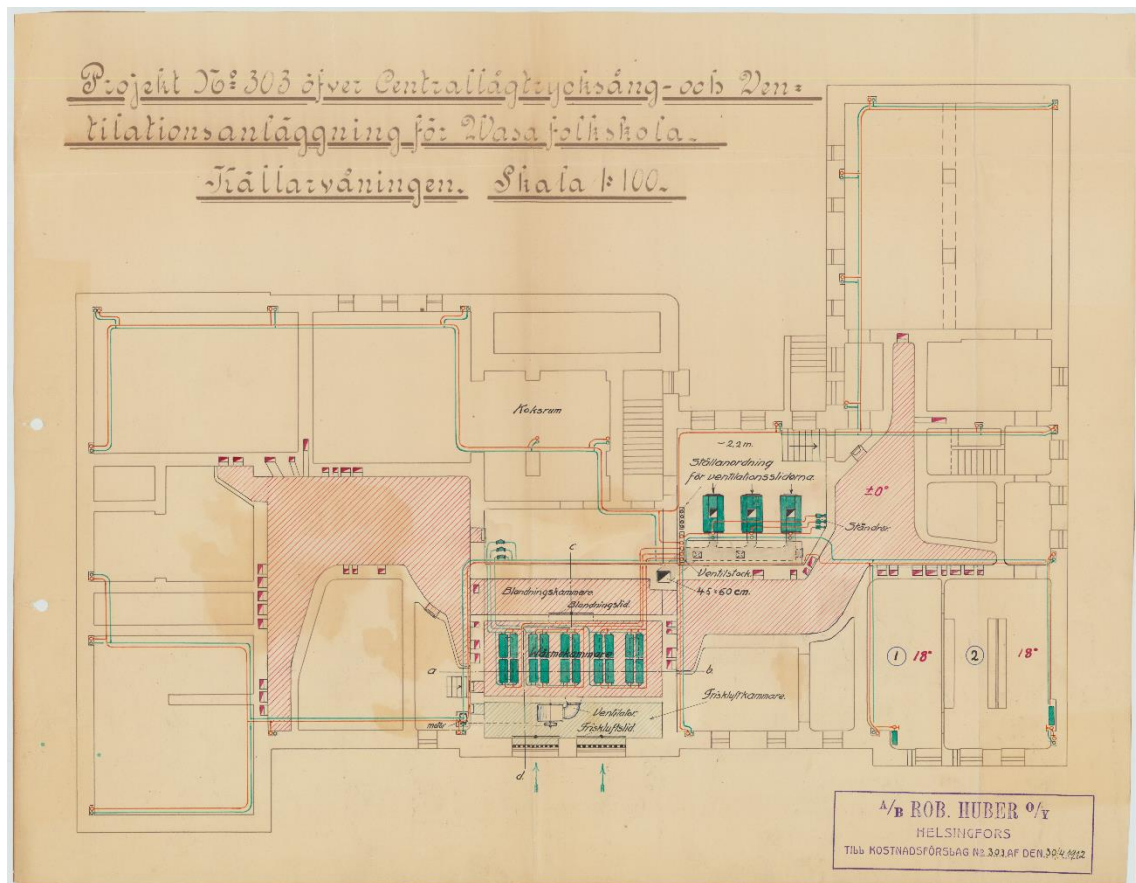
16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 34. Ikkunakaavio ja -detalji Arkkitehdit Jung & Bomanson. Kuva Vaasan kaupungin arkisto.

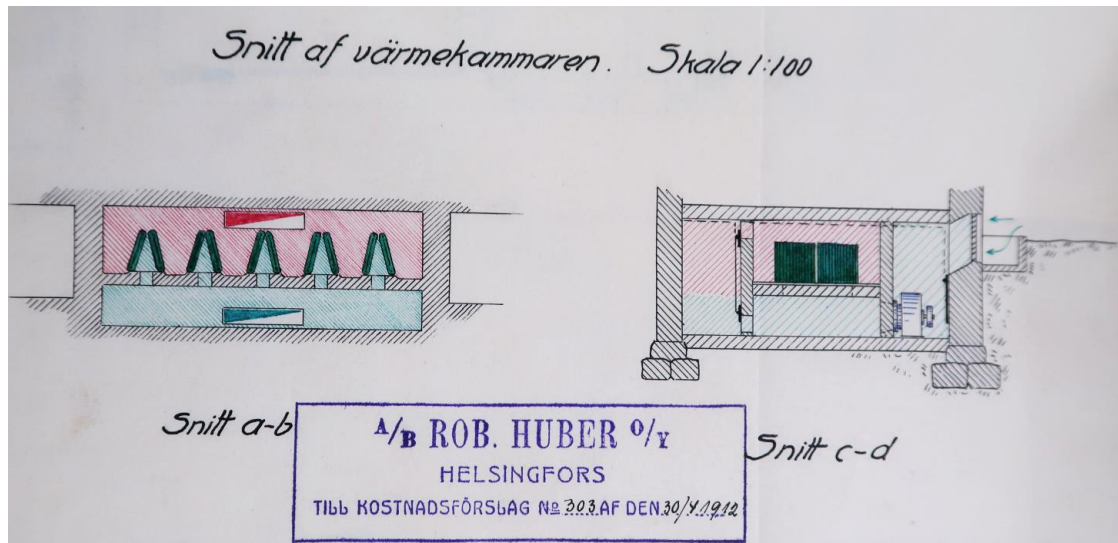
Talotekniikasta

Seuraava kuvaus kuvien ohessa perustuu työselostukseen ja urakoitsijan tarjoukseen antamaan kuvaukseen järjestelmästä. (VKA: A.B. Vesijohtoliike O.Y. tarjous N:o 2240 23.4.1912 ja Insinööri R. v. Nandelstadin työselostus)

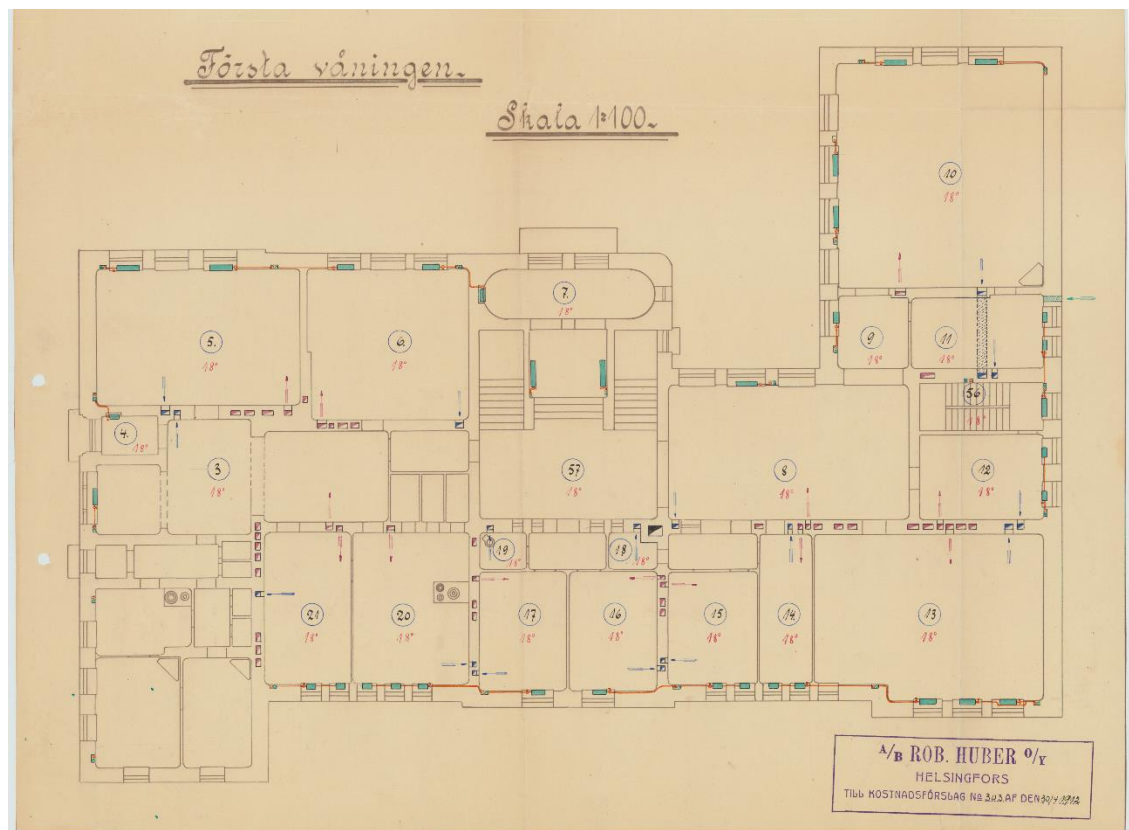

Kuva 35. Lämmitysjärjestelmän suunnitelma, joka hieman muutettuna toteutui. Kellarissa on kaksi "lämpökamaria", joista johdetaan lämmitetty tuloilma ylempien kerrosten huoneisiin seinissä olevia hormoja myöten. Raitis ilma otetaan Kauppapuistikon puolelta sisään kuvassa yhden, mutta toteutuneessa rakennuksessa kahden tuloilmakammion kautta. Lisäksi kellarissa on pannuhuone, jossa on kolme valurautaista höyrypannua, joista kuuma höyry johdetaan putkilla ylempien kerrosten radiaattoreille, jotka on sijoitettu seinille ikkunoiden alle. Vaasan kaupungin arkisto.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

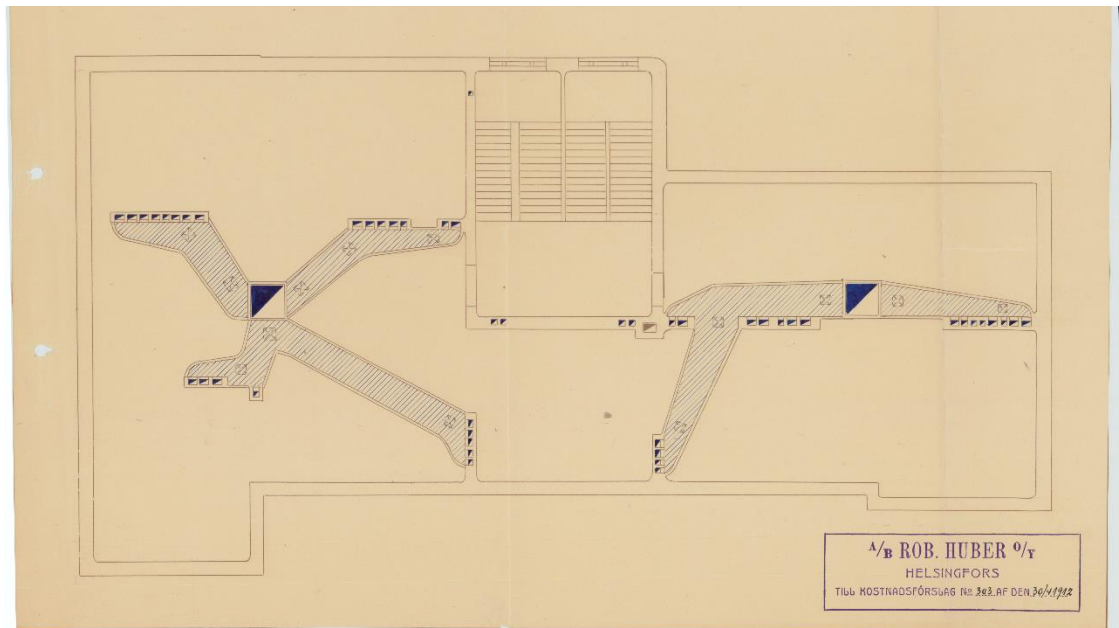

Kuva 36. Lämpökamarin periaatekuva. Vaasan kaupungin arkisto.

Kuva 37. Hormeihin on punaisella merkitty kellarista lämmintä tuloilmaa johtavat hormit ja sinisellä ullakolle poistoilmaa johtavat hormit. Seinille, ikkunoiden alle on suunniteltu lämpöpatterit (turkoosilla, lämpöputket oranssilla). Vaasan kaupungin arkisto.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 38. Poistoilma johdettiin ullakolle, jossa oli kokoojakanavat. Kanavien kautta poistoilma koottiin hormoneista ja johdettiin vesikaton yläpuolelle nousevien piippujen kautta ulos. Vaasan kaupungin arkisto.

Järjestelmässä oli säätöpellit alhaalla kellarissa ja ylhäällä ullakolla. Luokissa ja käytävillä olivat seinissä säleiköt, joiden kautta lämmin raitis ilma puhallettiin luokkiin ja "pi-laantunut ilma" puolestaan kulkeutui toisten säleikköjen kautta hormoneihin ja vesikatonlelle. Alun perin katolle nousevat hormit olivat puurakenteisia.

Järjestelmän luvattiin pitävän lämmön noin + 18 asteessa aina -20 asteen pakkaskeleille asti. Lisäksi ilmanvaihdon luvattiin toimivan "täysillä" aina ulkoilman -15 asteen ja + 10 asteen välillä.

Urakoitsija A. B. Vesijohtoliike O. Y. sitoutui korjaamaan kaikki viat järjestelmässä kahden vuoden ajan sen valmistumisesta. (VKA: Urakkatarjous 23.4.1912)

Rakennuksessa oli valokuvien ja piirustusten perusteella jo alun perin myös sähkövalaistus. Luokkien valaisimet olivat nk. suutarinlamppeja.

Muutosvaiheet

Koululainsäädännön muutokset

Koulurakennuksen muutokset johtuvat yleensä joko koululainsäädännön uudistuksista, jotka edellyttävät uusia tiloja ja vanhojen tilojen uudelleenjärjestelyjä. Lisäksi muutostarpeet voivat johtua myös muutoksista oppilasmäärissä tai tilojen käyttötarkoituksen vaihtumisesta esimerkiksi alakoulusta ammattikouluksi.

Koulun rakentamisen jälkeen koululainsäädännössä tapahtuneet merkittävimmät muutokset, joilla on voinut olla vaikutusta muutoksiin rakennuksessa, ovat oppivelvollisuuslaki (101/1921), laki ammattioppilaitoksista (154/1939), kansakoululaki (247/1957), laki ammattioppilaitoksista (184/1959), peruskouluasetus (443/1970), peruskoululaki (476/1983) ja perusopetuslaki (628/1998).

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

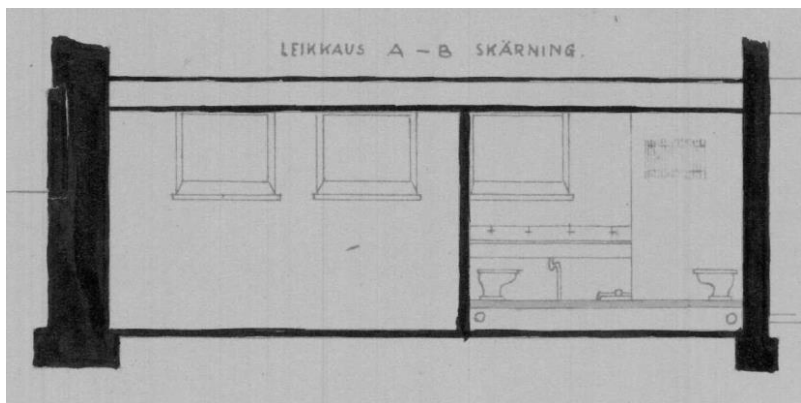
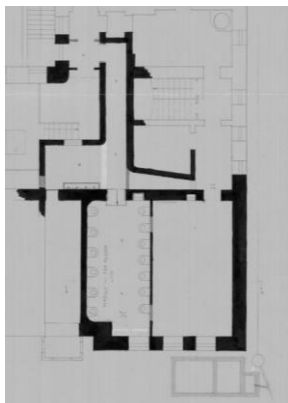

Kuva 39. Koulurakennus vuonna 1924. Ensimmäisen kerroksen rappaus on hieman vaaleampi kuin ylimmän kerroksen. Tuloilmakammioihin johtavat säleiköt ovat paikoillaan Kauppapuistikons varrella. Kuva Pohjanmaan museon arkisto.

Ennen 1950-lukua

Kaupungin arkistossa on ilman vuosilukua oleva piirustussarja, joissa on laskettu koulun kaikkien tilojen kuutiolavuudet. Samassa piirustuksessa on ylivuivattu vanhat lämmönlämmakamareiden järjestelmät. Piirustus ja laskelmat ovat oletettavasti 1930-luvulta, koska niiden tyyli on samankaltainen kuin varmuudella 1930-luvulle ajoitettujen suunnitelmien. Todennäköisesti ne liittyivät lämmitysjärjestelmän muutokseen. Tästä ei kuitenkaan löytynyt tutkimuksen kuluessa tietoa, mitä tuolloin todella tehtiin.

Vuonna 1937 rakennettiin kellarikerrokseen tyttöjen wc-tila alkuperäisen suihkuhuoneen tilalle. Wc-tiloihin rakennettiin myös kulkureitti pihalta, mikä tarkoitti yhden lämmityskammion muuttamista käytävätilaksi. Samalla rakennettiin saostuskaivo koulun nurkalle, lähelle uutta wc-tilaa.

Kuva 40. Wc-tiloja varten korotettiin lattiaa vuonna 1937, jotta saatiin viemärit rakennettua. Piirustus Vaasan kaupungin rakennusvalvonnan arkisto.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Vuodelta 1937 kaupunginarkistossa on pohjapiirros, jossa on esitetty porras kellarin ja opetuskeittiön välillä ja sauna kellarissa, joten ne lienee myös tehty tuossa vaiheessa. Sauna on tehty osittain aiemmin kaivamattomaan tilaan, osittain vanhaan lämminilma-kamariin. Pohjapiirroksessa ei enää esitetä lämminilmakamareita, joten todennäköisesti 1930-luvulla tehtiin muutoksia rakennuksen lämmitys- ja ilmanvaihtojärjestelmään.

Vuonna 1947 sijoitettiin Vasa Elektriska Ab:n muuntamo koulun kellariin, aiemmin kaivamattomaksi merkittyyn tilaan sekä osittain vanhaan raitisilmakammioon, jonka ilmanottoaukosta on suunnitelmassa tehty sisäänkäynti muuntamoon. Muuntamo sijaitsee edelleen samassa paikassa, mutta sisäänkäynti kadulta on suljettu.

Portaikkoa vastapäätä kerroksissa olleet vaatetilat oli pääosin jo ennen 1950-lukua muutettu luokkatiloiksi ja naulakot oli sijoitettu virkistysaulojen seinille.

Rakennuksen seiniä on todennäköisesti huoltomaalattu vanhaa mallia noudattaen viimeistään 1930-luvulla (ala- ja yläosan erilaiset väritykset, alaosa tummempi ja yläosa vaaleampi, välissä luokissa raita ja auloissa ja portaikossa ornamentti).

Kuva 41. Kuva vuodelta 1938 luokkatilasta. Kuvan vasemmassa alareunassa näkyy opettajan-koroketta ja taustalla tuon aikakauden liitutaulu. Pulpetit on siirretty sivuun luokkakuvan ottamista varten. Kuva Vaasan kaupungin arkisto, Handelsesplanadens folkskola, kansio Vasa stads svenskspråkiga folkskolor Handelsesplanadens folkskola Fotografier 1908–1969.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 42. Kuva vuodelta 1933. Pääsisäänkäynnin ulko-ovien yllä ei ole vielä katosta. Ulko-ovet ovat peiliovia. Kuva Vaasan kaupungin arkisto, Handelsesplanadens folkskola, valokuvakansio "Handelsesplanadens folkskolas lärare och eleverna varen 1954".

Kuva 43. Kuva vuodelta 1948 juuri ennen laajennusta. Julkisivujen rappaus- ja maalauspinnat ovat huonokuntoiset. Pihassa on vielä jäljellä vanha puurakennus. Kuva Vaasan kaupungin arkisto, Handelsesplanadens folkskola, kansio Vasa stads svenskspråkiga folkskolor Handelsesplanadens folkskola Fotografier 1908–1969.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 44. Kuva lukuvuonna 1949–50 vanhasta liikuntasalista (?). Seinissä on edelleen kaksivärinen maalaus ja ovi on peiliovi. Kuva Vaasan kaupungin arkisto, Handelsesplanadens folkskola, kansio Vasa stads svenskspråkiga folkskolor Handelsesplanadens folkskola Fotografier 1908–1969.

Laajennus ja muutokset 1950–53

Laajennus

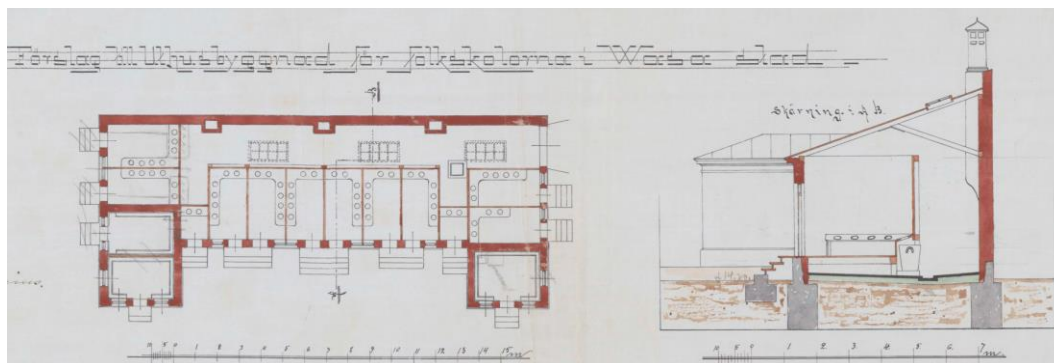
Sotien jälkeen 1940-luvun lopussa ja 1950-luvun alussa oppilasmäärät Vaasassa nousivat, etenkin kansakouluissa. Tämä johti tarpeeseen lisätä luokkien ja opettajien määrää. (Mitts s.169)

Kauppapuistikon kansakoulussa oppilasmäärän kasvu näkyi siinä, että vuonna 1950 tehtiin suunnitelma koulun laajentamisesta. Tuolloin liikuntasalin lisäksi rakennukseen tehtiin juhlasali ja ruokala ja teknisen työn tiloja laajennettiin. Samalla vanhassa osassa tehtiin joitain muutoksia ja korjauksia.

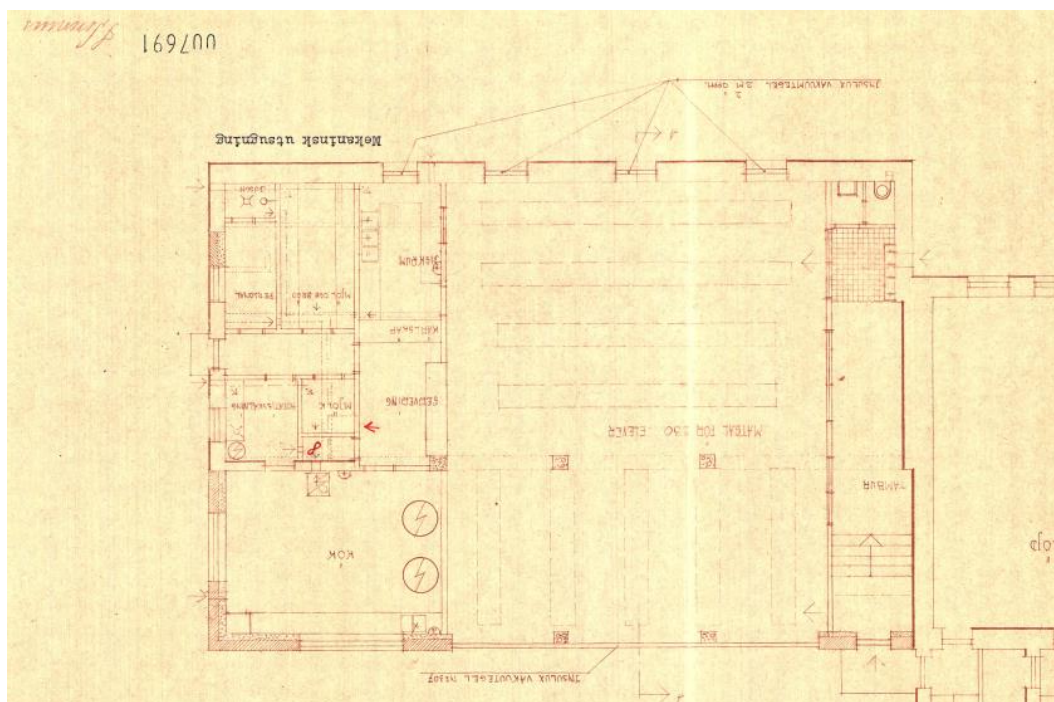
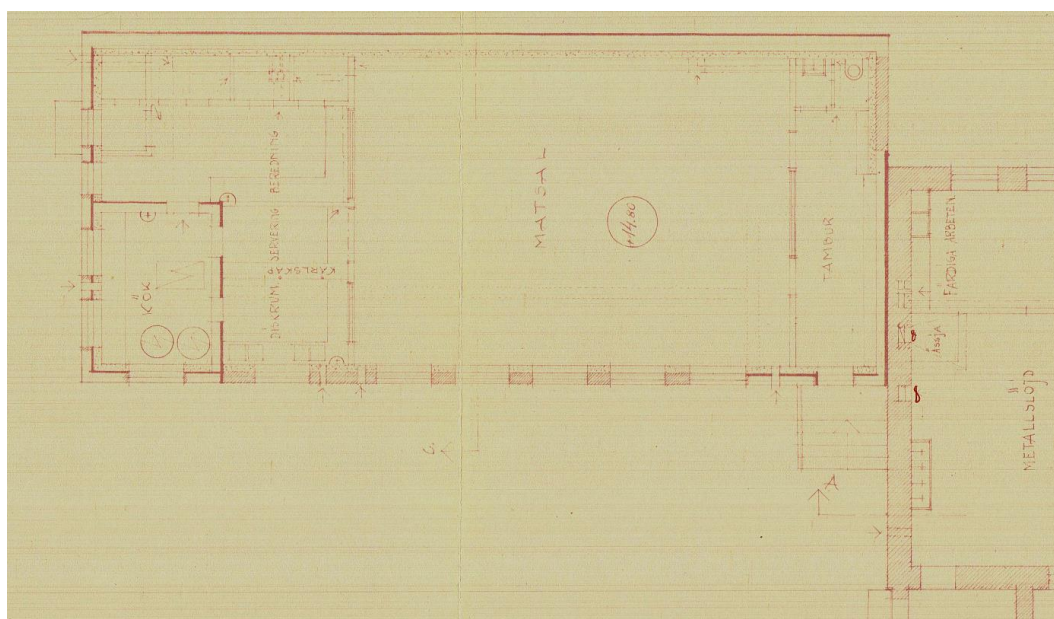
Pääpiirustusten perusteella ruokala keittiöineen rakennettiin käyttäen hyväksi paikalla jo sijainneen tiilisen ulkokuoneen rakenteita. Vanhojen tiilirakenteiden sisäpintaan muurattiin lämmönerityksen parantamiseksi kerros kevytbetonia (mahdollisesti Beto-cell). Samalla ruokalan kanssa rakennettiin juhla- ja liikuntasalit sekä teknisen työn tilat nykyisiin mittoihinsa.

Ruokala oli tarkoitus ensin tehdä suunnilleen vanhan ulkokuoneen ulkomittojen mukaan, mutta suunnitelmaa laajennettiin, kun todettiin, ettei tila riittäisi. Ruokalan vanhaan takaseinään avattiin valoaukot, joihin muurattiin lasitiilet. Pihan suuntaan tehtiin suuri valoaukko, joka oli kokonaan lasitiilistä.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 45. Ulkokuoneen piirustus 1903. Vaasan kaupungin arkisto.

Kuva 46. Ulkokuoneen muuttaminen ruokalaksi. Ylempänä alkuperäinen pienempi versio ja alla toteutunut, laajempi suunnitelma. Vaasan rakennusvalvonnan arkisto.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Laajentamisen jälkeen siipiosan pohjakerroksen ruokalan puoleisessa päädyssä oli metallityöpaja ja toisen päädyn vanha veistosali säilyi puukäsityökäytössä. Vanha materiaalihuone veistoluokan päädyssä muutettiin kuivaushuoneeksi. Toisen kerroksen vanhaa liikuntasalia laajennettiin koko siiven mittaiseksi ja sen ”vanhaan” päähän rakennettiin pukuhuoneet, pieni wc-tila ja varasto. Vanhat pukuhuoneet luokkaosan pohjoispäädyssä muutettiin varastotiloiksi. Liikuntasalin yläpuolelle rakennettiin uusi juhlasali näyttämöineen ja näyttämön aputiloineen.

Kuva 47. Kuva lukuvuonna 1956–57 uudesta juhlasalista. Näyttämön kehys on lakattua vaneeria, etuseinä on lakattua sormipaneelia. ja opettajan takana ovat näyttämölle johtavat portaat. Kuva Vaasan kaupungin arkisto, Handelsesplanadens folkskola, kansio Vasa stads svenskspråkiga folkskolor Handelsesplanadens folkskola Fotografier 1908–1969.

Kuva 48. Kuva juhlasalista näyttämöltä kohti takaseinää todennäköisesti 1950- ja 1960-lukujen aikoihin. Juhlasalin viilutettu ovi näkyy takaseinässä. Kuva Vaasan kaupungin arkisto, Handelsesplanadens folkskola, kansio Vasa stads svenskspråkiga folkskolor Handelsesplanadens folkskola Fotografier 1908–1969.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 49. Taustalla matala, tiilirakenteinen ulkokuone vuodelta 1903. Sen rakenteita hyödynnettiin ruokalan rakentamisessa. Kuva Pohjanmaan museo, valokuvaaja Uno Finnilä.

Kuva 50. Laajennus valmiina. Ruokalassa lasitiiliseinä pihaa kohden. Kellarin portaat ovat valmiit samoin kuin niiden katos. Kuva Vaasan kaupungin arkisto Handelsesplanadens folkskola, kansio Vasa stads svenskspråkiga folkskolor Handelsesplanadens folkskola Fotografier 1908–1969.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 51. Ruokala sisältä vuonna 1960. Lasitiiliseinä pihaa kohden. Kuva Svenska litteratursällskapet i Finland ÖTA 112 Rafael Olin.

Kuva 52. Ruokala sisältä vuonna 1961. Valaisimet olivat pallovalaisimia. Yläikkunat väliseinässä ovat edelleen paikoillaan. Kuva Svenska litteratursällskapet i Finland ÖTA 112 Rafael Olin.

Muutokset vanhassa osassa

Vanhaan osaan tehtyjä muutoksia olivat kellarissa wc-tilojen sijoittaminen, kun pihalla ollut ulkokuoli muutettiin osaksi ruokalarakennusta. Sauna kellarin tehtiin viimeistään tässä vaiheessa. Viimeistään 1950-luvun korjaustyössä rakennettiin myös porras opetuskeittiöstä kellarin.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Lisäksi rakennettiin uusi ja muokattiin vanhaa sisäpihalta kellariin johtavaa porrasta siipiosan ja luokkahuoneosan nurkassa. Portaiden suojaksi rakennettiin katos. Vanhaan kellariin veistoluokan alla sijoitettiin pesutupa ja uudisosan kellari esitettiin pääpiirustuksessa kaivamattomana tilana, vaikka todennäköisesti siitä rakennettiin käyttötilaa jo alun perin. Alkuperäinen yhdistetty ilmalämmitys- ja ilmanvaihtojärjestelmä on viimeistään 1950-luvun korjauksessa purettu, jolloin myös hallittu tuloilmajärjestelmä on hävitetty rakennuksesta.

Kuva 53. Opetuskeittiö vuonna 1960. Opettajan takana näkyy kellariin johtavan portaan aukkoa suojaava kaide. Kuva Svenska litteratursällskapet i Finland ÖTA 112 Rafael Olin.

Ensimmäisessä kerroksessa vahtimestarin asunto säilyi ennallaan, mutta sen viereiseen aulaan oli suunniteltu pieni wc-tila nykyisen suihkun kohdalle. Todennäköisesti wc rakennettiin kuitenkin vahtimestarin asuntoon, vanhaan komeroon, jossa paikassa se edelleen on.

Koulukeittiö säilyi vanhalla paikallaan, mutta siinä ei enää ollut väliseinää jakamassa tilaa keittiöön ja ruokatilaan. Sen sijaan porras kellariin jakoi tilan ikään kuin kahtia. Ensimmäisen kerroksen toimistotiloista toinen on muutettu ruokasaliksi, johon on tehty uusi oviaukko tilan opetuskeittiön puoleiseen seinään.

Toisessa kerroksessa vanha vaatetila jaettiin väliseinillä kanslian ja kirjaston käyttöön. Kansliassa oli toimistuhuone ja eteinen. Toisen kerroksen opettajainhuone säilyi vanhalla paikallaan, mutta sen eteistilaa muokattiin siten, että yhden vanhan wc-tilan paikalle tuli kaksi erillistä. Lisäksi vanhan opettajainhuoneen viereinen luokka jaettiin uudeksi opettajainhuoneeksi, kirjastoksi ja eteistilaksi. Vaasan ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan pöytäkirjassa 26.4.1951 korostettiin opettajakunnan tilojen viihtyisyyden parantamista. Samassa pöytäkirjassa esitettiin tutkittavaksi vanhan pihalla olevan voimistelusalirakennuksen siirtämistä pois tontilta.

Kolmannen kerroksen vaatetila muutettiin käsityöluokaksi ja kulku juhlasaliin rakennettiin kolmannen kerroksen päätyyn rakennetun leveään portaan kautta. Portaan kohdalla oleviin ikkunoihin ilmeisesti tehtiin tässä yhteydessä niitä suojaavat teräskaiteet, jotka ikkunoissa edelleen ovat.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Neljännessä kerroksessa pohjoispäädyn vanha vaatetila otettiin luokkakäyttöön. Pääportaikon vieressä oleva luokkatila jaettiin kevyillä väliseinillä pieneksi luokkatilaksi, opetusvälikäsitöksi ja wc-tilaksi.

Kaikkien kerrosten aula- ja hallitiloihin oli suunniteltu vesipisteet.

Kuva 54. Kuva lukuvuonna 1952–53 jostain aulatilasta. Seiniä on alettu maalata, yläosa on jo vaalea ja koristemaalaukset on kadonnut. Takaseinässä näkyy myös laaja rappauspaikka. Ovet ovat edelleen peiliovia. Kuva Vaasan kaupungin arkisto, Handelsplanadens folkskola, kansio Vasa stads svenskspråkiga folkskolor Handelsplanadens folkskola Fotografier 1908–1969.

Julkisivut

Laajennusosan julkisivuissa jatkettiin vanhaa tyyliä ja pinnat rapattiin ja maalattiin. Ikkunat olivat edelleen pohjakerroksessa yläosastaan kaarevia ja ylemmissä suorakaitteen muotoisia. Kaikki olivat pieniruutuisia. Vanhan veistoluokan päädyssä olleet kolme ikkunaa ummistettiin, kun vanha ulkoseinä muuttui väliseinäksi. Samalla tehtiin kolme uutta ikkunaa veistosalin pohjoisseinään.

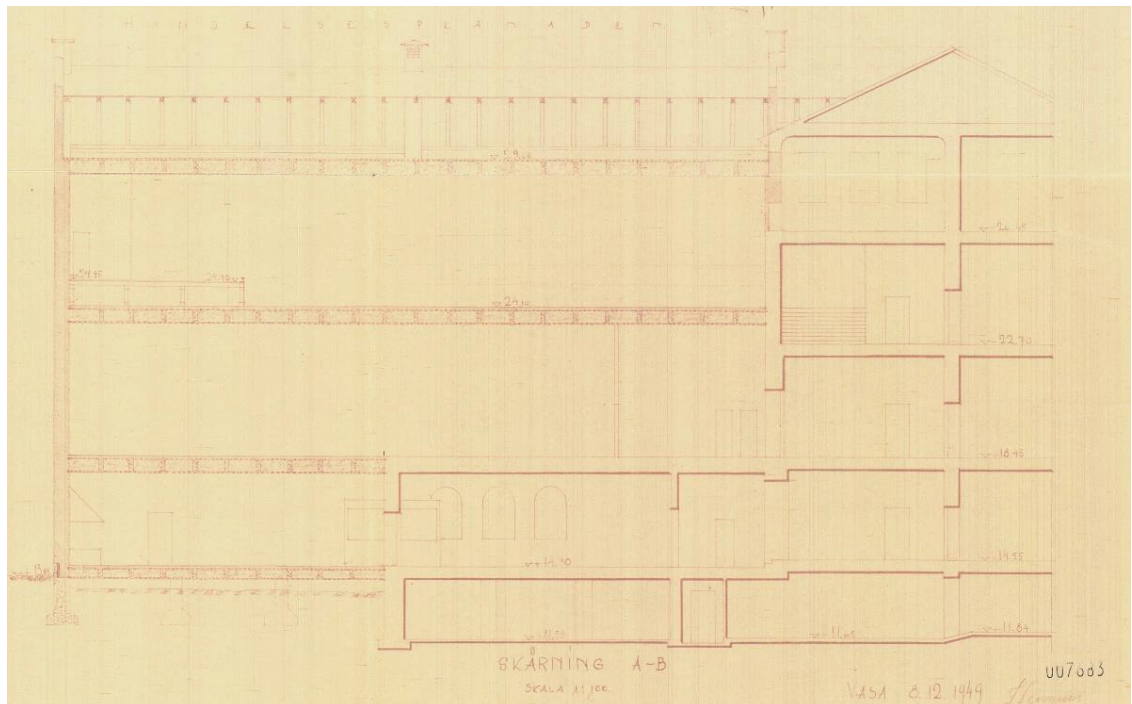
Ruokalaan oli ensimmäisen vaiheen suunnitelmissa esitetty nykyaikaiset ikkunat epäsymmetrisellä pystyjaolla. Lopullisessa, laajennetussa ruokalassa oli pihalle päin laaja lasitiiliavokko ja takaseinällä pienempiä, lasitiilin varustettuja aukkoja.

Kaikki 1950-luvun laajennus-, muutos- ja korjaussuunnitelmat laadittiin kaupungin omien arkkitehtien toimesta. Useissa piirustuksissa on allekirjoituksena V. (Viljo) Syrenius.

Materiaaleista ja rakenteista

Uudisosan ulkoseinät muurattiin massiivitiilestä kuten oli vanhassakin osassa tehty. Ala-, väli- ja yläpohjat olivat betonisia kaksoislaatta- tai alalaattapalkistorakenteita, joihin on leikkauspiirustuksessa esitetty täytteen.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 55. Leikkaus laajennusosasta. Siipiosassa vain kellarin ja ensimmäisen ja ensimmäisen ja toisen kerroksen välipohjat ovat vanhoja. Vanha yläpohja purettiin ja tilalle rakennettiin uusi välipohja. Kuva Vaasan rakennusvalvontaviraston arkisto.

Pintojen korjauksista 1950-luvun laajennus- ja korjaustöiden yhteydessä on Vaasan kaupunginarkistossa säilynyt käsin kirjoitettu "suunnitelma", jossa on laskettu määrät eri toimenpiteille. Tässä koottuna olennaisia asioita suunnitelmasta:

- Rappausta kattoihin 1300 m² ja seiniin 460 m² vanhassa osassa
- Korkkimaton vaihtaminen massalattiaan 875 m² vanhassa osassa
- II luokan maalausta 1,5 m korkeaan panelointiin vanhassa osassa:
 - paklaus ja maalaus 115 m²
 - vain maalaus 2175 m²
- Liimamaali paneloinnin yläpuolisiin seinän osiin ja kattoon 6570 m²
- Uudisosassa oli lisäksi 2 m korkean paneloinnin maalausta 795 m² ja massalattiaa 152 m²
- Ikkunoiden ja ovien maalaus 910 m² vanhassa osassa
- Uusia puulattioita liikuntasaliin 133 m² ja puutyösaleihin 176m²
- Kellarin seinien reveteeraus (sisäkuorimuuraus) 55 m² uudessa osassa(?)
- Betocell-muurausta 60 m² (todennäköisesti ruokalan vanhojen seinien sisäpintaan)

Tämän perusteella vanhat luokkien linoleumimatot korvattiin ainakin osittain tässä vaiheessa kulutusta kestäväällä magnesiamaassalla, jota ilmeisesti käytettiin myös ruokalassa. Kaupunginarkistossa säilyneiden käsin tehtyjen muistiinpanojen ja laskemien mukaan neljännessä kerroksessa uusittiin kaikkien luokkien lattiat, kolmannessa kahden luokan ja kolmen pienemmän huoneen (18-12m²), toisessa kerroksessa seitsemän tilan lattiat. Toisaalta piirustuksiin tehtyjen merkintöjen mukaan massalattioita tehtiin vähemmän tai sitten massalattioita oli tehty joihinkin tiloihin jo aiemmin ja nyt vain tehtiin niihin, joissa ei vielä ollut tai uusittiin kuluneita. Joka tapauksessa linoleumimatot olivat merkintöjen mukaan kuluneita, minkä vuoksi lattiapinnat oli uusittava.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Muistiinpanojen mukaan ensimmäisen kerroksen seinä- ja kattopinnat lienevät olleet kuluneita, koska niihin on määritelty niin rappausta kuin paklausta. Seinien alaosien paneloinnilla tarkoitetaan todennäköisesti seinien alaosien maalattua osuutta, ei puu-panelointia, koska sellaisia ei missään säilyneissä valokuvissa tai suunnitelmissa ole esitetty.

Maalaustöistä on 1950-laajennus- ja muutosvaiheesta olemassa maalaustyöselitys. Siitä käy ilmi, että koulun sisäseinät on yleensä maalattu ”töpäten” joko liimavärillä (kattot ja seinien yläosat) tai öljymaalilla (seinien alaosat ja keittiöiden sekä veistosalin seinät kokonaan). Seinien alaosiin on tehty ennen maalausta yleensä kipsitasoitus. Alaja yläosan raja on ainakin eräissä luokissa kulkenut ikkunoiden tai ilmanvaihtoventtiilin yläreunan tasalla. Värityksen muuttui valokuvien perusteella huomattavasti vaaleammaksi kuin aiemmin.

Julkisivut on tuolloin maalattu kalkkimaalilla ja ikkunat ulkopinnastaan lyijymaalilla. Sisäpinnoissa käytettiin ikkunoiden maalauksessa kiiltomaalia. Ulko- ja sisäovet maalattiin korjauksessa emalipitoisella ulkomaalilla eli kiiltävällä maalilla. Samoin ikkunasyvennysten pielet ja ikkunapenkit sisällä. Maalaustyöselityksestä käy lisäksi ilmi, että luokissa olivat vielä opettajainkorokkeet jäljellä ja ne olivat puupintaisia ja maalattiin lattiaemalilla. Massalattiat öljyttiin.

Maalaustyöselityksen mukaan neljännessä kerroksessa sijaitsi 1950-luvulla ”sairaanhoituhuone”, mutta sitä ei ole merkitty pohjapiirustuksiin.

Maalaustyöselityksessä todetaan, että ensimmäisen kerroksen hallin pohjoispäädyssä on kipsonit-levyistä tehty väliseinä, jossa levyjen saumat peitetään harsokankaalla ja tasoitetaan ennen maalausta öljymaalilla.

Kuntotutkimuksen (Vahanen Rakennusfysiikka Oy 2021) perusteella laajennusosan alapohjassa ja maanvastaisissa seinärakenteissa on vedeneristeenä bitumisively. Laajennuksen ryömintätilaisen alapohjan rakenteena on betoninen alalaattapalkisto, jossa on lämmöneristeenä alalaattaa vasten sementtilastuvillalevy ja sen päällä masuunikuonaa, tiilenpaloja ja kutterinlastuja.

Kauppapuistikons kansakoulu sai ensimmäisenä Vaasassa kouluradion, kun vuoden 1953 laajennus- ja muutostöiden yhteydessä kouluun asennettiin uusi kouluradiojärjestelmä. (Mitts s.205)

Kuva 56. Luokkahuone sisältä vuonna 1966. Ulkoseinän pinta ikkunan alla halkeilee. Kuva Svenska litteratursällskapet i Finland ÖTA 112 Rafael Olin.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 57. Pääporras vuonna 1963. Seinässä on nähtävissä raja siinä, missä aiemmin on kulkenut ornamentti ja väri on vaihtunut seinän ala- ja yläosan välillä. Kuva Svenska litteratursällskapet i Finland ÖTA 112 Rafael Olin.

Kuva 57. Veistoluokka vuonna 1960. Vanha peiliovi on paikoillaan ja niin ovi kuin seinät ovat hyvin vaaleita. Kuva Svenska litteratursällskapet i Finland ÖTA 112 Rafael Olin.

Kuva 58. Juhlasalia vuonna 1966. Näyttämön kehys on lakattua vaneria ja puhujanpönttö maalattu. Kuva Svenska litteratursällskapet i Finland ÖTA 112 Rafael Olin.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

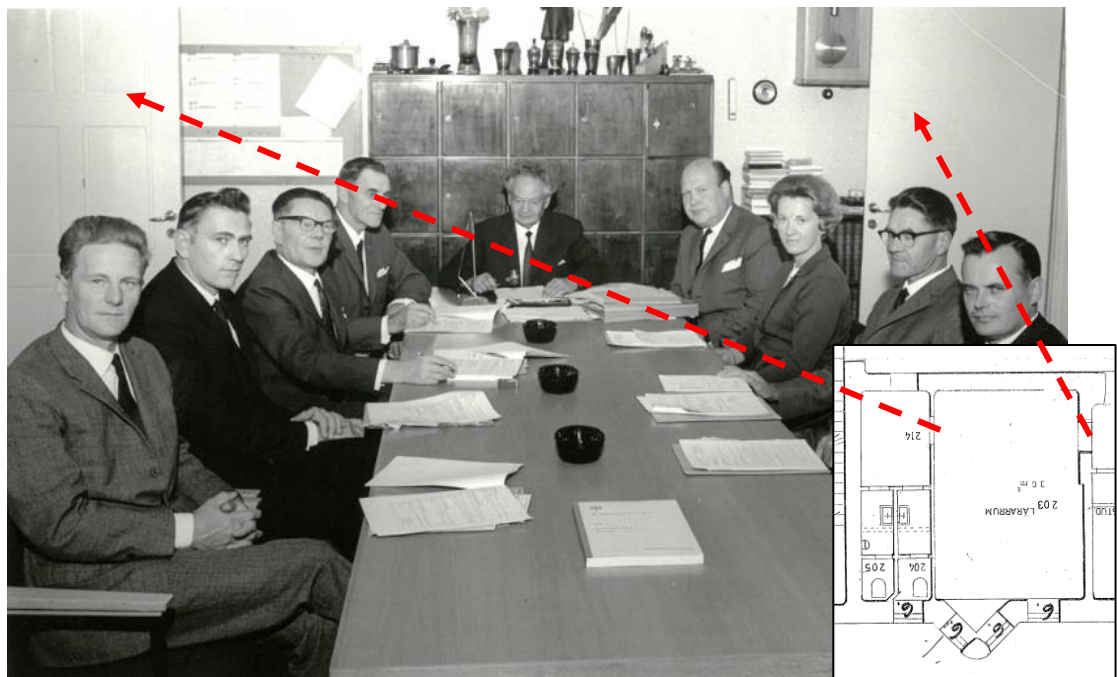
Muutoksia 1967

Vuodelta 1967 on säilynyt rakennepiirustuksia, joiden mukaan 2. ja 4. kerrokseen on rakennettu siivouskomerot pohjoisten aulatilojen päätyyn. Lisäksi liikuntasalin päädyssä olevien pukuhuoneiden yhteyteen on rakennettu suihkutilat.

Myös 3. kerroksen juhlasaliin johtavista portaista on pohjapiirrokseen kirjattu, että joko ne on rakennettava raskaammiksi tai niihin pitää lisätä äänieristystä. Samassa piirustuksessa on esitetty toisesta kerroksesta ylöspäin johtava kapea porras ja matala varastohuone pohjoispäädyssä. Ne lienevät kuitenkin alkuperäisiä, koska portaikko kaikeineen on alkuperäinen.

Toisen kerroksen opettajainhuoneeseen on suunnitelmissa esitetty uusi ovi viereiseen tilaan, joka on muutettu aiemmin luokkahuoneesta opetusvälinevarastoksi ja nyt edelleen opettajien kirjastoksi ja radiostudioksi (tarkoittaen keskusradiota).

Suunnitelmassa on myös esitetty rakennettavaksi uudet luokat 2. ja 4. kerroksen eteläisiin suuriin aulatiloihin. Seinät on esitetty muuratuiksi. Näitä ei todennäköisesti vielä tuolloin rakennettu, vaan vasta myöhemmin, kun rakennuksessa toimi Övningskolan 1974–2005.

Kuva 59. Kuva lukuvuonna 1968–69 toisen kerroksen opettajainhuoneesta ja ote pohjapiirroksista 1967, johon on merkitty uusi väliovi. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy alkuperäinen peiliovi ja oikealla uusi laakaovi. Kuva Vaasan kaupungin arkisto, Handelsesplanadens folkskola, kansio Vasa stads svenskspråkiga folkskolor Handelsesplanadens folkskola Fotografier 1908–1969.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 60. Koulun julkisivuja vuonna 1967. Alin rapattu kerros on niin siisti ja vaalea, että se on ehkä maalattu muiden korjausten yhteydessä. Kuvat Pohjanmaan museon valokuva-arkisto, kuvaaja Kari Hakli.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Korjaus harjoituskoulun tarpeisiin 1974

Kuva 61. Koulukeittiö vuonna 1971. Lattian laatoitus on huonokuntoinen ja kuvatekstin mukaan tilassa haisee viemäri. Kuva Svenska litteratursällskapet i Finland ÖTA 112 Rafael Olin.

Muutokset

Vaasaan päätettiin perustaa ruotsinkielinen opettajainkoulutuslaitos ja harjoittelukoulut 1970-luvun alussa, kun peruskouluasetus tuli voimaan ja myös opettajainkoulutusta oli tarpeen uudistaa. (Isosaari s. 109)

Vaasan kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan pöytäkirjassa 18.10.1973 todettiin, että Kauppapuistikons koulun korjaussuunnitelmat eivät ole vielä valmiit, mutta että ainakin valaistus, vesi- ja viemärijohdot sekä wc-tilat ja keittiö korjataan. Pöytäkirjassa 1.11.1973 todettiin, että oli kuultu arkkitehti Erik Kråkströmiä ja hän oli suositellut palkkaamaan asiantuntijan suunnittelemaan koulun muutoksia harjoituskoulun tarpeita varten. Vuonna 1974 helmikuussa arkkitehti Juri Sillander on saanut tehtäväkseen mm. laatia luokkahuoneiden standardisointiohjelman sekä tehdä väri-tyssuunnitelman sisätiloihin. Hänen väri-tyssuunnitelmaansa ei hyväksytty sellaiseen, vaan siihen toivottiin seuraavia muutoksia: luokkien värityys vaihtelee kerroksittain ja luokkien ovien värityys sovitetaan kunkin kerroksen väritykseen. Lisäksi kuhunkin luokkaan tehdään yksi poikkeavan värinen seinäpinta. Väritutkimuksen perusteella eri kerrosten luokissa oli käytetty eri värejä, mutta poikkesiko yhden seinän sävy muista, ei selvitetty.

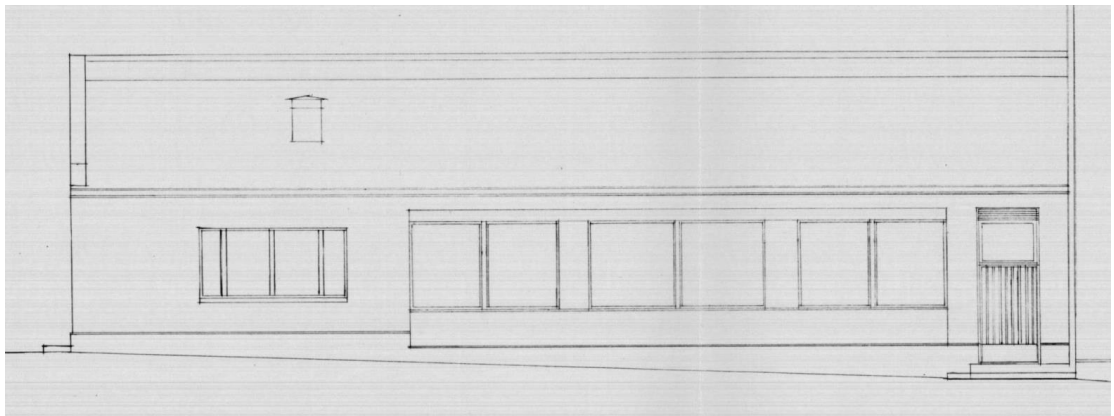
Vuonna 1974 Kauppapuistikons koulurakennuksessa tehtiin korjauksia ja muutoksia harjoituskoulun tarpeita varten. Koulun sijoittui aluksi alakoulu ja yläkoulu, mutta ensimmäisten vuosien jälkeen koulu jäi vain alakoulun käyttöön. Harjoituskoulu oli valtion, mutta oppilaat saivat käydä sitä ilmaiseksi kuten kunnallisiakin kouluja. Koulurakennuksen omisti kaupunki ja vuokrasopimuksen hyväksymisestä on kirjaus Vaasan kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan pöytäkirjassa 13.5.1974. Koulun vuokraajana oli kouluhallitus, jonka alaisuudessa harjoituskoulu aluksi toimi. Rakennuksen hoito ja ylläpito pysyivät sopimuksen mukaan kaupungin vastuulla, mutta

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

harjoituskoululla oli lupa tehdä tarpeellisia muutoksia omalla kustannuksellaan. Vuokrasopimus tuli voimaan 1.8.1974.

Vuonna 1974 kellarikerroksessa tehdyt muutokset liittyivät etenkin wc-tilojen rakentamiseen. Vanhaan saunatilaan rakennettiin uudet tyttöjen wc-tilat ja vanhat tyttöjen wc-tilat muutettiin nuorten poikien wc-tiloiksi ja isommille pojille rakennettiin uudet alkuperäiseen desinfiointitilaan, joka välillä oli muutettu varastoksi. Vahtimestarin asunnossa ei ollut pesutiloja, joten ne rakennettiin kellariin. Vuoden 1953 laajennuksen kellaritila oli 1970-luvun piirustuksissa käyttökellari, jossa säilytettiin ruokatarvikkeita, joten on todennäköistä, että kellari rakennettiin pääpiirustuksista poiketen jo laajennuksen yhteydessä. Puutyöluokan alapuolinen kellari oli ”koneluokka”.

Ruokala säilyi ennallaan, mutta pihajulkisivun lasitiiliseinä vaihdettiin ikkunoiksi. Ruokalan keittiössä tehtiin muutoksia lisäämällä säilytystilat maitotuotteille ja juurikkaille sekä erillinen perkaushuone ja siivouskomero. Myös keittiöhenkilökunnan sosiaali-tiloja parannettiin.

Kuva 62. Ote pääpiirustuksesta, jossa on esitetty julkisivut 1974 korjauksessa. Ruokalan lasitiiliseinän muutos ikkunoiksi ja umpiseinäksi. Kuva Vaasan rakennusvalvontaviraston arkisto.

Metallipajaan lisättiin pajaosuus ja vanhan kuivaushuoneen ja eteisen välinen seinä purettiin, ja näin syntynyt tila oli nimetty höyläyshuoneeksi.

Tässä yhteydessä kouluun sijoitettiin piirustusten mukaan myös hammashoitola ja koululääkäriin tilat rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen, vanhaan opetuskeittiöön ja alkuperäisiin toimistotiloihin. Samalla opetuskeittiön kolme komeroa muutettiin wc-tilaksi ja siivouskomeroksi. Toisaalta harjoituskoulun varhaisissa vuosikertomuksissa sanotaan, että hammashoitoa on voitu antaa vain akuuteissa tapauksissa ja terveydenhoito on järjestetty kunnallisessa terveyskeskuksessa. (Vasa Övningskolan 1976–77 s. 6)

Toisen kerroksen liikuntasalin yhteydessä olevia pukuhuonetoja uusittiin siten, että sinne tuli suihkun lisäksi kuivaushuone.

Kolmannen kerroksen juhlasalin näyttämöosa uusittiin ja näyttämön alle rakennettiin tuolivarasto. Juhlasaliin johtavan portaikon jatkoksi rakennettiin kapea porras, joka johti neljänteen kerrokseen rakennettuihin uusiin suihkutiloihin. Kolmannen kerroksen yhdestä koillisnurkan luokasta tehtiin luonnontieteen luokka, jossa oli auditoriomainen rakenne ja opettajanpöytä vesipisteineen.

Neljänteen kerrokseen rakennettiin uudet opettajainhuoneet eteis- ja wc-tiloineen portaikon viereiseen luokahuoneeseen.

Kaikkien kerrosten aulatiloihin lisättiin wc-tilat ja 1. ja 3. kerrokseen myös siivouskomerot. Lisäksi luokkiin tehtiin käsienpesualtaat.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Materiaaleista ja rakenteista

Tässä korjaus- ja muutosvaiheessa purettiin luokista opettajainkorokkeet. Todennäköisesti samalla luokkien lattioihin asennettiin kvartsivinyylilaatat.

Korjaus- ja muutostöiden korjausmaalausohjeessa (Oy Schildt & Hallberg Ab) ohjeistetaan pesemään liimamaalit pois ennen maalausta. Joten koulun seinien yläosat ja katot olivat tähän asti liimamaalilla maalattuja. Nyt pintojen maaliksi oli määritelty pohjustukseen Jehu ja valmiiksi maalaukseen Tixomatt. Muuten seinäpintojen valmiiksi maalaukseen oli määritelty Pesto alkydimaali.

Suurin osa ikkunoista uusittiin korjauksen yhteydessä. Uusissa ikkunoissa säilytettiin vanhojen vaihteleva puitejako. Uudet ikkunat oli määritelty käsiteltävän Valtti puunsuojalla, ensin värittömällä ja sitten värillisellä ja lopuksi ne tuli lakata Jalo himmeälakalla.

Vanhat ikkunat pohjustettiin Jehulla, silotettiin Tae-täytevärillä ja uudelleen maalattiin Jehulla ja valmiiksi Maalarin Valkolakalla.

Todennäköisesti suurin osa sisäovista uusittiin tässä 1974 korjauksessa. Uudet vanerija kovalevyovet esitettiin maalattavan muuten samoin kuin vanhat ikkunat, mutta valmiiksi maalaus tuli tehdä Tornol alkydimaalilla.

Tässä yhteydessä julkisivujen rapatut osat pinnoitettiin Kenitexillä ja ikkunat vaihdettiin lukuun ottamatta 1950-luvun laajennusosan metallityöluokkaa sekä puutyöluokan pohjoisjulkisivun ikkunoita. Todennäköisesti myös vanhat peiliovet sisätiloissa uusittiin tässä yhteydessä laakaovina.

Kuva 63. Kuvia Övningskolanin ajalta. Kuvissa yksi seinä niin luokassa kuin salissa on maalattu poikkeavalla sävyllä, joten tämä saattaa olla 1974 korjauksen väritystä. Juhlasalin näyttämön kehys on punainen ja etuosa valkoinen. Kuvat Heimo Oksanen.

Talotekniikka

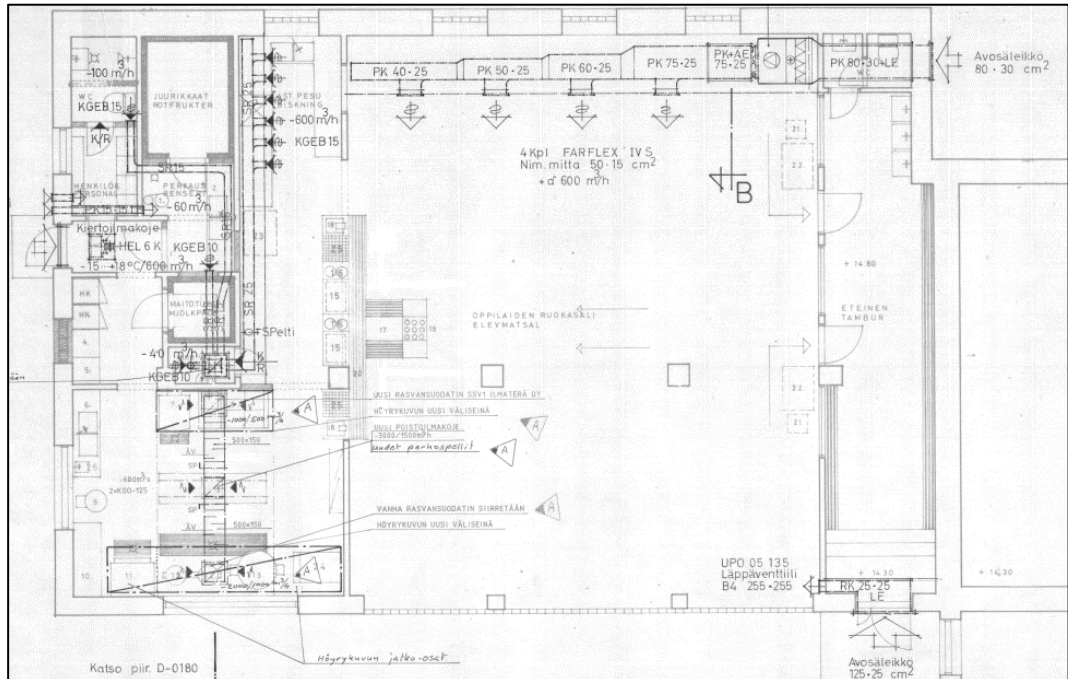
Korjausten yhteydessä tehtiin jonkin verran muutoksia ilmanvaihtoon. Hammashoitolaan asennettiin tuloilmapuhallin ulkoseinälle, muualla vain lisättiin poistohormeja wc-tiloihin ja siivouskomeroihin. Katolle asennettiin myös huippuimuri eli rakennukseen tuli ainakin osittain koneellinen poistoilmanvaihto.

Ruokalaosaan asennettiin koneellinen tulopoistoilmanvaihto, jossa ilma puhallettiin ruokasalin takaseinältä tilaan ja poistot oli sijoitettu keittiöön. Keittiön varasto- ja sosiaalitiloja varten tehtiin lisäksi muutamia tuloilmasäleikköjä ulkoseinään.

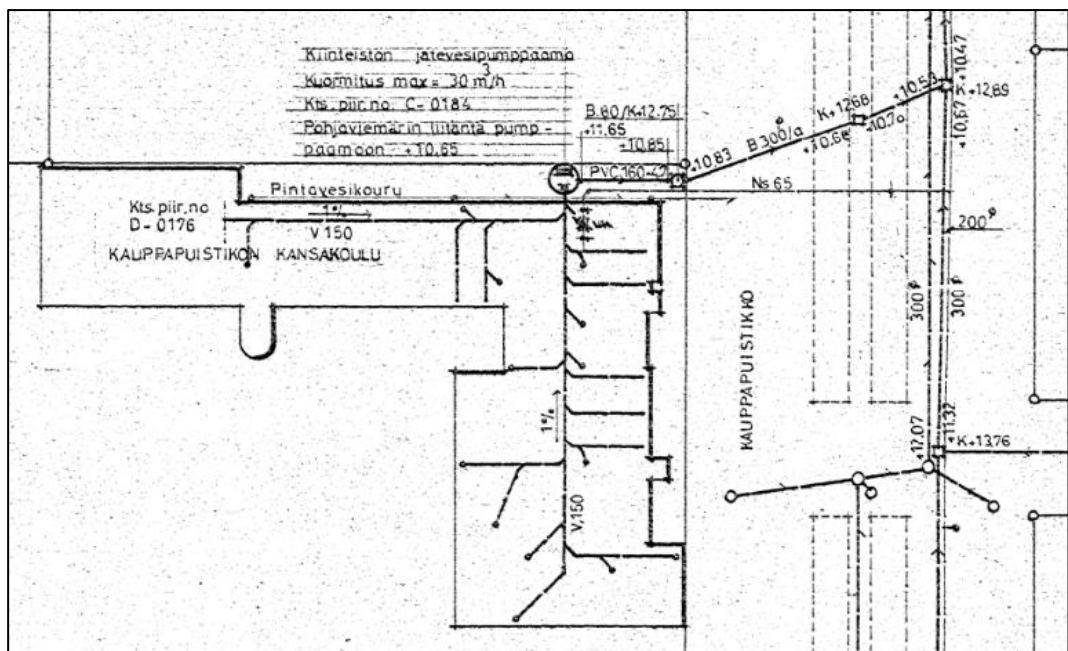
Suunnitelmien perusteella lämpöputket ja osa lämpöpattereista uusittiin 1974 peruskorjauksen yhteydessä.

Vesi- ja viemärijärjestelmiä uudistettiin ainakin ruokalan keittiön ja hammashoitolan sekä lääkärin tiloissa ja osittain myös kellarissa. Lisäksi rakennuksen pohjoisnurkalle rakennettiin viemäriveresipumppaamo.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 64. Ruokalan IV-suunnitelma. Vaasan kaupungin rak. viraston koneosasto 7.6.1973. Piirustus Vaasan Talotoimen arkisto.

Kuva 65. Viemäriverkosto ja pumppaamon sijainti. Ins. Tsto Johto 12.7.1973. Piirustus Vaasan Talotoimen arkisto.

Muutoksia 1980-luvulla

Vuoden 1981 lopulta on Vaasan kaupungin teknisen viraston arkkitehtiosaston suunnitelmat metallityöluokan ja veistosalin uudelleen järjestelystä. Metallityöpajaa pienennettiin ja tilaan rakennettiin siivoojille pukuhuone-, wc- ja suihkutila sekä pimiö. Maalaukset muutettiin lautavarastoksi ja uusi maalaukshuone sijoittui pimiön viereen. Samalla vanhasta lautavarastosta luokahuoneosan ensimmäisen kerroksen päädyssä tehtiin vahtimestarin huone.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Ilmanvaihto uusiin tiloihin rakennettiin siten, että tuloilma otettiin siirtoilmana pukuhuone-tiloihin ovirakojen kautta ja poistoja varten asennettiin uusi hormi päätyseinään. Vain maalaushuoneeseen asennettiin koneellinen poisto suoraan ulos tilasta. Uusia tuloilmareittejä ei suunnitelmien mukaan rakennettu.

Näiden korjausten yhteydessä uusittiin myös korjattavien ja muutettavien tilojen pintamateriaaleja. Vahtimestarin huoneeseen, opettajan valvontahuoneeseen ja varastoon teknisen työn tiloissa asennettiin Hovi-laatta 1024. Konepuutyötilan lattia pinnoitettiin Marmo-Floorilla, pohja n:o 6 ja hiutaleet n:o 22.

Seinät maalattiin puolihimmeällä Sadotex-maalilla. Lisäksi ikkunasyvennysten pinnat vahvistettiin ensin pintavahvistuskankaalla (Vitrulan 90055). Kattopintojen maalaukseen käytettiin Siro-maaliala. Vanhat ikkunat maalattiin Maalarin Valkolakalla ja ovet Sadolux-maalilla.

Eteläpäädyn ulko-ovet uusittiin teräslasirakenteisina 1981.

Korjauksia ja muutoksia 2000-luvulla

Vesikatto on osittain uusittu, jolloin Kauppapuistikons puoleinen ylälaite on vaihdettu tiilestä saumapelliksi. Myös sisäpihan puoleinen vesikaton osuus on uusittu, mutta eri aikaan kuin kadun puoleinen laite. Todennäköisesti

Vesi- ja viemärijärjestelmien uusimisesta on suunnitelmat vuodelta 2009, mutta niitä ei todennäköisesti ole toteutettu.

Ajoittamattomat muutokset

Seuraaville muutoksille ei läpi käydyissä arkistoissa olleista suunnitelmista tai asiakirjoista löytynyt ajoitusta. Muutokset kuvataan ja niistä esitetään oletus, milloin ja miksi ne on saatettu tehdä, jos siihen on perusteluja.

Aulatilojen jakaminen pienemmiksi tiloiksi on tehty Övningskolanin aikana, kun oli tarvetta lisätilasta. Samoin **lasiseinät ja -ovet portaikon ja aulojen välillä** on tehty tuolloin. (Suullinen tieto Heimo Oksanen) Ajoitus on todennäköisesti 1980–90-lukujen aikoihin.

Käynti tuulikaapista kellariin on todennäköisesti tehty samalla, kun wc-tiloja lisättiin kellariin 1974 korjauksessa, peruskouluksi muuttamisen yhteydessä.

Juhla- ja liikuntasalien ikkunoiden uusiminen on ikkunoiden tyypistä päätellen tehty 1990–2000-lukujen aikoihin.

Vesikate on uusittu Kauppapuistikons puoleisen ylemmän lappeen osalta pelliksi alkuperäisen tilien sijaan. Kuntotutkimuksen perusteella myös muut lappeet on uusittu, mutta ne ovat eri ikäisiä kuin kadun puoleisen lappeen pellitys.

Seinien lasikuitutapettipinta, joka kattaa lähes kaikki portaikko-, aula- ja luokkatilat on todennäköisesti 1980-90-lukujen aikoihin tehty pintojen siistimiskorjaus. Se saattaa liittyä portaikon auloista erottavien lasiseinien rakentamiseen.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 66. Kolmannen kerroksen aulatila 1980- tai -90-luvun lasiovineen vuonna 2021.

Kuva 67. Siipiosan pihajulkisivu ja juhla- ja liikuntasalin uusitut ikkunat vuonna 2021.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Ikkunapenkkien pinnoitus laatoilla tai tarramuovilla ovat todennäköisesti kaksi eri korjausvaihtetta. Laatat on saatettu lisätä jo 1970-luvulla tai vasta 1980–90-luvuilla niihin ikkunapenkkeihin, jotka ovat alkaneet olla huonokuntoisia. Muovipintojen asennus ikkunapenkkeihin voi ajoittua niin 1970-luvulle kuin 2000-luvulle, kun alkuperäiset kiiltomaalatut pinnat ovat menneet huonoon kuntoon, eikä niitä ole ollut varaa korjata ennalleen.

Kuva 68. Ikkunapenkit ovat joko laatoitettuja tai muovipinnoitettuja. Kuvat 2021.

Värihistoria

Rakennuksen julkisivuissa on vain muutamia värikerroksia. Alkuperäinen sävy rapautuissa pinnoissa on ollut vaalean kellertävä, jonka jälkeen ne ovat saaneet vihertävän värityksen. Nykyinen väritys lienee 1970-luvun perua. Katujulkisivun keskiosan pilasterit ja koristeet ovat erottuneet hieman eri sävyisinä kuin muut maalatut pinnat.

Rakennuksen sisäseinien alkuperäiset värit ovat olleet harmaan, keltaisen, punaisen ja ruskean sävyisiä. Seinien yläosa on maalattu eri sävyllä kuin alaosa ja välissä on ollut ohut tumma viiva tai auloissa ja portaikossa ornamenttinauha. Maalityyppeinä ovat olleet seinien yläosissa liimamaali ja alaosissa öljymaali. Seiniä on väritettykin mukaan tällä periaatteella muutamaan kertaan.

Seinien värit on muuttunut yksiväriseksi 1950-luvulla, jolloin väreinä on käytetty raikaita, aiempaa vaaleampia sävyjä. Auloissa on ollut kirkkaammat värit kuin luokissa. Maalityypinä on seinissä ollut öljymaali.

Seuraava värimuutos on 1974 korjauksesta, jolloin maalityypiksi on tullut alkydimaali. Väritys on ollut paikoin voimakas, mm. tummaa vihreää ja kirkasta keltaista ajan muodin mukaan.

Viimeisimmät värikerrokset lienevät 1990–2000-luvulta ja ne ovat pääosin erilaisia valkoisia. Paikoin valkoisen maalin päälle on tehty lasuurimaalauksia kirkkailla väreillä ja ne lienevät Steiner-koulun ajalta.

Liitteenä olevassa väritutkimuksessa kuvataan värihistoriaa sisäpinnoista ja julkisivuista esiin otettujen väriportaiden avulla.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Käyttäjät

Kauppapuistikko 22:n vanhassa kivikoulussa toimivat ennen sen purkamista Lågre folkskolan N:o 1 ja 2. Kun uusi koulu valmistui vuonna 1913 sen ensimmäiset oppilaat tulivat näistä kahdesta koulusta. Koulussa oli niin tyttöjä kuin poikia. Kouluun oli tarkoitettu sijoittaa myös ammattikoulu tytöille, mutta koska sitä ei saatu käynnistettyä heti ensimmäisenä vuotena rakennuksen valmistumisen jälkeen, käytti ammattikoulun tiloja aluksi apukoulu. (Wasa Stads Folkskolor årsberättelse 1913–14 s.4–5)

Vaasassa oli lukuvuonna 1912–1913 ennätysmäärä kansakoululaisia. Ruotsinkielisiä luokkia oli 27 ja suomenkielisiä 33 sekä 2 kaksikielistä. Uuteen kansakouluun valmistui 16 uutta luokkahuonetta, eli siellä olisi ollut tilaa yli puolelle kaikista ruotsinkielisistä oppilaista. (Mitts s.100–102)

Opetuskeittiö aloitti syksyllä 1914 Kauppapuistikon kansakoulussa, myös ammattikoulun tiloissa. Se oli tarkoitettu niin suomen- kuin ruotsinkielisille tytöille, iältään 12 ja 20 välillä. Vuodesta 1920 opetuskeittiö oli osa jatkokoulua. Kansakoululain voimaantulon myötä vuonna 1958 opetuskeittiöstä tuli osa ruotsinkielistä kansalaiskoulua ja silloin opetusta alettiin antaa myös pojille. (Mitts s. 190–191)

Rakennuksen neljännessä kerroksessa toimi sen perustamisvuodesta 1915 vuoteen 1924 Vasa lägre folkskoleseminarium eli ruotsinkielinen alakansakouluseminääri, joka valmisti opettajia alakansakouluihin (Matrikel Lågre Folkskoleseminariet i Vasa s. 12–13). Alakansakouluseminäärin opettajat suorittivat opetusharjoittelunsa samassa rakennuksessa olevassa kansakoulussa sen kahden ensimmäisen ja toisen luokan kanssa. (Hyrrö s.143–144)

Vuonna 1924 alakansakouluseminäärin entisiin tiloihin muutti Vasa handelskola, joka toimi rakennuksessa vuoteen 1937. (Mitts s.179 ja Vasabladet no 245, 24.10.1937)

Rakennus toimi ruotsinkielisenä kansakouluna aina 1970-luvun peruskoulu-uudistukseen saakka.

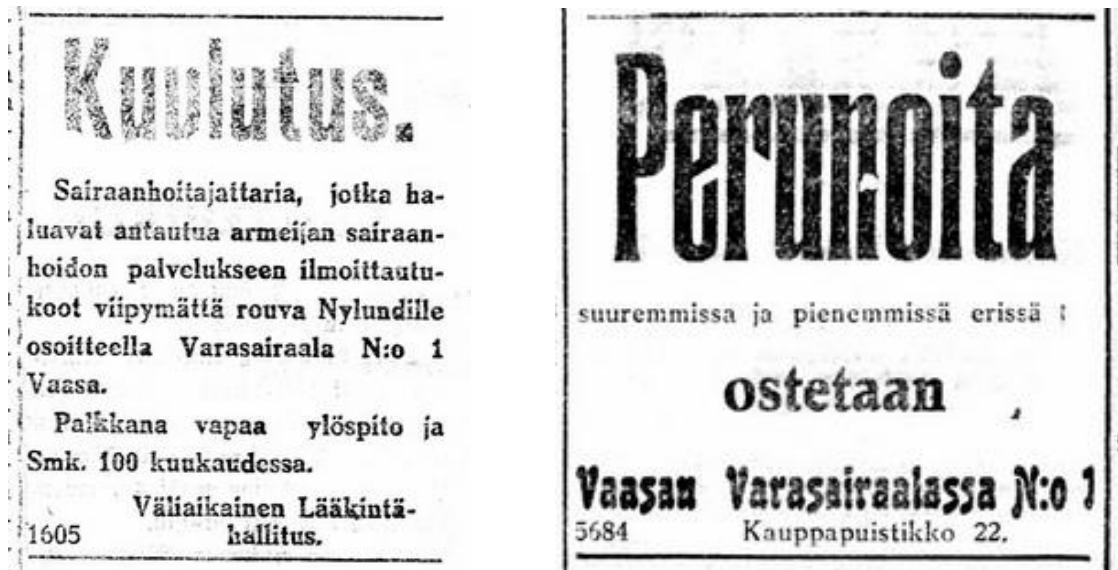
Peruskouluasetuksen jälkeen vuonna 1974 koulussa aloitti ruotsinkielinen opettajan-koulutuslaitos ja sen harjoituskoulu Vasa Övningskolan. Kauppapuistikon kouluun sijoitettiin alakoulu. (Vasa Övningskolan toimintakertomus 1974–1975) Myös yläkoulu toimi Kauppapuistikon koulussa lukuvuonna 1976–77. (Vasa Övningskolan toimintakertomus 1976–1977)

Övningskolan muutti pois Kauppapuistikko 22:sta vuonna 2005, jolloin rakennuksen pääkäyttäjäksi tuli Steinerkoulu. Steinerkoulu toimi tiloissa aina vuoteen 2019 asti. Viime vuosina ruokalan tiloissa on toiminut Vaasan ruoka-apu ja muuten rakennus on ollut pääasiassa tyhjillään.

Muita käyttäjiä on tiloissa myös ollut paljon. Mm. ruotsinkielinen työväenopisto, Martat ja pyhäkoulu. Työväenopistosta on mainintoja mm. lukuvuodelta 1936–37, jolloin se käytti opetuskeittiötä, veistosalia, käsityöluokkaa, luonnontieteiden luokkaa ja kolmea tavallista luokkahuonetta. (Vasabladet no 88, 18.4.1937) Myös 1960-luvun lopulta on mainintoja ja valokuvakin työväenopistosta Kauppapuistikon koulussa. (Mitts s.179)

Poikkeuksellisinakin aikoina kuten 1918 sisällissodan aikaan, Kauppapuistikon kansakoulussa toimi Vaasan varasairaala no 1. Ensimmäinen tieto sairaalasta on Vaasa-lehdessä 16.3.1918, kun kuulutuksella haetaan "sairaanhoidajattaria, jotka haluavat antaa tautua armeijan sairaanhoidon palvelukseen".

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 69. Ilmoituksia Vaasa-lehdestä 16.3.1918 ja 13.7.1918 (digi.kansalliskirjasto.fi)

Muillakin kouluilla kuten Raastuvankadun ja Onkilahden kouluilla toimi sotilassairaalat, mutta Kauppapuistikons koululla pisimpään. Vaasa-lehdestä 21.9.1918 oli uutinen, jonka mukaan muut koulut ovat vapautuneet tai vapautumassa kaupungin käyttöön, mutta Kauppapuistikons kansakoulun vapautumisesta ei vielä ole tietoa. Kauppapuistikons koulun koulukeittiö avattiin kuitenkin 29.10.1918, joten ilmeisesti niihin aikoihin myös koulun muut tilat alkoivat jälleen palautua koulukäyttöön. (ilmoitus Vaasa-lehdestä 28.10.1918).

Kauppapuistikons kansakoulu oli sotilaskäytössä myös vuosina 1941–42, jolloin se otettiin puolustusvoimille heti lukuvuoden alussa syksyllä ja palautettiin koulukäyttöön 4.2.1942. Tuolloin kouluun sijoittui niin suomen- kuin ruotsinkielisiä oppilaita. Kauppapuistikons koulu otettiin kuitenkin uudelleen sotilaskäyttöön 1944, josta se palautui opetuskäyttöön tammikuun alussa 1945. Samalla koulussa aiemmin iltaopetuksena toiminut jatkokoulu siirtyi päiväopetukseen. (Mitts s. 147, 167, 176 ja Roudasmaa s.409)

Tilojen käyttötarkoitusten muutokset

Useimmin ja eniten tilojen käyttötarkoituksia on muutettu luokkaosan ensimmäisessä kerroksessa ja toisaalta kellarin tiloja on vähitellen otettu alkuperäistä laajemmin käyttöön. Toisessa kerroksessa on opettajainhuonetta laajennettu vähitellen.

Alkuperäiset vaatetilat 2., 3. ja 4. kerroksessa on muutettu muuhun käyttöön 1950-luvulla. Nykyisin 2. ja 3. kerroksessa on tiloissa luokkahuoneet ja 4. kerroksessa pesuhuone.

Seuraavassa on pohjapiirroksiin merkitty tilojen merkittävimmät käyttötarkoitusten muutokset sekä huomioita alkuperäisistä vuoden 1913 käyttötarkoituksista.

tässä kulkee viemäri,
siksi kaivamatta

mootorilaboratorio
1950-60-l(?)
ALUMNUS
023

alun perin
"lämpökamari", josta
lämmin ilma johdettiin
seinissä olevia
hormeja myöten
ylempiin kerroksiin

alun perin
"lämpökamari", josta
lämmin ilma johdettiin
seinissä olevia
hormeja myöten
ylempiin kerroksiin

alun perin
desinfointitila,
1950 varasto
1974 wc-tila

alun perin
suihkutila,
1937 wc-tila

alun perin
tuloilmakammio

alun perin
tuloilmakammio

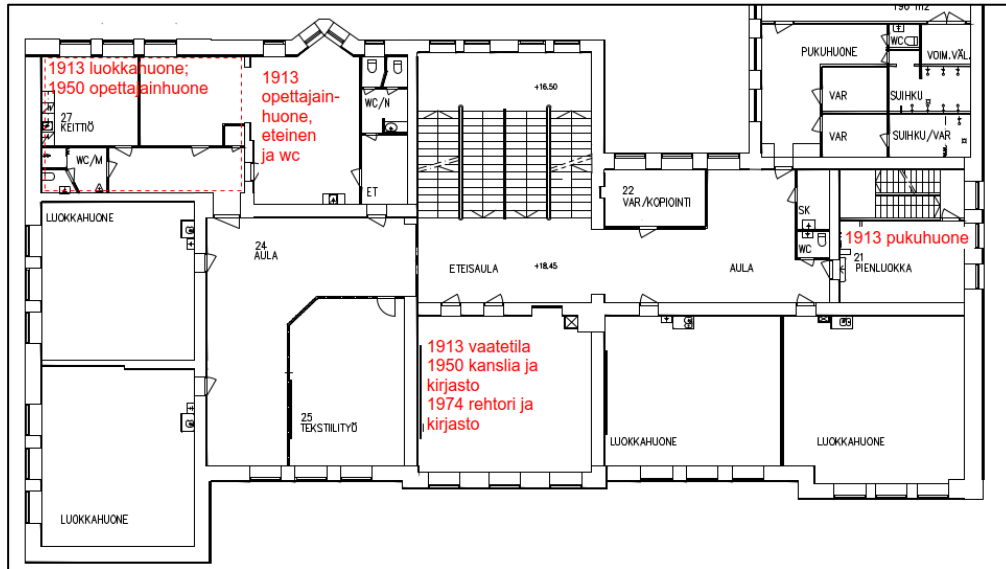
alun perin kaivamon tila
1937 saunatilat
1974 wc-tilat

007
014
017
021
022
023
024
025
026
027
028
029
030
031
032
033
034
035
036
037
038
039
040
041
042
043
044
045
046
047
048
049
050
051
052
053
054
055
056
057
058
059
060
061
062
063
064
065
066
067
068
069
070
071
072
073
074
075
076
077
078
079
080
081
082
083
084
085
086
087
088
089
090
091
092
093
094
095
096
097
098
099
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
76

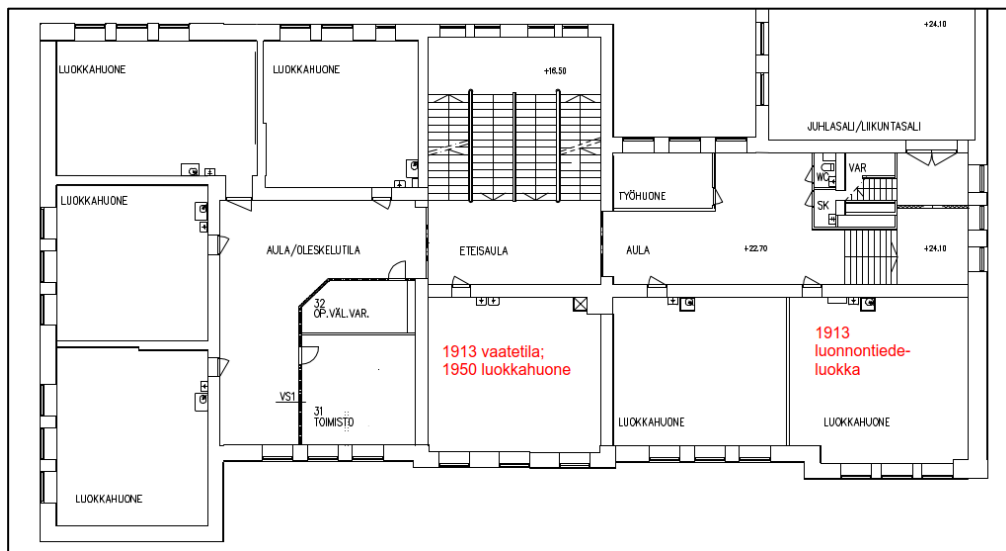
[illegible]

VAHANEN RAKENNUSFYSIKKA OY
ESPOO ■ LAPPEENRANTA ■ TAMPERE ■ VAASA
+358 20 769 8698 ■ www.vahanen.com ■ Y-tunnus 2725717-2

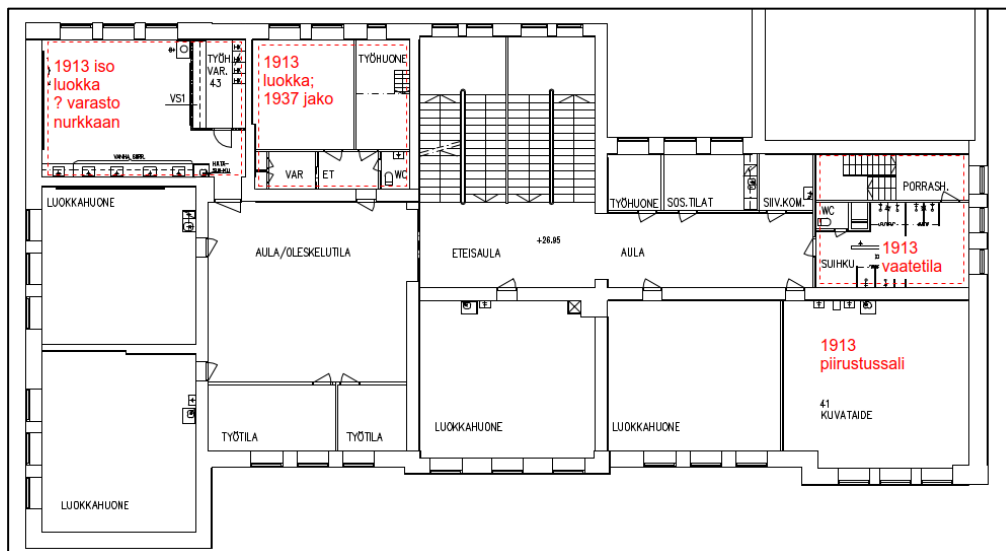
16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

2.kerros

3.kerros

4.kerros

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Yhteenveto rakennus-, korjaus- ja muutosvaiheista

1913 rakennuksen ensimmäinen vaihe valmistuu

1930-luvulla muutoksia erityisesti kellarissa, lämmitysjärjestelmän muutos ja luopuminen hallitusta tuloilmasta (todennäköisesti)

1947 muuntamo kellariin

1950–54 siipiosan laajennus, ruokalan rakentaminen ja luokkaosassa muutoksia kuten vanhojen vaatetilojen ottaminen luokka- ja muuhun käyttöön

1967 ensimmäiset siivouskomerot vanhoihin aulatiloihin, pieniä toiminnallisia muutoksia sisätiloissa

1974 peruskorjaus harjoituskouluksi, talotekniikan uusiminen ja lisää wc-tiloja kellariin ja kerrosten auloihin, ikkunoiden uusiminen

1980-luvulla muutoksia erityisesti teknisten töiden tiloissa

1980–90-luvulla lisätilojen rakentaminen auloihin ja lasiseinät portaikon ja aulatilojen välille

Ominaispiirteet

Julkisivut

Rakennuksen ominaispiirteet tekevät rakennuksesta tunnistettavan. Kauppapuistikon kansakoulu on valmistunut kahdessa vaiheessa, pääosin 1913 ja siipiosan laajennus 1953. Laajennusosassa jatkettiin julkisivuissa muuten alkuperäistä tyyliä, vain ruokala erottui selkeästi 1950-lukua edustavana lasitiiliaukkoineen.

Vanhimmasta osasta tunnistettavia ominaispiirteitä ovat julkisivuissa puhtaaksi muuratuksen tiilen ja rappauspintojen vaihtelu ja julkisivujen hallittu epäsymmetria. Lisäksi ikkunoiden ryhmittely kolmen ryhmiin sekä alimman kerroksen kaari-ikkunat katujulkisivussa ja siipiosassa antavat rakennukselle tunnistettavan ilmeen. Ikkunoiden osalta tärkeä piirre on myös ikkunoiden kerroksittain vaihteleva puitejako sekä yksittäisen ikkunan puitteiden paksuuden vaihtelu. Nämä piirteet on säilytetty ikkunoiden uusimisen yhteydessä 1970-luvulla niin hyvin kuin ne uusilla ikkunadetaljeilla on mahdollista.

Selkeä ero koristeellisen ja juhlavan katujulkisivun ja yksinkertaisen sisäpihan julkisivun välillä on selkeä ominaispiirre rakennuksessa ja toisaalta tyypillistä alkuperäiselle rakennusajankohdalle.

Katujulkisivussa seinäpinnaksi muuttuva katon tiilipinta on luonut rakennukselle tunnistettavan ilmeen. Vesikaton ylemmän osan muuttaminen peltipinnaksi Kauppapuistikon puoleisella julkisivulla on kuitenkin hävittänyt tämän ja tehnyt ylimmän kerroksen tiilistä julkisivupinnasta irrallisen ja oudon elementin.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 70. Katujulkisivu vuonna 2021. Ikkunat on 2., 3. ja 4. kerroksessa ryhmitelty kolmen ryhmiin, alin kerros on poikkeava niin ikkunoiden muodon kuin ryhmittelyn osalta.

Kuva 71. Ikkunoissa on uusimisen yhteydessä säilytetty niiden puitejaon vaihtelu kerroksittain ja ikkunoittain. Kuva 2021.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Sisätilat

Rakennuksen pääportaikkoa voisi kuvata selkärangaksi, jonka ympärille koulu rakentuu. Portaikko on hyvin valoisa ja avara, lähes monumentaalinen. Sisätiloissa kulkeminen on alun perin ollut selkeää ja ikään kuin itseohjautuvaa. Ensin portaikkoa myöten on kuljettu kerrokseen, joissa on jätetty vaatteet vaatetilaan ja sen jälkeen valittu pohjoinen tai eteläinen aulatila, jonka kautta on kuljettu luokkaan.

Alkuperäinen tilajako on ollut väljä ja ilmava. Rakennuksen Kauppapuistikon varrella olevan luokkaosan tilajako on 1970-luvulle ja osittain todennäköisesti 1990-luvulle saakka perustunut valoisiin virkistysauloihin, joiden kautta on kuljettu luokkiin. Aputilat kuten opetusvälinevarastot oli sijoitettu luokkien tapaan virkistysaulojen ulkopuolelle. Tilojen selkeyteen lieene vaikuttanut myös se, että alun perin wc-tilat olivat vanhassa piharakennuksessa, jonka jälkeen ne rakennettiin koulun kellariin. Vasta 1970-luvulla wc-tiloja tuotiin kerrokseen yhdessä siivouskomeroiden kanssa, mikä aloitti aulojen käytämisen ikään kuin sisäisenä laajennusalueena. Aulojen rakennukseen luoma avaruus on lähes täysin kadonnut, kun aulatilat on rakennettu umpeen.

Auloihin on antanut luonnetta lattioiden laatoitus, jossa vaaleat laatat muodostavat tummien massaviivojen rajaamia kenttiä. Laatoitus on pääosin säilynyt vanhojen aulojen kohdilla, tosin paikoin sen päälle on tehty uusia lattiapintoja.

Ensimmäisen kerroksen tilat ovat alusta alkaen olleet muista tiloista poikkeavia. Ensimmäisessä kerroksessa on ollut pääosin muita kuin luokkatiloja (toimistot, kirjasto, talonmiehen asunto) tai luokat ovat olleet erikoisluokkia (opetuskeittiö, tekstiilityöluokka, veistoluokka siipiosassa). Muiden kerrosten tilajako on pääosin ollut aulojen ympärille koottuja luokkia ja siipiosassa liikunta- ja juhlasalit.

Luokkien ominaispiirteisiin puolestaan kuuluvat korkeus ja avaruus sekä valoisuus. Luokat ovat muodoltaan selkeitä ja niihin ei ole missään historian vaiheessa rakennettu alakattoja, minkä vuoksi niiden mittasuhteet ovat säilyneet.

Tilojen luonnetta on alun perin korostettu myös pintojen käsittelyllä. Virkistysaulat ja portaikko ovat olleet edustavampia kuin luokat. Auloissa on lattiamateriaalina käytetty laatoitusta, jota on myös mosaiikkibetoniaskelmista tehdyn portaikon lepotasoilla. Laatoitus on pääosin säilynyt auloissa. Virkistysaulojen seinissä on käytetty samaa seinän ylä- ja alaosaan jakavaa ornamenttimaalausta kuin portaikossa ja seinän ala- ja yläosa on maalattu eri sävyillä sekä eri maalityypeillä: yläosassa ja katossa heikompi liima-maali ja alaosassa kulutusta kestävä öljymaali. Tämä maalityyppijako säilyi vanhojen maalausselostusten mukaan 1950-luvulle asti, vaikka tuolloin luovuttiinkin seinien kaksivärisyydestä. Liima- ja öljymaalin rajausta tosin nousi seinän yläosaan. Vasta 1970-luvun korjauksessa seinien maalaus tehtiin kauttaaltaan samalla maalityypillä.

Luokkien seinät on maalattu samaan tapaan kuin auloissa ja portaikossa eli alaosat eri värillä kuin yläosa, mutta välissä on ollut vain kapea viiva. Lattiamateriaalina on luokissa alun perin ollut linoleumimatto, joka on pääosin vaihdettu ulkoasultaan samankaltaiseen magnesiassa 1950-luvulla. Nykyisin luokkien näkyvät lattiapinnat ovat pääosin kvartsivinyylilaattaa 1970-luvulta tai muovimattoja, mutta useissa kohden niiden alla on vanha magnesiassa jäljellä.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 72. Pääportaikko vuonna 2021. Se on säilyttänyt piirteensä hyvin ja kuluneet mosaiikki-betoniaskelmat kertovat kovasta käytöstä. Askelmien kuluneisuus lisääntyy alemmissa kerroksissa, mikä on luonnollista, koska ne ovat olleet kovimmalla kulutuksella.

Kuva 73. Aulatilojen jakaminen luokiksi ja käytäväksi on rikkonut alkuperäisen tilallisen idean rakennuksessa. Kuva 2021.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 74. Auloihin rakennetut lisätilat pimentävät tiloja ja tekevät alun perin rauhallisesta ja selkeästä tilajaosta paikoin levottoman.

Kuva 75. Luokissa mittasuhteet ovat säilyneet, kun alakattoja ei ole rakennettu missään vaiheessa. Ylimmän kerroksen luokkien katon ja seinän liittymän viisteet (kuvassa) ja kaaret ovat näkyvissä. Kuva 2021.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Yhteenveto ominaispiirteistä

- Puhtaaksi muuratun tiilen ja rappauspintojen vaihtelu.
- Julkisivujen hallittu epäsymmetria.
- Ikkunoiden ryhmittely kolmen ryhmiin ja alimman kerroksen kaari-ikkunat katujulkisivussa ja siipiosassa.
- Ikkunoiden kerroksittain vaihteleva puitejako sekä yksittäisen ikkunan puitteiden paksuuden vaihtelu.
- Selkeä ero koristeellisen ja juhlanan katujulkisivun ja yksinkertaisen sisäpihan julkisivun välillä.
- Seinäpinnaksi muuttuva katon tiilipinta ylimmässä kerroksessa.
- Valoisiin virkistysauloihin perustuva tilajako.
- Luokkien ja aputilat sijoittaminen virkistysaulojen ympärille.
- Aulojen on lattiapintojen laatoitus.
- Luokkien selkeys, korkeus ja valoisuus.
- Tilojen luonteen korostaminen pintojen käsittelyllä. Virkistysaulat ja portaikko ovat olleet edustavampia kuin luokat.

Säilyneisyys ja muutoskestävyys

Säilyneisyys

Rakennus on julkisivujensa osalta säilyttänyt alkuperäiset piirteensä hyvin. Merkittävimmät muutokset ovat olleet ikkunoiden ja ulko-ovien uusiminen nykyaikaisiksi sekä tiilikaton uusiminen osittain saumapelliksi Kauppapuistikons puoleisella julkisivulla. Lisäksi osa ikkunoista on nykyisin väriltään tumman ruskeita, kun alun perin valokuvien perusteella ikkunoiden karmit ja puitteet ovat olleet vaaleita kuten rapatut seinäpinnatkin. Ikkunoissa on kuitenkin säilytetty alkuperäiset puitejaot ja niiden vaihtelu, kun ne on uusittu.

Kuva 76. Alkuperäisiä ikkunoita; tuulikaapissa, teknisen työn luokassa ja porrashuoneen ylimmät ikkunat.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 77. Julkisivut ovat pääosin säilyttäneet piirteensä. Ilmanvaihtojärjestelmän raittiin ilman sisäänottoaukot näkyvät edelleen julkisivussa (nuolet). Kuva 2021.

Kauppapuistikons varrella alkuperäisen ilmanvaihtojärjestelmän raittiin ilman sisäänottoaukot on poistettu ja niistä muistuttavat vain betoniperustukset maassa. Muutenkin alkuperäinen ilmanvaihtojärjestelmä on poistettu käytöstä ja nykyisin rakennuksessa on vain pääosin painovoimainen poisto, mutta ei hallittuja korvausilmareittejä.

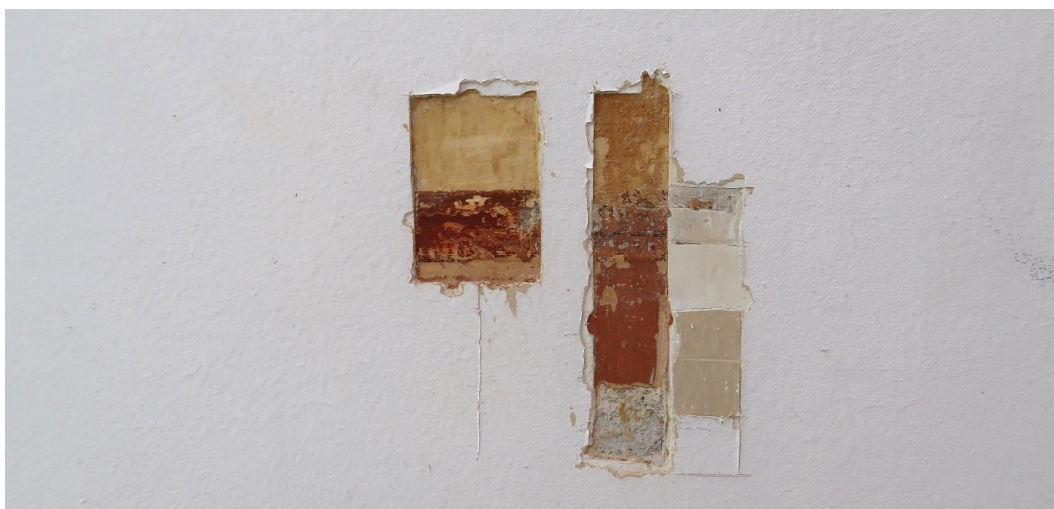
Ruokala on menettänyt koulun pihalle päin olevan julkisivuarkkitehtuurinsa täysin. Suuren lasitiiliaukon korvaaminen rumasti vanhentuneella levyrakenteella ja tavanomaisilla ikkunoilla on kadottanut alkuperäisen lasitiilirakenteen luoman laadun ja linjakkuuden. Ruokalan takaseinässä ovat säilyneet lasitiiliaukot, mutta ne ovat jääneet sisustuksen hyllyjen taakse. Ruokalan sisätilojen tilajärjestys on säilynyt.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 78. Ruokalan lasitiiliseinä on muutettu osittain vaneripintaiseksi umpiseinäksi ja osittain tavallisiksi ikkunoiksi. Kuva 2021.

Väritys on muuttunut jokaisessa korjauksessa ”köyhemmäksi” eli alkuperäisestä useilla sävyillä ja rajauksilla sekä ornamenteilla rikastetuista pinnoista on päädytty nykyisiin pääosin valkoisiin seiniin, joita Steiner-koulun aikana on paikoin maalattu päälle kirkkain ja kuultavin värein.

Kuva 79. Väritys on muuttunut tummasta, kellanpunertavasta koko ajan vaaleammaksi ja lopulta valkoiseksi. Kuva 2021.

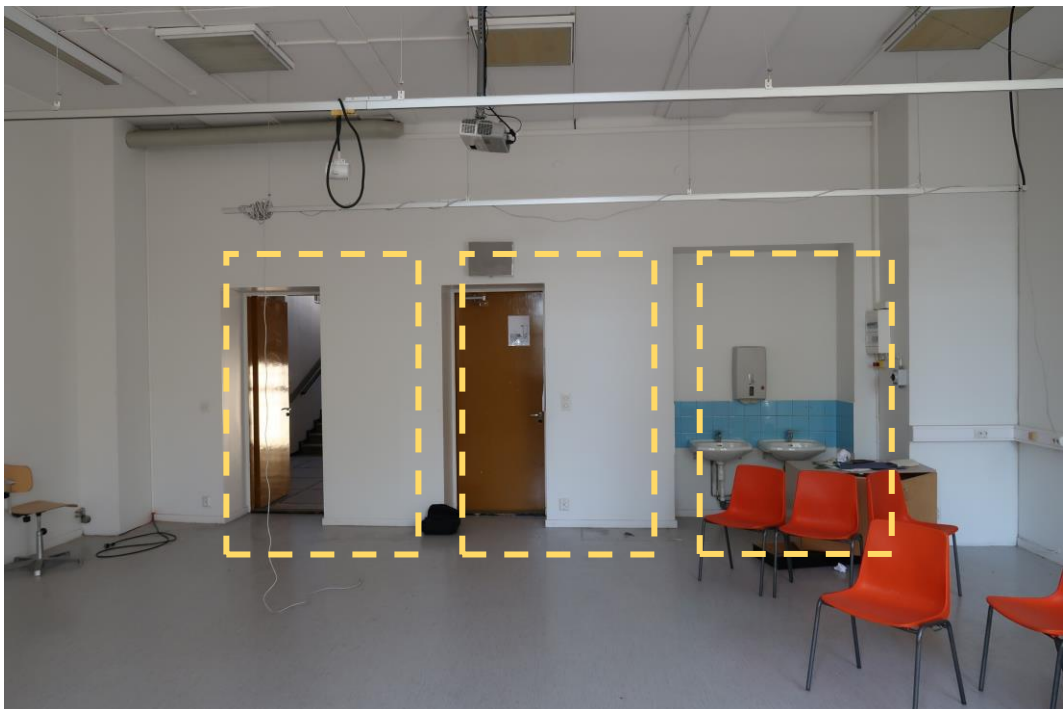
Luokkaosan sisätiloissa alkuperäinen avaruus ja valoisuus on menetetty, kun tiloja on vähitellen jaettu pienemmiksi erityisesti virkistysauloissa. Aulatilat on kaikissa kerroksissa rakennettu lähes umpeen ja näin on menetetty alkuperäinen ajatus avarien ja valoisien virkistyshallien ympärille sijoitelluista opetustiloista. Suurin osa luokista on sen sijaan säilyttänyt alkuperäisen avaruutensa ja mittasuhteensa, vain kolme luokkaa on jaettu pienemmiksi tiloiksi. Merkittävää on, että alkuperäiset kattopinnat ovat säilyneet esillä niin auloissa kuin luokissa eli tiloissa ei juurikaan ole alakattoja.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Kuva 80. Toisen kerroksen virkistysaulaan on rakennettu luokkatila ja aula on muuttunut pimeäksi käytäväksi.

Portaikko on edelleen avara ja valoisa, mutta 2. ja 3. kerroksen kohdalla sen avaruutta on heikentänyt vastapäisten vaatetilojen sulkeminen luokkatiloiksi. Alun perin vaatetilat liittyivät portaikkoon avoimien, avariens oviaukkojen kautta.

Kuva 81. Kuvaan on merkitty katkoviivoin alkuperäiset toisen kerroksen vaatetilan aukot kohti portaikkoa. Yksi on muutettu syvennykseksi, kaksi on pienennetty oviaukoiksi. Kuva 2021.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Liikuntasali ja juhlasali puolestaan ovat säilyttäneet 1950-luvun laajennuksen jälkeiset mittasuhteensa. Liikuntasalissa muutokset ovat kohdistuneet puku- ja pesutiloihin, juhlasalissa näyttämön rakenteisiin. Nykyiset näyttämön rakenteet ovat 1960- ja 1970-luvuilta.

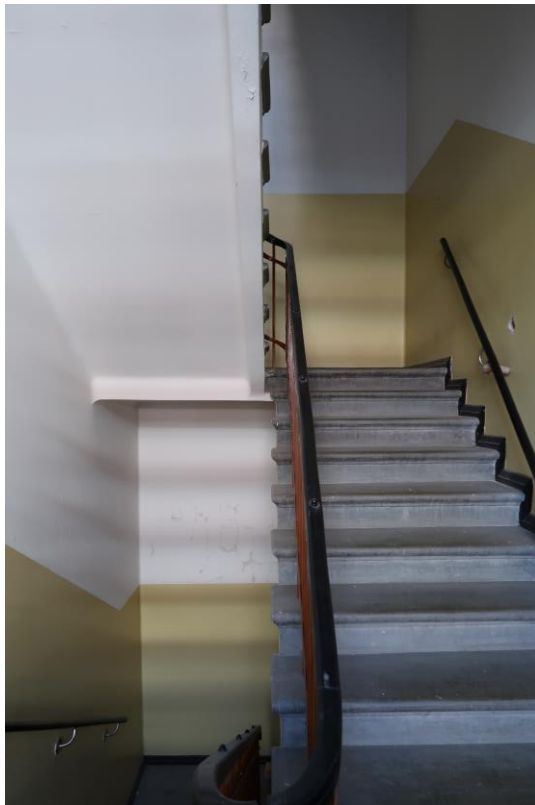
Kuva 82. Liikuntasalin kolme taimmaista ikkunaa kuvassa kuuluvat vuoden 1913 rakennusvaiheeseen. Tila on säilyttänyt 1950-luvun mittasuhteet, mutta sen varusteita on todennäköisesti muutettu.

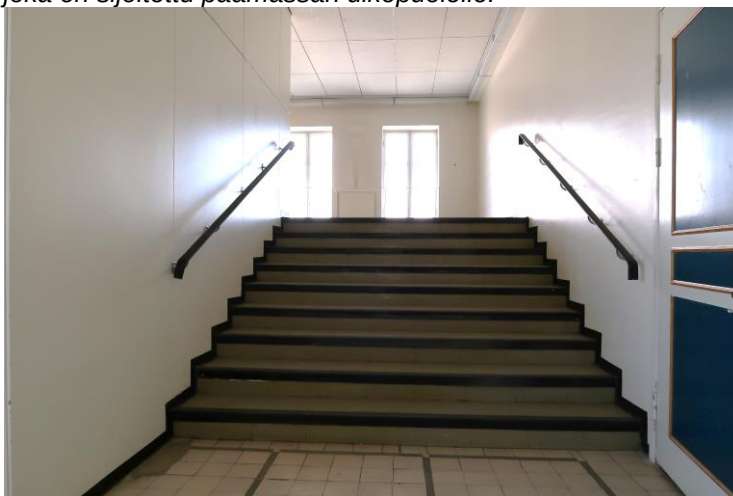
Kuva 83. Juhlasali on 1950-luvulta, mutta sen näyttämörakennetta on muutettu ja maalattu siten, että 1950-luvun piirteet ovat lähes kadonneet.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Sivuportaikot ovat hyvin säilyttäneet piirteensä. Niin alkuperäinen 1913 kellarista aina liikuntasaliin ja pukuhuoneisiin johtanut portaikko kuin 1950-luvulla siipiosaan rakennettu. Uudet portaat eli kolmannen kerroksen aulasta juhlasaliin johtava portaikko ja sen ylätasanteelta neljännen kerroksen pukuhuoneeseen vievä kapea porras ovat säilyttäneet pääosin rakentamisaikaiset asunsa. Kapean, 1970-luvulla rakennetun pesuhuoneen portaan syöksy, joka nousee juhlasalin pääoven vierestä on ahdas ja tukkoinen.

Kuva 84. Kellarista liikuntasaliin 1913 rakennettu porras ja 1950-luvun laajennuksen porras, joka on sijoitettu päämassan ulkopuolelle.

Kuva 85. Juhlasaliin aulasta johtava 1950-luvun porras ja sen ylätasanteelta kohti pesuhuonetta nouseva kapea 1970-luvun porras.

Väliovet ovat laakaovia ja pääosin todennäköisesti 1970-luvun korjauksesta. Vain muutamia alkuperäisiä peiliovia on säilynyt rakennuksessa. Ovien muutos laakaoviksi on köyhdyttänyt sisätilojen yleisilmettä ja arkkitehtuuria.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Siipiosassa teknisen työn tilat ovat kokeneet runsaasti muutoksia. Ne ovat alun perin olleet hyvin selkeitä ja avaria tiloja, joita on sitten vähitellen jaettu pienemmiksi. Lopputuloksena ovat sokkeloiset tilat etenkin 1950-luvun laajennusosassa.

Rakennuksen sisätilojen alkuperäisistä pintamateriaaleista ovat jäljellä laattalattiat auloissa, käytävillä ja portaiden lepotasoilla. Luokkien lattiamateriaalina oleva kvartsivinyylilaatta on todennäköisesti pääosin 1970-luvun korjauksesta ja muovimatot uudempiä korjauksia. Luokkatilojen ovien värityksessä lieenee säilynyt 1970-luvun ajatus kerroskohtaisesta värimaailmasta, koska ovet ovat ainakin luokkien puolelta eri väreisiä eri kerroksissa.

Muutoskestävyys

Rakennuksilla on toiminnallinen ja arkkitehtoninen logiikkansa, joiden säilyttäminen muutoksissa ylläpitää rakennuksen tunnistettavuutta eli ominaispiirteitä. Seuraavassa pyritään kuvaamaan Kauppapuistikons kansakoulun muutoskestävyyden rajoja eli arkkitehtonista ja toiminnallista logiikkaa, joiden ylläpitäminen tai palauttaminen edistäisi rakennuksen säilymistä tunnistettavana.

Kauppapuistikons kansakoulun julkisivuissa on säilytetty pääosin niiden olennaiset piirteet kuten puhtaaksimuuratun tiilipinnan ja rappauksen vaihtelu sekä ikkunoiden kerroksittain ja osin ikkunoittain vaihteleva puitejako. Vaikka ikkunoiden väritys on muuttunut paikoin vaaleasta tummaksi, sillä ei ole kokonaisuuden kannalta niin suurta vaikutusta, kun vaihteleva puitejako on pysynyt.

Vesikattomateriaalin osittainen vaihtaminen peltiin on hävittänyt idean kattopintaan sulautuvasta ylimmästä kerroksesta katu- ja julkisivussa. Lisäksi tiilikate on luonteeltaan lämmin materiaali, kun saumapelti mielletään yleensä kylmäksi.

Ruokalan alkuperäiseen julkisivuideaan kuului selkeys ja linjakkuus, jossa valo sisätiloihin otettiin selkeiden, muurissa olevien lasitiililaukkojen kautta. Koulun pihan puolelta ruokala on kuitenkin muuttunut tunnistamattomaksi ja luo vaikutelman väliaikaisesta, parakkimaisesta rakennuksesta.

Julkisivut kestävät muutoksia, kunhan ikkunoissa säilytetään puitejaon vaihtelu kerroksittain ja ikkunakohtaisesti sekä julkisivuissa yleensä muuratun ja rapatun pinnan suhde sekä hierarkia katu- ja pihajulkisivun välillä. Kadun puolella myös ylimmän kerroksen säilyttäminen kattotiilipintaisena ylläpitää rakennuksen arkkitehtonista ideaa kodinomaisesta, luonteeltaan lämpimästä, mutta silti asiallisesta rakennuksesta.

Sisätiloissa luokkaosan toiminnallinen idea on ollut jakaa portaikoin kautta kerroksiin tulevat käyttäjät kahden valoisan aulan kautta luokkiin. Nyt aulat ovat supistuneet hämäräksi käytäviksi, joiden varrella on erilaisia koppimaisia tiloja. Isoihin auloihin rakennetuissa uusissa seinissä on lisäksi käytetty viistettyä nurkkaa, joka on hyvin vieras elementti rakennuksessa. Sisällä tilallinen muutoskestävyys on aulojen kohdalla ylläpidetty, kun aulatilat ovat käytännössä kadonneet ja muuttuneet käytäviksi. Luokista pääosa on säilyttänyt mittasuhteensa ja valoisuutensa. Merkittävää on, että rakennukseen ei ole tehty alakattoja, minkä vuoksi tilojen mittasuhteet ovat säilyneet.

Sisätiloissa olennaista olisi palauttaa alkuperäinen ideaa kokoavista, valoisista ja avarista auloista, joiden kautta kuljetaan luokkiin ja muihin tiloihin.

Sisätilojen väritys on muuttunut merkittävästi ensimmäisen vaiheen tummista sävyistä 1950-luvun laajennuksen yhteydessä, kun väritystä on vaalennettu ja seiniä ei enää ole jaettu eri sävyisiin ylä- ja alaosaan. Sisäpintojen osalta suositeltavaa olisi säilyttää hierarkia aulojen ja luokkien välillä. Aulatiloissa on suositeltavaa säilyttää lattioiden ke-raaminen laatoitus ja luokissa käyttää jotain ”pehmeämpää” materiaalia. Seinäpintojen värityksellä voidaan myös luoda vaihtelua luokkien ja aulojen välille.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Ehdotus kulttuurihistoriallisista arvoista ja niiden ylläpitämisestä

Kauppapuistikon kansakoulu edustaa 1910-luvun koulujen suunnittelussa alkanutta virtausta jugend-tyylistä julkisivuissa ja hallijärjestelmästä tilallisena ratkaisuna. Rakennus ei ole ainutlaatuinen, mutta se on tyypillinen ja edustava esimerkki rakennustyyppistä ja sen olennaiset piirteet ovat joko säilyneet tai kohtuullisin toimenpitein palautettavissa.

Laajennuksessa 1950-luvulla on rakennuksen siipiosaa jatkettu pihajulkisivun osalta samanlaisilla ikkunoilla kuin alkuperäisessä osassa, muilta osin laajennus on hyvin eleetön ja ylläpitää rakennuksen alkuperäistä arkkitehtonista ideaa. Laajennusosan kanssa samaan aikaan valmistunut matala ruokala vaikuttaa irralliselta lisäosalta kokonaisuudessa. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että sen rakenteissa on hyödynnetty osittain vanhan ulkokuoneen rakenteita. Ruokalan alkuperäinen julkisivuarkkitehtuuri on lisäksi muuttunut, kun lasitiiliaukko on muutettu ikkunoiksi. Ruokalaosalla ei ole tunnistettavissa itsenäistä kulttuurihistoriallista arvoa.

Rakennuksen luokkaosan "alkuperäisyys" on vuoden 1913 kerrostumaa, siipiosassa "alkuperäisyyden" voidaan katsoa olevan 1950-luvulta, koska 1913 rakennettu siipiosa on käytännössä sulautettu luontevasti osaksi 1950-luvun laajennusta.

Seuraavassa on annettu suosituksia rakennuksen arvoista ja siitä, miten ne saataisiin säilymään tai niitä voisi vahvistaa.

Rakennuksen julkisivuissa on suositeltavaa säilyttää alkuperäiset arkkitehtoniset periaatteet:

- Jako puhtaaksi muurattuihin ja rapattuihin osuuksiin,
- ikkunoiden vaihteleva puitejako,
- sisäpihan eleettömyys suhteessa katujulkisivun juhlallisuuteen ja
- katujulkisivun ylimmän kerroksen kattotiilipinta (vaikka ylempi lape olisikin teknisistä syistä kuten loivuuden vuoksi peltiä).

Sisätiloissa rakennuksen arvot liittyvät pääosin tilajärjestelyyn, jossa käyttäjät kulkevat juhlevaa portaikkoa pitkin kerroksiin ja sieltä edelleen avarien aulatilojen kautta ilmaviin ja valoisin luokkiin. Poikkeuksena tästä on aina ollut ensimmäinen kerros, joka on tilojensa osalta eräänlainen apukerros, jonka käyttötarkoitukset ovat tukeneet rakennuksen muuta toimintaa tai olleet muusta rakennuksesta erillisiä (esimerkiksi alkuperäinen ammattikoulun osuus tai 1970-luvun hammashoitola).

Nykyisin tilajärjestys on erityisesti ensimmäisessä kerroksessa sekä vanhoissa aulatiloihin hyvin sekava, kun muutoksia on tehty vähitellen, kulloisiinkin tarpeisiin ilman että kokonaisuutta olisi huomioitu. Siipiosaan on aina sijoitettu isoja tiloja vaativia toimintoja. Liikunta- ja juhlasali ovat hyvin säilyttäneet hahmonsaa, mutta teknisen työn tilat ovat muuttuneet useiden muutosvaiheiden myötä hyvin sokkeloisiksi.

Sisätilojen arvoihin liittyy myös pintojen käsittely, jossa "yleiset tilat" eli portaikko ja aulat ovat olleet juhlevampia kuin luokkatilat. Lattiapinnoissa aulatilojen laatoitus on toiminut kontrastina luokkien "pehmeämmille" materiaaleille kuten linoleumille ja massalattialle. Seinäpinnat ovat portaikossa ja auloissa olleet luokkia rikkaammin koristellut.

Rakennuksen sisätiloissa on suositeltavaa säilyttää, palauttaa tai vahvistaa niiden alkuperäistä toiminnallista ajatusta sekä arkkitehtuuria seuraavasti:

- Luokkaosan hallijärjestyksen palauttaminen eli aulatilat avataan mahdollisimman lähelle alkuperäistä laajuutta, jotta ne ovat valoisia ja avaria.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

- Tilajärjestyksen selkeyttäminen myös seuraavilta osin:
 - Siipiosan ensimmäisen kerroksen teknisen työn tiloissa sekä luokkaosan ensimmäisessä kerroksessa (erityisesti entinen hammashoitola).
 - Aputilat kuten wc-tilat, siivoukserot ja varastot sijoitetaan kokonaisuuden kannalta hallitusti joko jakamalla yksi luokkatila kussakin kerroksessa näille tai hyödyntämällä pohjoispäädyssä alusta saakka olleita pienempiä tiloja (vanhat pukuhuoneet, varastot ja vaatehuone).
 - Liikuntasaliin liittyvien pesu- ja pukuhuonetilojen keskittäminen liikuntasalin pätyyn 1950-luvun ratkaisun mukaisesti
- Alakattojen rakentamistarvetta suositellaan harkittavan tarkasti. Jos alakatot joudutaan tekemään esimerkiksi taloteknisten asennusten vuoksi, on suositeltavaa toteuttaa ne siten, että tilat madaltuvat mahdollisimman vähän ja näkyvä kattopinta olisi yhtenäinen.
- Tilojen väriyksellä on suositeltavaa erottaa aula- ja luokkatilat ja väriyksessä on suositeltavaa hyödyntää rakennuksen aitoa värihistoriaa.
- Portaikon ja aulatilojen lattialaatoitus on suositeltavaa pyrkiä säilyttämään. Vaikka siinä on kolhuja, niiden voi ajatella kertovan koulun historiaa. Vain selkeät puutteet laatoituksessa on suositeltavaa korjata.

Rakennus on aina kokonaisuus, minkä vuoksi myös siihen kohdistuvia muutostarpeita tulee aina arvioida suhteessa kokonaisuuteen. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaassa kohteessa on aina kysyttävä, että kun jotain saadaan, niin menetetäänkö jotain? Ta-voitteena tulisi olla eheä rakennuskokonaisuus, jossa voi olla eri aikakausien rakenteita ja piirteitä, mutta joka pohjimmiltaan on tunnistettavissa alkuperäisen rakennusajakoh-tansa edustajaksi.

Yhteenveto

Kauppapuistikons kansakoulu on valmistunut vuonna 1913 arkkitehtuurikilpailussa toi-sen palkinnon voittaneen suunnitelman mukaan. Suunnittelijoina olivat arkkitehdit Ber-tel Jung ja Oscar Bomanson. Rakennuksen tilajärjestely perustui virkistysshalleihin, joi-den ympärille luokat oli sijoitettu. Sisätilojen väriyksellä ja materiaaleilla oli korostettu virkistysauloja ja pääportaikkoa. Aulojen ja portaikon lepotasojen lattiat oli laatoitettu ja seiniä kiersi ornamenttiraita. Luokkien väriys oli rauhallisempi. Rakennuksen sisäväri-tyks on ollut alun perin lämmin ja tummahko. Rakennuksen pääjulkisivu Kauppapuistik-oon päin on epäsymmetrinen ja sen keskikohtaa sekä toista päätä on korostettu pi-lasterein. Pihajulkisivu on koristelematon ja sileäksi rapattu.

Rakennuksen rakenteet ovat rakennusajalle tyypilliset. Ulkoseinät ovat massiivitiiltä ja välipohjat betonisia kaksoislaattapalkistoja ilman täytteitä. Alun perin rakennuksessa oli kiinnitetty huomioita myös ilmanvaihtoon ja lämmitykseen, jotka oli toteutettu mata-lapainehöyryjärjestelmällä. Tämän vuoksi rakennuksen väliseinissä on runsaasti hor-meja, joita pitkin kellarista johdettiin raitista, lämmitettyä ilmaa kerroksiin, joista se pois-tettiin erillisiä poistohormeja myöten ullakon kokoojakanavien kautta ulos. Ilmalämmi-tyksen lisäksi rakennuksessa on ollut alusta alkaen myös lämpöpatterit ikkunoiden alla.

Rakennusta on laajennettu vuosina 1950–53, jolloin pihasiipeä korotettiin ja jatkettiin ja vanha ulkokuone muutettiin ruokalaksi. Laajennuksen myötä pihasiipeen tuli kaksi isoa salia, liikuntasali ja juhlasali. Laajennuksen julkisivuissa käytettiin samaa tyyliä kuin alkuperäisessä pihasiivessä. Laajennuksen rakentamisen yhteydessä myös van-haa osaa korjattiin ja siinä tehtiin pieniä tilamuutoksia. Tällöin mm. luokkien

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

linoleumimatot korvattiin pääosin magnesiamaassalla ja sisäseinien värit muuttui kaksivärisestä yksiväriseksi ja kokonaisuudessaan aiempaa vaaleammaksi.

Seuraava merkittävä muutosvaihe oli 1974, kun koulusta tuli peruskoulu-uudistuksen myötä ruotsinkielinen harjoituskoulu, övningskolan. Tässä yhteydessä kouluun rakennettiin mm. ensimmäiseen kerrokseen hammashoitola ja wc-tilojen määrää lisättiin. Lisäksi vanhat peiliovet sisätiloissa uusittiin laakaovina ja sisäseinät maalattiin vahvalla alkydimaalilla. Koneellinen tulopoistoilmanvaihto rakennettiin ruokalaan ja paikallisesti myös hammashoitolaan. Harjoituskoulun aikana virkistysauloista tuli sisäistä laajennustilaa, johon rakennettiin uusia luokkia ja muita tarvittavia tiloja.

Viimeisin rakennuksen käyttäjä on ollut Steiner-koulu, jonka aikana tehdyt korjaukset rajoittuvat lähinnä pintojen käsittelyyn.

Koulu on toiminut historiansa aikana myös sotasairaalana ja siellä on ollut ammattikoulun ja kauppakoulun tiloja. Lisäksi työväenopisto, Martta-yhdistys ja pyhäkoulu ovat käyttäneet koulun tiloja.

Nykyisin rakennuksen alkuperäinen tilajärjestys hahmottuu huonosti auloihin rakennettujen luokkien ja muiden uusien tilojen vuoksi. Samalla aulatilojen alkuperäinen valoisuus on kadonnut. Alkuperäiset aulat hahmottaa lähinnä lattialaatoituksesta, joka on pääosin säilynyt alkuperäisten aulatilojen alueella. Muuten luokkatilat ovat pääosin säilyttäneet alkuperäiset hahmonsä, vain muutama luokka on jaettu väliseinillä uusiin käyttötarkoituksiin. Eniten tilallisia muutoksia on tapahtunut ensimmäisen kerroksen tiloissa, jotka jo alun perin olivat suurelta osin muita kuin luokkatiloja.

Ilmanvaihto, johon alun perin oli kiinnitetty suurta huomiota, on vähitellen ”rapautunut”. Varmuutta ei tämän tutkimuksen aikana saatu siitä, milloin ilmalämmitys on poistettu käytöstä, mutta todennäköisesti 1930-luvulla. Sen jälkeen rakennuksessa ei ole ollut hallittua korvausilmajärjestelmää.

Julkisivuissa ei suuria muutoksia ole tapahtunut lukuun ottamatta ikkunoiden uusimista ja tiilikatteen osittaista muutosta pelliksi. Ikkunoiden uusimisessa on säilytetty ikkunoiden vaihteleva puitejako, minkä vuoksi julkisivut ovat edelleen ikkunoiden osalta yhtä vivahteikkaat kuin alun perin.

Kauppapuistikons koulu on tyypillinen ja edustava 1910-luvun koulurakennus, jossa laajennus 1950-luvulla on sovitettu luontevasti alkuperäiseen osaan. Koulun arvo on juuri sen tyypillisyydessä sekä edustavuudessa. Sen olennaiset ominaispiirteet kuten tilajaon pääpiirteet sekä väriyhierarkia luokkien ja yleisten tilojen välillä on mahdollista palauttaa tulevaisuudessa korjauksissa.

Vahanen Rakennusfysiikka Oy

Espoo 22.9.2021

Anu Laurila, arkkitehti
Erikoisasiantuntija

Katariina Laine, DI
Tiimipäällikkö

Liitteet:

1. Säilyneisyyskaaviot
2. Valokuvat
3. Arvot ja ominaispiirteet

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Lähdeluettelo:

Arkistot:

Vaasan kaupungin arkisto

Piirustuksia ym rakentamiseen liittyvää:

- Rakennustoimikunta Handelsesplanadens folkskola 1910–1913
 - arkkitehtuurikilpailuohjelma
 - arkkitehtuurikilpailun tuomariston pöytäkirja
 - rakennustoimikunnan pöytäkirjat
 - saapuneita kirjeitä (mm. Arkkitehdit Jung & Bomanson)
 - urakkasopimuksia
 - kustannusarvioita
 - piirustuksia mm. ilmalämmitysjärjestelmästä
 - 1950–53 laajennuksen ja muutosten taitettu pohjakuvasarja
 - 1950-luvun töiden määräärvioita
- Rakennus /Tekninen virasto Byggnads/Tekniska verket Arkkitehtiosasto / Arkitektavdelningen 1908 -
 - arkkitehtipiirustukset 1912 (pohjat, julkisivut, leikkaus, ikkuna- ja ovikaaviot, lattioiden laatoituskaaviot, voimistelusalin kalustus, porrspiirustukset, vesikaton leikkaukset, julkisivudetaalleja; osa sinikopioina)
 - tontin aiempien rakennusten piirustuksia ja vanhoja asemapiirustuksia

Sanallisia kuvauksia rakennuksen muutoksista tai niiden syistä

- Handelsesplanadens folkskola 1871–1975 arkisto
- Svenskspråkiga folkskoldirektionen 1868–1975

Valokuvia:

- Vasa stads svenskspråkiga folkskolor, Handelsesplanadens folkskola fotografier 1908-1969
- Albumi Handelsesplanadens folkskola lärare och elever våren 1954

Vaasan Talotoimen arkisto

Suunnitelma-asiakirjat

- Rakennuksen alkuperäiset pohjapiirustukset ja julkisivukuvat (sinikopiot), Arkitektbyrå Jung & Bomanson, 6.10.1911
- Kauppapuistikon kansakoulu, rakennepiirustuksia F.Nordlin, 1950
- Leikkauspiirustus A-B, Vaasan kaupungin tekninen virasto, arkkitehtiosasto, 2.9.1967.
- Pohjapiirustuksia vuosilta 1967, 1980, 1981, 1973 ja 1974, Vaasan kaupungin rakennusvirasto, arkkitehtiosasto
- Pohjapiirustukset kellari - 4.kerros, Vaasan kaupungin rakennusvirasto, arkkitehtiosasto, 22.7.1974.
- Pohjapiirustus, ullakkokerros. Vaasan kaupungin rakennusvirasto, arkkitehtiosasto, 15.5.1974.
- Pohjapiirustuksia tilamuutoksista vuosilta 1983 ja 1989, Vaasan kaupungintekninen virasto, arkkitehtiosasto
- Ilmanvaihdon piirustuksia vuosilta 1966, 1973, 1974, Vaasan kaupungin rakennusvirasto, koneosasto
- Vesi- ja viemärijohtolaitteet 1973, Insinöörit Johto
- Lämpöjohto- ja ilmanvaihtolaitteet 1974, Insinöörit Johto
- Lämpöjohto ja ilmanvaihto 1965, 1967, 1982, Vaasan kaupungin rakennusvirasto, arkkitehtiosasto/koneosasto
- Asemapiirustus, Vaasan Tekninen virasto, Talotoimi/Suunnittelu, ei päivämäärää.

16.7.2021 täydennetty 22.9.2021

Vaasan rakennusvalvonnan arkisto

- Pääpiirustussarja vuodelta 1913 (Arkitektbyrå Jung & Bomanson)
- Pääpiirustus, jossa asemapiirustus mukana: tilamuutos kellarissa 1937
- Muuntamon sijoittaminen kellariin 1947
- Pääpiirustussarja vuodelta 1950 (Vaasan rakennusviraston arkkitehtiosasto)
- Ruokalan muutospirustus 1950 (Vaasan rakennusviraston arkkitehtiosasto)
- Siipiosan kellarin muutos 1960 (Vaasan rakennusviraston arkkitehtiosasto)
- Pääpiirustussarja 1974 (Vaasan rakennusviraston arkkitehtiosasto)
- Pääpiirustussarja siipiosan tilamuutoksia 1981 (Vaasan rakennusviraston arkkitehtiosasto)
- Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus 1987 (Vaasan rakennusviraston arkkitehtiosasto)

Pohjanmaan museon kuva-arkisto

Svenska Litteratur Sällskapetin kuva-arkisto

Kirjalliset lähteet:

“Juho Myntti,” *DIGI - Yleisten kirjastojen digitoimaa aineistoa*, viitattu 31. toukokuuta 2021, <https://digi.kirjastot.fi/items/show/126525>

Hoving Victor, Vaasa 1852–1952. Otava 1956.

Hyvärö Tuula. Alakansakoulunopettajien valmistuksen kehitys Suomessa vuosina 1866–1939. Väitöskirja. Tampereen yliopisto 2006.

Isosaari Jussi. Suomen koululaitoksen rakenne ja kehitys. Otava 1973.

Kallenautio Jorma, Holger Wester, Hirvonen Pekka, Andersson Katarina, Piispala Eija. Vaasan historia IV 1852–1917. Vaasan kaupunki 2006.

Kyllönen Mira, Kallion ala-aste jugend-koulusta 2000-luvun oppimisympäristöksi. Diplomityö Aalto-yliopisto, arkkitehtuurin historia 2015.

Lilius Henrik. Suomalaisen koulutalon arkkitehtuurihistoriaa. Helsinki 1982.

Mitts, Ernst Aug. Vasa stads svenskspråkiga folkskolor 100 år. Vasa 1969.

Moorhouse Jonathan, Carapetian Michael, Ahtola-Moorhouse Leena. Helsingin jugend-arkkitehtuuri 1895–1915. Otava 1987.

Roudasmaa Stig, Vaasan varuskunnan historia. Vaasa 1991.

Sand Leif toim. Kymmenen vuotta peruskoulua Vaasassa 1975–1985.

Svanljung Knut. Vasa folkskolor 1869–1919. Vasa 1919.

Viljanen Kaarlo, Vuolteenaho Hannu. Vaasan kaupungin rakennusperinneselvitys. Vaasan kaupunkisuunnitteluvirasto 1986

Vuosikertomukset Vasa Övningskolan 1974–2005

Internet-lähteet:

Kansalliskirjaston digitoidut sanoma- ja aikakauslehdet: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/serial-publications?generalTypes=NEWSPAPER&generalTypes=JOURNAL>

- Arkitekten 1903–1919
- Vasabladet 1856–1949
- Vaasa 1902–1939